

โครงการ “การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค
ตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า: ผลกระทบต่อวัฒนธรรมล้านนา”

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอะ
หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มีนาคม 2553

โครงการ “การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค
ตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า: ผลกระทบต่อวัฒนธรรมล้านนา”

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบอร์อะ
หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มีนาคม 2553

คำนำ

สหภาพพม่าเป็นดินแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย มีชนหลากหลายเผ่าพันธุ์ เช่น กลุ่มชนชาติไทใหญ่ ไทลื้อ ว้า ฉาน เป็นต้น กลุ่มชนเหล่านี้ล้วนมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน และส่วนหนึ่งยังย้ายมาอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งเราสังเกตได้จากการมีภาษา วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน จึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาถึงความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน การเดินทางไปสำรวจความเกี่ยวพันทางวัฒนธรรมร่วมนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ความเป็นมาของวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค สามารถนำมารวบรวมเป็นแนวทางในการวิจัยด้านวัฒนธรรม รวมถึงการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมได้ ทั้งนี้เพื่อผลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างชนชาติไทย และชนชาติต่างๆ ที่อยู่ในพม่า การจัดทำแผนที่วัฒนธรรมร่วม สามารถนำไปกำหนดนโยบาย ผลักดันให้เกิด โครงการวิจัยระดับชาติได้ และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันเป็นผลดีสู่ประเทศในภูมิภาคนี้ ทั้งความมั่นคงระหว่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการสร้างสันติภาพภายในภูมิภาค

การเดินทางไปสำรวจครั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากกำหนดการเดิมที่วางไว้บ้าง เนื่องจากความเหมาะสมของเวลา สภาพภูมิอากาศ และการคมนาคม

ผศ.ดร. สุันทนา ฟาเบรอะ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มีนาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	1
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1
1.4 คำถามหลักของงานวิจัย	2
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	2
1.6 สมมติฐาน	2
1.7 ขอบเขตการวิจัย	2
1.8 ระยะเวลาในการดำเนินงาน	3
1.9 งบประมาณในการดำเนินงาน	3
1.10 นิยามศัพท์	3
1.11 คณะที่ปรึกษาและผู้ร่วมสังเกตการณ์ในการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมงานวิจัย	5
1) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและและความพร้อมในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม	5
2) แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์	15
3) แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	16
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย	22
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
3.3 กิจกรรมวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	23
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	
วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคชนชาติไทตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า	25
4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศพม่า	25
4.2 ความเกี่ยวโยงกันทางการเมือง	36
4.3 ความเกี่ยวโยงกันทางเศรษฐกิจ	39
4.4 ความเกี่ยวโยงกันทางสังคม	43
4.5 ความเกี่ยวโยงกันทางศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ	51
4.6 ความเกี่ยวเนื่องกันทางศาสนา	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วัฒนธรรมไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า ความเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม	55
4.7 ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมชนชาติไทในพม่าปัจจุบัน	55
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า	56
การเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของวัฒนธรรมชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า	56
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 วัตถุประสงค์หรือคำถามหลักในการวิจัย	59
5.2 ผลการวิจัยที่นำมาซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละประเด็น	59
5.3 สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย	61
5.4 ข้อเสนอแนะ	61

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1-1	กรอบแนวคิดการวิจัยโครงการ	2
ภาพที่ 4-1	แผนที่ประเทศพม่า	24
ภาพที่ 4-2	เขตการปกครองทั้ง 14 เขตของประเทศพม่า	26
ภาพที่ 4-3	กลุ่มชนชาติต่างๆในประเทศพม่า	27
ภาพที่ 4-4	ตลาดปางควาย	40
ภาพที่ 4-5	ภาคหลวง เชียงตุง	41
ภาพที่ 4-6	ตลาดที่ทะเลสาบอินเล	42
ภาพที่ 4-7	ตลาดของอยู่ที่พุกาม	42
ภาพที่ 4-8	ตลาดสก๊อตที่ย่างกุ้ง	42
ภาพที่ 4-9	วิถีชีวิตในเชียงตุง	44
ภาพที่ 4-10	วิถีชีวิตในอินเล	45
ภาพที่ 4-12	บ้านเรือนในเชียงตุง	46
ภาพที่ 4-13	บ้านเรือนที่ทะเลสาบอินเล	46
ภาพที่ 4-14	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	47
ภาพที่ 4-15	ตัวอักษรล้านนา	49
ภาพที่ 4-16	ตัวอักษรไทเงินและไทใหญ่	50
ภาพที่ 4-17	การแต่งกายของชาวไทเงิน	50
ภาพที่ 4-18	การแต่งกายของชาวไทใหญ่	50
ภาพที่ 4-19	จิตรกรรมฝาผนัง	51
ภาพที่ 4-20	บทสวดมนต์	51
ภาพที่ 4-21	เจดีย์ชเวชิกอง	51
ภาพที่ 4-22	เจดีย์ทิลมินโล	51
ภาพที่ 4-23	การประชุมประตู่ด้วยฝักเพกา	52
ภาพที่ 4-24	หน้ากาล	52
ภาพที่ 4-25	หนองตุง	52
ภาพที่ 4-26	พระชินีว	52
ภาพที่ 4-27	ไม้หมายเมือง	53
ภาพที่ 4-28	พระบัวเข็มหรือพระอุปลุต	53
ภาพที่ 4-29	ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอาคารบ้านเรือนในเชียงตุง	57
ภาพที่ 4-30	ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอาคารบ้านเรือนในเมืองของห้วย	57
ภาพที่ 4-31	ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอาคารบ้านเรือนที่อินเล	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า วัฒนธรรมไทยมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมไค-ไท อันเป็นวัฒนธรรมในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็น จีนตอนล่างในแถบมณฑลยูนนาน กวางสี ในประเทศลาว หรือที่เรียกกันว่า วัฒนธรรมไท-ลาว และแม้แต่ในเขตประเทศพม่า ที่เรามักจะรวมเรียกว่า วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค ตลอดระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญาได้ดำเนินงานวิจัยโครงการแผนที่วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค ศึกษาวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคไทย-จีนในพื้นที่บริเวณมณฑลยูนนาน-กวางสี และ ไทย-ลาว ได้รับข้อมูลที่เป็ประโยชน์ในการนำไปสู่การวางแนวทางการวิจัย แต่ยังคงขาดการสำรวจ ศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า อันเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่สำคัญ เพื่อนำมา รวบรวมสรุปเป็นแนวทางการวิจัย ให้กับนักวิจัยด้านวัฒนธรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไค-ไท-ไทย อันเป็นวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคในประเทศเพื่อนบ้านด้วย เพื่อผลักดันให้เกิดโครงการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศได้อย่างสมดุล

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า และเขต ต่อเนื่อง
2. เพื่อศึกษา แหล่งวัฒนธรรมไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า และความเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม
3. เพื่อวิเคราะห์วิจัย เปรียบเทียบ แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในบริเวณพื้นที่ ล้านนา และใน เขตเส้นทางเชื่อมไทย-พม่า ในภาพรวม (Multidisciplinary study)
4. เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษาระหว่าง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และ กรรมการสภาวิจัย แห่งชาติ สาขาปรัชญา ในเรื่องแหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในเส้นทางเชื่อมไทย-พม่า

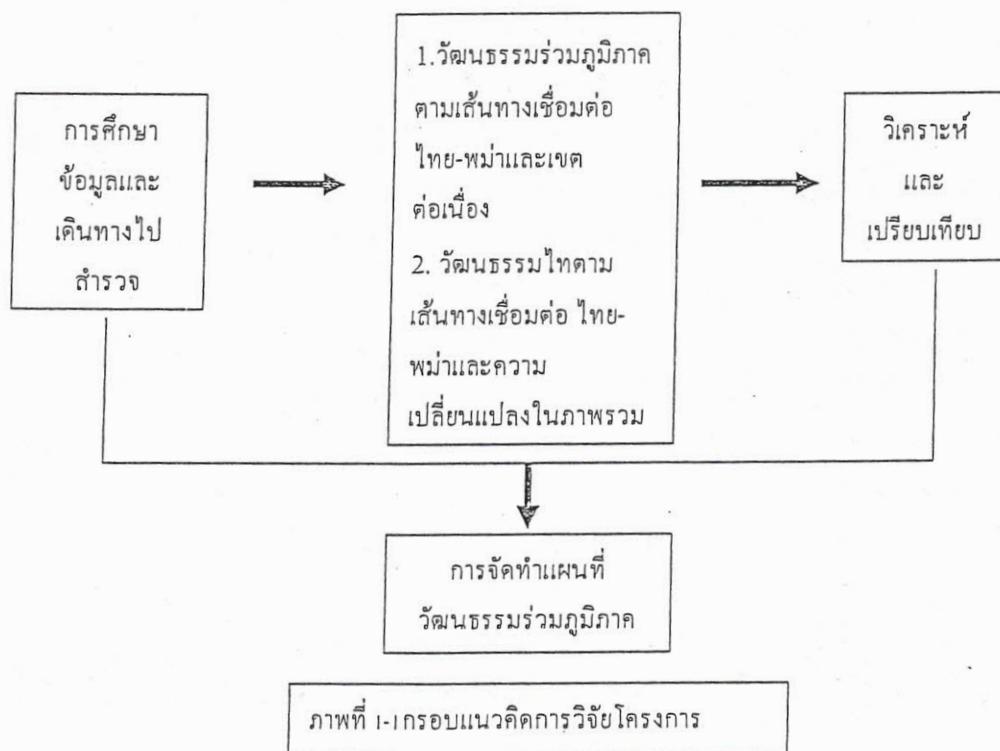
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับทราบสถานการณ์ด้านวัฒนธรรม ของวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในเส้นทางเชื่อมไทย-พม่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้านวัฒนธรรม ไท-ไค ในพื้นที่
2. เป็นส่วนหนึ่งและเพื่อนำข้อมูลและข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา ไปประมวลผลร่วมกับ โครงการ ศึกษาวิจัย เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนที่วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค ของคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขา ปรัชญา ที่กำลังดำเนินการอยู่
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับ พิจารณาสับสนุนโครงการวิจัย วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค ให้กับนักวิจัยที่ เสนอขอรับทุนวิจัย ในอนาคต ของสภาวิจัยแห่งชาติ
4. ได้ความร่วมมือระหว่างสองหน่วยงานของรัฐ ที่จะนำไปสู่ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องในอนาคต

1.4 คำถามหลักของงานวิจัย

สำหรับคำถามหลักในงานวิจัยครั้งนี้คือ บุคโลกาภิวัตน์ และสภาพเศรษฐกิจส่งผลต่อความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในเส้นทางเชื่อมไทย-พม่าอย่างไร

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 สมมติฐาน

วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคสำคัญที่ยังปรากฏหลักฐานหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันนั้นกำลังอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งกายภาพและจิตวิญญาณจากกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันอย่างมาก

1.7 ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านนาและพม่าในอดีต รวมถึงรวบรวมงานวิจัยด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพม่าและวัฒนธรรมไทในประเทศไทย และการเดินทางไปศึกษาแหล่งวัฒนธรรมสัญชาติไทในพม่า การเปลี่ยนแปลงเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อนำข้อมูลมาสรุปประเด็นที่ได้จากการศึกษา และทำที่สุดคือการจัดทำรายงานสรุปผลการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการเชื่อมโยงโครงการเกี่ยวเนื่องที่คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ดำเนินการอยู่
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประเทศพม่า

1.8 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระยะเวลาโครงการ ตั้งแต่ เดือน กันยายน 2552 – มกราคม 2553 รวม 5 เดือน

- กันยายน 2552 ประชุมเริ่มโครงการ
- ตุลาคม 2552 รวบรวมประเด็นการศึกษาจาก การศึกษาที่มีอยู่ในประเทศไทย ในเขตภาคเหนือ และที่เกี่ยวข้อง
- วันที่ 18 ตุลาคม 2552 จัดสัมมนาในประเด็นการศึกษา แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทย ตามเส้นทางเชื่อม ไทย-พม่า ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ณ ห้องประชุมสัมมนา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
- วันที่ 19-24 ตุลาคม พ.ศ.2552 เดินทางไปสำรวจศึกษา แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทย ตามเส้นทางเชื่อมไทย-พม่า(ดู รายละเอียดการเดินทาง ประกอบ)
- มกราคม 2553 รายงานสรุปข้อศึกษาที่ได้จากการวิจัย และเดินทางไปสำรวจ แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทย ในเส้นทางเชื่อมไทย-พม่า

1.9 งบประมาณในการดำเนินงาน

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ รวมทั้งสิ้น

1.10 นิยามศัพท์

อารยธรรม หมายถึง ความคิดที่เป็นแบบแผนของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรม หมายถึง ความรู้หรือภูมิปัญญา อันเป็นโครงสร้างของสังคมเช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมล้านนา เป็นต้น

วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค หมายถึง ความคล้ายคลึงกันทางด้านภาษา วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และมีเรื่องราวผูกพันต่อกันในด้านประวัติศาสตร์มายาวนาน

กระแสโลกาภิวัตน์ หมายถึง การอภิวัตน์หรือเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือก้าวหน้ามากขึ้นตามกระแสโลก ทั้งนี้เนื่องจากโลกสมัยใหม่มีแนวโน้มที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม บางครั้งคำว่า “โลกาภิวัตน์” ก็มีความหมายอย่างกว้างๆว่า “กระบวนการทำให้โลกกลายเป็นหนึ่งเดียว”

แผนที่ทางวัฒนธรรม หมายถึง การจัดทำข้อมูลของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในห้าด้านคือ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านศาสนา/ความเชื่อ และด้านศิลปะ วัฒนธรรมและวิทยาการ

1.11 คณะที่ปรึกษาและผู้ร่วมสังเกตการณ์ในการวิจัย

คณะผู้ร่วมการวิจัยประกอบด้วย

- ดร. สุนันทา ฟาเบรอ หัวหน้าโครงการ
- ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการจาก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จำนวน 2 ท่าน

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี สถาปัตยกรรม การจัดการมรดก วัฒนธรรม วรรณกรรม วรรณคดี มานุษยวิทยา อักษรศาสตร์ และ ศาสนา ที่เกี่ยวข้องจาก คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติสาขา ปรัชญา จำนวน 12 ท่าน
- เจ้าหน้าที่ผู้ช่วยร่วมวิจัย จำนวน 2 ท่าน

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบคฤมงานวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค : แหล่งวัฒนธรรมสัญชาติไทในสิบสองปันนา ได้กำหนดแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบคฤมงานวิจัย ดังนี้คือ

- 1) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและละความพร้อมในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม
- 2) แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์
- 3) แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและละความพร้อมในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม

เราค้นเคยกับแผนที่ทางภูมิศาสตร์ ที่บ่งบอกที่ตั้งของทวีป ประเทศ เมือง มหาสมุทร ทะเล เกาะ แม่น้ำ ฯลฯ แผนที่สังคม ที่เห็นอยู่ทั่วไปและง่ายต่อการที่จะทำขึ้นมา ด้วยการมองแผนที่ภูมิศาสตร์ในสเกล (scale) ที่เล็กลง เช่น มองเป็นภาค เมือง ย่าน ฯลฯ และงานสร้างแผนที่ทางสังคมจะง่ายเช่นกันถ้าเรากำหนดหัวข้อเรื่องที่ชัดเจนลงไป เช่น เกาะต่าง ๆ หุบเขา เผ่าพันธุ์ กลุ่มสังคม ฯลฯ แต่ถ้าเรากลับไปสู่กลุ่มสังคมที่ใหญ่ และในสังคมนั้นมีกลุ่มต่างๆ ร่วมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจด้วยกัน เช่น ชนชั้น วรรณะ เผ่าพันธุ์ พวกห้อง ครอบครัว ทุกอย่างเป็นส่วนประกอบของสังคมที่มีสิทธิในการที่ได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองเดียวกัน ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น ภาคใต้และที่เชียงรายของไทย เรามีคนต่างชนชั้น ต่างวรรณะ ต่างเผ่าพันธุ์ พวกห้อง และครอบครัว ที่ร่วมวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของไทย และทุกคนมีสิทธิในการเป็นพลเมืองไทยด้วยกันทั้งหมด หมายความว่า เมื่อเราแบ่งกลุ่มในสังคมออกเป็นกลุ่มสำคัญใหม่ ๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มวัฒนธรรม งานสร้างแผนที่วัฒนธรรมก็จะเริ่มซับซ้อน ตรงที่เราจำเป็นต้องหาคำจำกัดความของคำว่าวัฒนธรรมและขอบเขตของความหมายของคำจำกัดความให้ได้เสียก่อน เพราะความที่วัฒนธรรมมีลักษณะหลากหลาย กระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของสังคม หากแก่การมองและแยกแยะ มีแต่ภาครัฐและฝ่ายการปกครองเท่านั้น ที่ให้กรอบความคิดในเรื่องของสถิติ แม้ว่าจะถกเถียงไม่ได้แต่ก็เป็นข้อมูลชั่วคราวเท่านั้น เพราะว่าภาครัฐก็เป็นเรื่องชั่วคราวและต้องมีการพัฒนาด้วยเช่นกัน

แผนที่ทางวัฒนธรรม ทำให้เราต้องทราบว่วัฒนธรรมนั้นคืออะไรกันแน่ และคำจำกัดความที่ทั่วโลกยอมรับด้วย จากตรงที่เราได้ทราบถึงจำนวนหัวข้อเรื่องที่ถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของวัฒนธรรมตามความหมายแต่ยังไม่จบเท่านั้น แต่ละประเทศในแต่ละภาษา ต่างมีกฎระเบียบ การศึกษา พลเมืองแต่ละกลุ่มก็จะมีความคิดเป็นของตนเองในการหาแนวทางทำแผนที่วัฒนธรรมและเลือกตั้งบทสรุปออกมา ความยากลำบากในการวางกรอบให้กับวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ใช้อยู่หลากหลาย หลายศาสตร์และหลายวิธีการ เช่น ประวัติศาสตร์และก่อนประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ การศึกษา ศาสนาศิลปวัฒนธรรม ปรัชญา แผนที่วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สิ่งนี้ทำให้เราทำงานง่ายขึ้น

โดยเฉพาะถ้าเราให้คำจำกัดความหมายของวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน
วัฒนธรรมขึ้นมา โดยไม่มีความรู้พื้นฐานเรื่องอารยธรรมเสียก่อน

อย่างไรก็ตามเป็นการยากที่จะทำแผนที่

อารยธรรมหรือวัฒนธรรม ?

ทุกอย่างเป็นอารยธรรม เพราะอารยธรรมครอบคลุมพื้นที่กว้าง จากอารยธรรมมาเป็นส่วนที่แคบลง
เรียกว่า วัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น อารยธรรม คือ ความคิดเป็นแบบแผนของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมา
ปัจจุบันและเป็นแนวความคิดให้กับอนาคตอันใกล้ได้ ความคิดที่ว่านี้คือความคิดด้านการเมืองการปกครอง
เศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมและวิทยาการ ทั้งหมดรวม 5 ด้าน คำว่า วัฒนธรรมนั้น
หมายถึง ความรู้หรือภูมิปัญญา (knowledge) อันเป็นโครงสร้างของสังคม (structure of society) เช่น วัฒนธรรม
ไทย วัฒนธรรมพม่า วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมอินเดีย เป็นต้น

จากความจำกัดความที่กล่าวมาข้างต้นนักประวัติศาสตร์ของชาวอังกฤษชื่อ Arnold J. Toynbee (1889-
1975) ได้แบ่งอารยธรรมโลกออกเป็น 38 อารยธรรม โดยยึดเอาแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลก 5 แห่งมาเป็นหลัก
คือ อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย อารยธรรมอินเดีย อารยธรรมจีน อารยธรรมอเมริกากลาง จากนั้น
มีการแตกแขนงเป็นอารยธรรมตะวันออกเฉียงใต้และอารยธรรมทิเบต อารยธรรมจีน แยกแขนงเป็นอารยธรรม
เกาหลี อารยธรรมญี่ปุ่น อารยธรรมเวียดนามและอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นกัน วัฒนธรรมอาจเป็น
ส่วนหนึ่งในอารยธรรมหรือไม่เป็นก็ได้

เมื่อเราหันมามองกลุ่มคนของสังคมระดับประเทศ จะเห็นว่าชาติพันธุ์อยู่หลากหลาย และแต่ละชาติ
พันธุ์มีภาษาและความคิดที่ถ่ายทอดมาเป็นภาษาท้องถิ่นของตนเอง เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของชาติพันธุ์นั้น ๆ
ทั้งหมดนี้เราจะเรียกว่าอารยธรรมก็ได้ถ้าเรารวมลักษณะที่เป็นแบบแผนทางความคิดใน 5 ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้น
เข้าไปด้วย หรือรวมเอาวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปด้วย ในแต่ละเผ่าพันธุ์จะมีความคิดของกลุ่มระดับ
ภูมิภาคหรือท้องถิ่น ระดับเผ่า ฯลฯ ที่ออกมาในรูปของวัฒนธรรมเล็กๆ หลายวัฒนธรรมของวัฒนธรรมชนเผ่า
หรือชาติพันธุ์นี้ ความหลากหลายของวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือประวัติศาสตร์นั้นกว้างมาก
เพียงใด และการสร้างระบบสังคม-ระดับชั้น วรรณะ ฯลฯ ลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับสถานที่ของแต่ละสังคม
ที่เป็นไปตามกระบวนการผลิตและตามการสืบทอดของอำนาจและภูมิปัญญา

ดังนั้น สังคมจึงมีระดับชั้นความแตกต่างของวัฒนธรรม – ความคิด และอารยธรรมอยู่ 3 ระดับ หลัก คือ

- 1) ระดับสังคมขนาดใหญ่ เรียกว่า อารยธรรม
- 2) ระดับสังคมขนาดกลาง เรียกว่า วัฒนธรรมประจำชาติ
- 3) ระดับสังคมภายใน เรียกว่า วัฒนธรรมย่อยท้องถิ่น (ภาค ชาติพันธุ์ย่อย ฯลฯ) หรือสังคมเล็ก ๆ (ชน
ชั้น)

ในมุมมองมนุษย์นั้น แต่ละคนมีอะไรเป็นของตนเองที่แตกต่างจากคนอื่น ซึ่งบางคนอาจมองเห็นความ
แตกต่างในสิ่งที่ตนมีมาน้อยต่างกัน ทำให้เกิดระบบความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่าง ที่มีคุณภาพและความ
เหนียวแน่นเฉพาะตัว ความเป็นมนุษย์ อารยธรรม ชาติพันธุ์ ชนชั้น ต่างก็อาศัยซึ่งกันและกันในรูปแบบที่ต่างกัน
วัฒนธรรมที่ต่างกันด้วยความคิดทั้งหลายทั้งปวงจะมีร่องรอยที่มาทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์และสังคมของ
เจ้าของวัฒนธรรมนั้น

ลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และประชากรที่อาศัยอยู่

เราทราบกันดีว่าแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลกนั้นอยู่ตามทวีปต่าง ๆ ที่มีผืนแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ มนุษย์ไม่ได้กระจุกกระจาย ไปอยู่บนผืนโลกในลักษณะที่มีจำนวนเท่าเทียมกัน แต่จะไปรวมอยู่เป็นจำนวนมาก ในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์และง่ายต่อการคมนาคมติดต่อกัน ส่วนที่มีความลักษณะทางภูมิศาสตร์ไม่อำนวยความสะดวก ในการใช้ชีวิต ผู้คนก็จะไปอยู่เป็นจำนวนน้อย อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของ Toymbee ว่าสิ่งนี้ทำทนายให้เกิด การกระตุ้นให้คนกระตือรือร้นมากขึ้น มนุษย์พิชิตทำให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่างกันได้ แต่ยังมีอุปสรรคที่สำคัญที่เป็นตัวขวางกั้น การเจริญเติบโตของพลเมือง นั่นคือ มหาสมุทรอันกว้างใหญ่ เทือกเขาสูง ทะเลทรายอันกว้างไกล พื้นที่ที่เป็นน้ำแข็ง สภาพภูมิศาสตร์ที่มีส่วนดึงดูดคนให้เข้าไปอยู่ในดินที่มีอากาศอบอุ่น หรือร้อน มากกว่าที่จะเลือกไปอยู่ในที่มีอากาศหนาวจัด อากาศอบอุ่นหรือร้อนเกี่ยวข้องกับพืชพันธุ์ไม้ มนุษย์จะ ค่อย ๆ ค้นพบและเข้าไปอาศัยอยู่

เช่นเดียวกับสัตว์หรือพืช มนุษย์จะไม่แพร่พันธุ์ในลักษณะที่เหมือนกันหมดเท่ากันหมด แต่จะเป็น ลักษณะแตกต่างกันไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบนิเวศน์ที่เอื้ออำนวย ในแต่ละที่ แต่ละพันธุ์จะเจริญเติบโต อย่างโดดเด่น โดยเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นหนึ่งปรากฏการณ์ในการปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่นซึ่งสามารถ นำไปสู่การร่วมมือกันที่จะให้ได้มาซึ่งความสมดุล (การอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างพืชและสัตว์) ให้ได้มาซึ่ง ระบบนิเวศน์ที่ยั่งยืน และมีการขยายพันธุ์ออกไปอีก เราจะเห็นความเป็นอยู่ที่แตกต่าง แม้แต่ลักษณะทางกายภาพ ก็แตกต่างกันออกไปแต่กฎทั่วไปเหล่านี้ของหลักธรรมชาติใช้ได้กับมนุษย์ในรูปแบบที่ไม่ตายตัวเพราะสังคมมนุษย์ ไม่ใช่ผลผลิตอย่างยั่งยืน ของธรรมชาติให้กับมนุษย์ในรูปแบบไม่ตายตัวเพราะสังคมมนุษย์ไม่ใช่ผลผลิตอย่าง ยั่งยืน ของธรรมชาติอย่างปกติธรรมดา แต่เป็นสังคมที่มีการจัดระบบไปตามหน้าที่ ที่สภาพแวดล้อมและ วัฒนธรรมของพวกเขาเอื้ออำนวยให้ และวัฒนธรรมอันหลากหลายยังคงสัมพันธ์กันภายในมากบ้างน้อยบ้าง และ ไม่หยุดนิ่งในการแพร่ขยายหรือแลกเปลี่ยนนวัตกรรมกันไม่หยุดนิ่งในการแพร่ขยายหรือแลกเปลี่ยนนวัตกรรม กันไม่หยุดนิ่งในการผสมผสานในระบบความคิดและระบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันของมนุษย์

ในโลกเรามีพื้นที่ที่คนอาศัยอยู่ประมาณสองในสามของพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ หรือเป็นสัดส่วน 100 ล้าน ตารางกิโลเมตร ส่วน 150 ล้านตารางกิโลเมตรที่เหลือเป็นน้ำทะเลแข็ง (แอนตาร์ติก กรีนแลนด์ อเมริกาเหนือ และ ไซบีเรีย ทั้งหมดมีพื้นที่ 26 ล้านตารางกิโลเมตร) พื้นที่เหล่านี้นอกจากจะไม่มีคนเข้าไปอยู่แล้วยังยากต่อการเข้าถึง กันระหว่างท้องถิ่น ซึ่งมนุษย์สามารถเข้าไปอยู่ร่วมกันได้เช่นเดียวกับที่มีเทือกเขาสูง อากาศหนาวจัดและแห้ง คนจะไปอยู่น้อย มักพากันไปอยู่ในที่อากาศอบอุ่น เทือกเขาเหล่านี้จากเทือกเขาแอลป์ถึงเทือกเขาหิมาลัย ที่ราบสูง ทิเบต (พื้นที่ 4 ล้านตารางกิโลเมตร) ถูกตัดจากอารยธรรมของโลกด้วยเช่นกัน

ในทางตรงกันข้าม ในเขตร้อนชื้น ภูเขาในเขตร้อนกลับเป็นที่สนใจให้คนมาตั้งหลักแหล่งและเป็นที่พบปะ แลกเปลี่ยนของกลุ่มชน ในเขตป่าไม้ตรงเส้นศูนย์สูตร เช่นที่อามาโซน (5 ล้านตารางกิโลเมตร) ถูกตัดจากอารย ธรรมของโลกด้วยเช่นกัน

ผืนแผ่นดินที่เหมาะสมกับการตั้งหลักแหล่งทำมาหากินของแต่ละทวีปจะมีพื้นที่น้ำแข็ง เทือกเขาสูง ป่าทึบ ทะเลทรายอันอยู่จึงเกิดอนุทวีปขึ้น 7 อนุทวีป อนุทวีปนี้เป็นที่อยู่ของกลุ่มคนที่สามารถพัฒนาตนเองขึ้นไป ได้ กลุ่มคนเหล่านี้มีลักษณะทางกายภาพไม่ค่อยเหมือนกันมักจะแบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากร ที่เอื้ออำนวยให้ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้ก็มีเรื่องของอากาศที่ทำให้เห็นลักษณะความแตกต่างใน อนุทวีปทั้งเจ็ด

- เขตเมดิเตอร์เรเนียน – ยุโรป เป็นป่าไม้ทางเหนือและทางตะวันตก อากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนทาง ใต้ แบบสเตป (ทุ่งหญ้าดินปนทราย) ทางตะวันออกเฉียงใต้ เรื่อยไปจนถึงตอนกลางของทวีเอเชีย

- เขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอากาศเขตร้อนชื้นรับลมมรสุมมากน้อยลดหลั่นกันไปทางทิศเหนือของจีน เกาหลีและญี่ปุ่น อากาศไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัด จีนได้มีป่าไม้ร้อนชื้นเรื่องลงมาถึงคาบสมุทรอินโดจีน
- อนุทวีปอินเดีย ทางตะวันตกแห้งแล้ง ทางเหนือมีภูเขาหิมาลัย และทางตะวันออกเฉียงใต้มีเทือกเขาและป่าไม้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตที่ครอบคลุมไปด้วยป่าไม้เขตร้อน
- เขตที่ลุ่มทุ่งหญ้าและป่าโปร่งของแอฟริกา
- เขตที่ราบกว้างใหญ่เต็มไปด้วยป่าไม้หรือพุ่มไม้ของอเมริกาเหนือเรื่อยไปจนถึงที่ราบสูงของเม็กซิโก
- เขตที่ราบสูงของเทือกเขาแอนดีส ที่ราบสูงเขตร้อนชื้นของบราซิล และทุ่งหญ้าของอเมริกาใต้
- เขตร้อนชื้นทางเหนือ เขตอากาศอบอุ่นทางตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของออสเตรเลีย

อย่าลืมว่าดินแดนอนุทวีปทั้งเจ็ดนี้เป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ของสิ่งมีชีวิตอยู่คือ มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์หลายเผ่าพันธุ์ ที่นั่นตั้งแต่ 2500000 ปี ถึง 8000 ปี ก่อนค.ศ. ช่วงที่โลกเข้าสู่ยุคน้ำแข็ง คนก็จะย้ายไปอยู่ที่อบอุ่นกว่า เพราะไม่รู้จักไฟ ในทางตรงกันข้าม เมื่อโลกเข้าสู่ยุคต่อระหว่างยุคน้ำแข็งและยุคที่ฝนตกมาก เป็นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการแพร่กระจายของมนุษย์ไปสู่ดินแดนที่เป็นที่สูงจากทางเหนือของโลก ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อตอนที่โลกอยู่ในยุคน้ำแข็ง โดยเฉพาะตอนปลายยุค ขณะที่น้ำในโลกละลายลงเป็นน้ำแข็งเสียส่วนมาก น้ำในทะเลก็ลดระดับลงประมาณ 200 เมตร ทำให้เรามองเห็นว่ามีผืนดินอยู่ในโลกอีกมาก เช่น ระหว่างทวีปเอเชีย อเมริกา ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย นิวกีนิ และออสเตรเลีย

เส้นทางสำคัญในการติดต่อและกันและกันและเส้นทางสำคัญทางทะเลอนุทวีปที่เป็นที่อยู่ของมนุษย์มาหลายยุค มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์และการเผยแพร่อารยธรรม เส้นทางหลักดังกล่าวมาแล้วอยู่ใน 7 โฉน คือ

- จากสเปซเอเชียแถวทะเลดำไปถึงมองโกเลีย เป็นที่ที่ผู้รุกรานดินแดนใช้กันนำไปทวีปยุโรป ประเทศจีน อิหร่านและอินเดีย ทางใต้ของดินแดนนี้มี "เส้นทางสายไหม" เชื่อมจีนกับตะวันออกกลาง ผ่านทางเตอร์กิสถาน ทางเหนือมี "เส้นทางชา" เชื่อมจีนกับรัสเซียผ่านทางชายป่าไซบีเรีย
- ที่ราบสูงและช่องแคบของอิหร่าน เชื่อมเขตเมดิเตอร์เรเนียนกับอินเดีย
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์และทางในซาฮารา เชื่อมเขตเมดิเตอร์เรเนียนกับทุ่งหญ้าของซูดาน
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์และในทางซาฮารา เชื่อมเขตเมดิเตอร์เรเนียน กับทุ่งหญ้าของซูดาน
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ ของคาบสมุทรอินโดจีน ลงมาทางใต้เป็นที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งของชนเผ่าตามภูเขาของจีนภาคใต้
- ช่องแคบต่าง ๆ ทางตะวันออกของอินโดนีเซีย (เส้นทาง Wallace และ Weber) เมื่อ 300000 ปีก่อน เป็นที่อยู่ของบรรพบุรุษชนพื้นเมืองของออสเตรเลีย
- ช่องแคบเบริง ในสมัยเดียวกันก็เป็นทางผ่านให้คนกับเอเชียที่ต่อมาเป็นต้นกำเนิดของอินเดียนแดง
- ช่องแคบบานามา และช่องแคบระหว่างหมู่เกาะอินเดียตะวันตก เชื่อมอเมริกาเหนือกับอเมริกาใต้

นอกจากเส้นทางบกหรือกึ่งบกแล้วยังมีเส้นทางเดินเรือข้ามทวีปทำให้มีอารยธรรมหนึ่งไปสู่ที่หนึ่ง และ ยังทำให้เกิดการอพยพของกลุ่มคนขนาดใหญ่ ที่อาศัยกระแสน้ำและลมการอพยพ เช่น

- ฤดูร้อนมีลมมรสุมและกระแสน้ำจากทางตะวันออกอัฟริกาไปอาราเบีย จากอาราเบียไปอินเดีย จาก อินเดีย และจากอินโดนีเซียไปจีน ตรงกันข้ามในฤดูหนาว
- กระแสน้ำทางใต้ของเส้นศูนย์สูตร นำจากอินโดนีเซียสู่มหาสมุทรแอตแลนติก
- กระแสน้ำและลมจากมหาสมุทรแปซิฟิกหรือแอตแลนติกไปตะวันออกผ่านหมู่เกาะต่าง ๆ ของ มหาสมุทรนี้
- ลมตะวันออก-ตะวันตกในเขตร้อนชื้นและลมตะวันตก เป็นตัวเชื่อม ยุโรป-อัฟริกา-อเมริกา-ยุโรป

การเข้าไปตั้งหลักและการเข้าไปครอบครองดินแดน ที่แร้นแค้นของมนุษย์แต่ละกลุ่มใช้เวลาแตกต่างกัน สิ่งนี้อธิบายไปถึงชีวิตที่อยู่ในขอบเขต/กรอบ ของมนุษย์ในพื้นที่อันกว้างใหญ่ ของดินแดนที่มีมนุษย์จับจองอยู่ เช่นเดียวกับ ดินแดนที่มีคนอยู่กระจัดกระจาย ตามอนุทวีป และท้องถิ่นของพวกเขาที่ค่อย ๆ มีคนมาอยู่เพิ่มมากขึ้น สิ่งนี้อธิบายได้ดีถึงว่า จำนวนคนที่มาอยู่ยุคแรกมีจำนวนน้อยมาก เมื่อคนมาอยู่แล้วก็ขยายพันธุ์ในที่ใหม่นี้ แต่ ต้องใช้เวลาเป็นพัน ๆ ปีกว่าจะเกิดคุณค่าของชุมชนขึ้นมา

การสร้างวัฒนธรรมอย่างเชื่องช้านี้ได้ถูกจำกัดลงในสมัยนี้ เนื่องจากคนสมัยใหม่อพยพกันเป็นจำนวนมาก คือ นับจากสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือสมัยอาณานิคมเป็นต้นมา ทำให้เกิดผลกระทบหรือมีผลต่อ วัฒนธรรม ต่อมาส่งผลไปยังพื้นที่ที่คนอยู่เพราะการคิดค้นเทคนิคใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาต่อสู้กับสภาพภูมิ ประเทศและอากาศแล้ง (เช่นที่ จีนเจียง แมนจูเรียน ฯลฯ)

มนุษย์กับการตั้งถิ่นฐาน

1. จากมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ถึงมนุษย์ปัจจุบัน มนุษย์พบเป็นครั้งแรกในทวีปอัฟริกา ในเขตอากาศ ร้อน แถวอัฟริกาใต้ และแถวทะเลสาบต่าง ๆ เมื่อประมาณห้าล้านปีมาแล้วเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ออสตราลอปด์ มี หน้าคางถึงมนุษย์ก็ลิง คนเหล่านี้ ถือว่าเป็นผู้สร้างอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์เป็นกลุ่มแรก คือเมื่อประมาณ 2300000 ปี มาแล้ว ด้วยการสร้างวัฒนธรรมหินกระทบ (Pebble Culture) และการใช้กระดูกสัตว์ ประมาณ 1800000 ปีมาแล้วร่วมสมัยกับพวกออสตราลอปด์ มีพวก Homo habilis คนกลุ่มแรกที่ถือว่าใกล้เคียงมนุษย์ปัจจุบัน มากที่สุด และเป็นครั้งแรกที่เราเห็นการแบ่งอาชีพ สำหรับผู้ชาย (การล่าสัตว์) และผู้หญิง (เลี้ยงลูก, หุงต้มอาหาร ฯลฯ)

Homo erectus เกิดเมื่อประมาณ 1300000 ปี เกิดอารยธรรมหินกระทบรุ่นหลังที่มีสองคมและมีการใช้ไฟ ทำให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับอากาศได้ดีขึ้น

Homo sapiens เกิดเมื่อประมาณ 100000 ปี ตรงกับยุคน้ำแข็งยุคสุดท้าย (Wimm) กลุ่มนี้สร้างอารยธรรม หินเก่าตอนกลางขึ้นมาที่ทวีปอัฟริกา ยุโรป และเอเชีย คือ พบวิธีการฝังศพ ประมาณ 35000 ปี มี Homo sapiens เกิดขึ้นมาใหม่ เรียกว่า Homo sapiens sapiens คือ มนุษย์ปัจจุบันที่จะสร้างอารยธรรมหินเก่ารุ่นหลัง คือ การทำ เครื่องมือ อาวุธ ต่าง ๆ และเกิดงานศิลปะขึ้น กลุ่มนี้มาแทนที่กลุ่มมนุษย์สมัยแรกๆ

2. ยุคน้ำแข็งและความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ 3 กลุ่มในสมัยปัจจุบัน – ยุคน้ำแข็ง (Wimm) เป็นยุคที่ ยาวนานที่สุด (ประมาณ 100000 ถึง 12000) พื้นที่ที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่นั้น นอกจากจะมีอากาศหนาวมาก

แล้วยัง เต็มไปด้วยน้ำแข็ง ครึ่งหนึ่งของทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปยุโรปและไซบีเรียเป็นพื้นที่ที่เป็นน้ำแข็ง เช่นเดียวกับเทือกเขาเอเซียกลาง และเทือกเขาแอลป์ซึ่งทำดินแดนที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่ของยูเรเชียทั้ง 3 ส่วน อยู่ในสภาพโดดเดี่ยว คือ ดินแดนเอเซียตะวันออกไกลที่อยู่ระหว่างเทือกเขานี้ และมหาสมุทรแปซิฟิก ดินแดนยูเรเชียระหว่างเทือกเขาทั้งสองนี้กับพื้นที่น้ำแข็งทางยุโรปเหนือ และดินแดนอินเดียทางใต้ของเทือกเขาเหล่านี้ในทางตรงข้าม ดินแดนที่กล่าวมาท้ายสุดนี้ สามารถติดต่อกับดินแดนแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ออฟริกา และออสเตรเลียได้ง่ายดาย เพราะการที่น้ำจับตัวกันเป็นน้ำแข็ง ทำให้น้ำทะเลระดับลงจนเกิดช่องแคบและคอคอด (เช่น ช่องแคบมะละกา เป็นต้น)

การแบ่งยูเรเชีย ออกเป็นสามส่วนตามระบบนิเวศน์นี้ ก่อให้เกิดวิวัฒนาการหลากหลายในทางกายภาพของแต่ละส่วน วิวัฒนาการที่ดูเหมือนว่า เป็นต้นกำเนิดของการแบ่งเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ในปัจจุบันออกเป็นสามกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ (H. Vallois, 1967) คือ

- ในดินแดนแถบตะวันออกไกล เป็นชาติพันธุ์ที่มีผิวขาวเล็กน้อย ที่มาของพวกผิวเหลือง หรือ xanthoderm ผสมเหยียดตรง จมูกปานกลาง
- ในดินแดนแถบยูเรเชีย เป็นพวกผิวขาว ผมหักโศก จมูกโค้ง ที่มาของพวกผิวขาว หรือ leucoderm
- ในดินแดนแถบอินเดีย เป็นพวกผิวดำสองสี ผมหัก จมูกบาน ที่มาของพวกผิวดำ หรือ melanoderm

I. การแพร่กระจายของชาติพันธุ์สำคัญในปัจจุบัน - พวกผิวเหลืองแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ของชาติพันธุ์มองโกลอยด์ คือ มองโกลเหนือ มีลักษณะเฉพาะ เช่น พวกมองโกล มองโกลตอนกลาง คือ พวกคนส่วนใหญ่ของจีน และมองโกลใต้ คือ พวกที่อยู่ในเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ในทางตรงข้ามกัน ทางใต้ของเอเซียนี้มีชาติพันธุ์ดั้งเดิม เช่น ชาติพันธุ์ก่อนมาเลย์หรือก่อนอินโดนีเซีย เป็นพวกคนที่อยู่ตามภูเขาในอินโดจีนและอินโดนีเซีย แต่ต่อมาพวกมองโกลอยด์เข้ามาผสมกับพวกชาติพันธุ์มาเลย์ เรียกพวก deuctero-malay สูดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นพวกโปลิเนเซีย ที่มีผิวเหลือง คิ้ว ทางตะวันออกเฉียงเหนือมีการอพยพผ่านของแถบเบริง เป็นพวกมองโกลอยด์ เราจึงเห็นลักษณะนี้ในคนอินเดียแดงของอเมริกาบ้างเล็กน้อย พวกเอสกีโมเป็นกลุ่มสุดท้ายที่ได้อยู่ในดินแดนตะวันออกไกล เราจึงเห็นลักษณะมองโกลได้ชัดเจน ทางตะวันออกเฉียงเหนือ พวกผิวเหลืองเข้าไปอยู่ในไซบีเรีย ปราบพวกผิวขาวที่อยู่ก่อนหรือผสมพันธุ์กัน ทำให้เกิดชาติพันธุ์ไซบีเรียขึ้น (หรือ Paleo-Siberia)

พวกผิวขาวเริ่มแรกเข้าไปอยู่ในทวีปยุโรปก่อน ถิ่นที่มนุษย์โครมันยอง อยู่มาก่อนและน้ำแข็งเริ่มหมดไป มนุษย์โครมันยองแทนที่มนุษย์เนอแอนเดิร์ทาล ต่อจากนั้นเป็นชาติพันธุ์ปัจจุบันที่เราเห็นคือ พวกเมดิเตอร์เรเนียน ที่อยู่ในพื้นที่จากริมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปถึงซาฮาร่าและพวกนอร์ดิก (ทั้งสองพันธุ์จัดอยู่ในจำพวกหัวกะโหลกรูปรี่) น่าจะมาจากมนุษย์โครมันยองต่อมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ภูเขาลป์และยุโรปตะวันออก (เป็นพวกมีกะโหลกศีรษะกว้างและยาว พวกผิวขาวขยายพันธุ์ไปที่เอเซียกลางจนถึงอินเดีย ดินแดนอาหรับและทางเหนือของอินเดียหรืออินโด-อาฟฆาน ชาติพันธุ์นี้ที่เหลืออยู่ที่ภูเขาลป์เป็นชาติพันธุ์อนาโตเลีย (ตุรกี) เคอร์กัสถาน และจีนในที่สุดพวกผิวขาวนี้เข้าไปอยู่ในไซบีเรียจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิก ก่อนที่พวกผิวเหลืองจะเข้าไปรุกรานจนเหลืออยู่บนเกาะอยู่เพียงเกาะเดียว คือ พวกไอโนสของญี่ปุ่น

พวกผิวดำนั้น จากอินเดียได้ขยายพันธุ์ออกไปลงเผ่าพันธุ์เนอแอนเดิร์ทาล กลุ่มแรกเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่สุด ผิวไม่ดำมากขยายพันธุ์ไปทางใต้ (ที่ศรีลังกา) และทางตะวันออกเฉียงใต้ (คนพื้นเมืองของออสเตรเลีย) พวกต่อมาเป็นกลุ่มคนผิวดำ ที่มาที่หลังคือพวกอินเดียนใต้ พวกที่อยู่บนเกาะในทะเลอันดามัน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

ท้ายสุดมีสายพันธุ์ของตะวันตกลักษณะคล้ายพวกควิวเหลืองแยกมาผสม มีพวกนิโกรแอฟริกา บางทีอาจมีชาติพันธุ์ เอธิโอเปีย ที่มาจากการผสมพันธุ์ระหว่างชาติพันธุ์เมดิเตอร์เรเนียนและแอฟริการวมกันอยู่ด้วยก็ได้

2. การย้ายถิ่นฐานและการปรับตัวของมนุษย์ การกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เริ่มเปลี่ยนไปเป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานอย่างสมัยปัจจุบัน โดยการครอบครองอาณานิคม การเกณฑ์ผู้คนไปใช้งาน เป็นต้น

ประชากรเชื้อชาติยุโรป ปัจจุบันอยู่กันเต็มไปหมดในอเมริกาเหนือ เอเชีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ประชากรนิโกร-แอฟริกันอาศัยอยู่มากที่อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้โดยเฉพาะที่ทะเลแคริบเบียน ในอนุทวีปลาตินอเมริกาชาติพันธุ์อยู่สามอย่างเป็นพื้นฐาน คือ อินเดียนแดงอเมริกา ยุโรปหรือแอฟริกัน ที่ซับซ้อนมากคือชาติพันธุ์ แถวหมู่เกาะอินเดียตะวันตก (ฟิลิปปินส์ อ่าว ฯลฯ) นโยบายเศรษฐกิจทางการเพาะปลูกได้นำคนยุโรป แอฟริกัน และเอเชียเข้ามาอยู่

ความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับลักษณะนิสัยที่มีความเด่น และที่ปรับตัวเข้าได้เป็นอย่างดีก็กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เขาอยู่ในมนุษย์นั้น ส่วนหนึ่งเราจะพบชาติพันธุ์ย่อย ๆ อยู่บ้างก็เข้ามาผสมอยู่ก่อนบ้างก็มาทีหลัง นอกจากนั้นตามประวัติศาสตร์ การอพยพตั้งถิ่นฐานใหม่ของมนุษย์ ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองไม่คุ้นเคยมาแต่เกิดได้เป็นอย่างดี ชาติพันธุ์ปัจจุบันเป็นเพียงแค่นิคมพันธุ์ต่าง ๆ ของ Homo sapiens และ Homo sapiens sapiens ไม่ได้ถูกแบ่งแยกกันไม่ว่าจะเป็นทางชีวภาพ ธรรมชาติวิทยา และทางวัฒนธรรมที่เคยเป็นมาแต่ก่อนเลย

ความหลากหลายภายนอกและความเป็นหนึ่งเดียวภายในของอารยธรรม

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 35000 ปีก่อน ค.ศ. ตรงกับยุคหินใหม่ - ยุคหินขัด - ยุคมนุษย์เจริญทางวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ สร้างวัฒนธรรมใหม่เพิ่มขึ้นเสมอ เช่น งานศิลปะ การประดิษฐ์อาวุธ เช่น ขวาน จอบ คันธนู การฝึกสุนัขมาเป็นสัตว์เลี้ยง การค้าเริ่มขึ้นประมาณ 10000 ปีก่อน ค.ศ. ที่ตะวันออกกลางและแพร่ไปยังดินแดนอื่นๆ ทั้งพวกอื่นที่พวกตะวันตกและตะวันออก อียิปต์และเมโสโปเตเมียเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ

สืบเนื่องจากยุคหินใหม่ - หินขัด นำมนุษย์จากวัฒนธรรมเศรษฐกิจหาเลี้ยงชีพ (ล่าสัตว์ หาปลา เก็บเกี่ยวผลไม้) สู่วัฒนธรรมเศรษฐกิจการผลิต ทำให้เกิดการนำพืชพันธุ์ป่าไม้และสัตว์ป่ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นงานเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์เสริมด้วยเทคนิคการปั้นดินเผา ทำภาชนะ การใช้เส้นใยและการทอผ้า เกิดสังคมหมู่บ้านขึ้นมาแห่งแรกที่เจริโก (Jericho) และในอนาโตเลีย (Anatolia) ราว 5000 ปีก่อน ค.ศ. ที่ตะวันออกกลางมีการสร้างเมืองใหญ่ พร้อมระบบเหมืองฝาย นำน้ำมาใช้ในการเพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง การใช้ล้อและทองแดงถูกนำมาใช้ประมาณ 4000 ปี ก่อน ค.ศ. มีการก่อสร้างด้วยการใช้หินและการประดิษฐ์ของด้วยทองราว 3000 ปี ก่อน ค.ศ. มีการใช้สารึก (ทองแดงผสมตะกั่ว) และเหล็กกันอย่างแพร่หลายในอียิปต์ ยุโรป และอิหร่าน

การประดิษฐ์คิดค้นไปเร็วกว่าการกระจายผลผลิต วิถีชีวิตของคนเริ่มเปลี่ยนอย่างรวดเร็วเฉพาะที่เกิดวัฒนธรรมใหม่และไม่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมใหม่นี้ไปสู่ที่อื่นได้เร็วเท่ากับที่มันเกิดมา ทั้งนี้เพราะบางทีเข้าถึงลำบาก บางทีไม่พร้อมที่เกิดรับวัฒนธรรมใหม่

เมื่อการแพร่ขยายของอารยธรรมเข้าไปสู่กลุ่มต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้ง ที่ไปถึงง่ายหรือไม่ และผู้รับอารยธรรมใหม่มีใจเปิดกว้างเพียงใดทั้งหมดนี้ทำให้เกิดอารยธรรมขึ้นเป็นหย่อม ๆ ต่างก็มีวิวัฒนาการเฉพาะตัวเร็วหรือช้าต่างกัน และเพิ่มจำนวนขึ้นไม่ว่าจะเป็นตัวเนื้อหาของอารยธรรมและรูปแบบของมัน (วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

ความแตกต่างของอารยธรรมนี้เป็นปรากฏการณ์เฉพาะของวัฒนธรรม หมายความว่า ขึ้นอยู่กับความคิด
ร่วมของสังคมต่าง ๆ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับการสืบพันธุ์ ของมนุษย์ที่ล้วนมาจาก spiens ทั้งสิ้น ไม่
ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เต็มไปด้วยกฎข้อบังคับ ที่มีกฎข้อบังคับมากที่สุด เห็นจะเป็นในหมู่มนุษย์ ใน
สังคมมนุษย์ที่มากไปด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบความคิด พฤติกรรมที่ถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง ทั้งหมด
นี้สร้างความแข็งแกร่งให้กับวัฒนธรรมสังคมจากตรงจุดนี้ ของอารยธรรมจึงไม่เท่าเทียมกันในแต่ละที่ พลเมือง
ในสังคมเป็นผู้ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ เช่น เปิดใจต้อนรับนวัตกรรมใหม่จากภายนอก นำมาใช้ในสังคมของตน เป็น
ต้น

3000 ปีก่อน ค.ศ. ที่ลุ่มแม่น้ำไนล์ ดินแดนเมโสโปเตเมีย เกาะกรีกและลุ่มแม่น้ำสินธุ เกิดเมืองรัฐและ
จักรวรรดิหรืออาณาจักรขึ้นมา นั่นคือ เกิดอารยธรรม มีการใช้ตัวอักษรขึ้นในแต่ละที่ โลกเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์
ในเวลาเดียวกันทางตะวันตกของยุโรปยังเป็นอารยธรรมยุคหิน อยู่ไม่มีเมืองรัฐ ตัวอักษร ประเทศจีนมีการเขียน
ตัวอักษรเมื่อ 2000 ปีก่อน ค.ศ.

เมื่อเป็นเช่นนี้ยุคหินใหม่ (4000 ปีก่อน ค.ศ.) เป็นผู้ให้กำเนิดอารยธรรมในถิ่นที่มนุษย์สามารถ
ดำรงชีวิตได้สะดวกและคนเจริญกว่าที่อื่น มีจารีตประเพณีร่วมกัน สร้างเมืองและรัฐในลำดับต่อมา รัฐที่ต่อมาใน
ยุคประวัติศาสตร์ (3000 ปีก่อน ค.ศ.) มีการจัดระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อและศาสนา
ศิลปวิทยาการและภูมิปัญญา ให้ดีขึ้น (ระบบส่งน้ำสถานที่ทำพิธีทางศาสนา การจัดการผลผลิตทางเกษตรกรรม
และการใช้ตัวอักษรบันทึก ฯลฯ) จาก อารยธรรม 5 แห่ง คือ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำไนล์ เมโสโปเตเมีย (ตะวันออก
กลาง) แพร่ไปทางตะวันตก เกิดเป็นอารยธรรมเฮลเลนิสติก ที่ขยายต่อไปยังยุโรป สายที่แพร่ไปทางตะวันออกเกิด
อารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ อารยธรรมจีน และอารยธรรมทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อารยธรรมอินเดียแพร่ไปทาง
ตะวันออก เกิดอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน ส่วนอารยธรรมเมโสโปเตเมีย แพร่ไปทั่วอเมริกาใต้
ตอนล่าง และตลอดแนวเทือกเขาแอนดีส เกิดอารยธรรมออลเมค เป็นต้น

ความต่าง ความเหมือน และความเป็นหนึ่งเดียวของอารยธรรม

เป็นที่ทราบกันดีว่าดินแดนที่อยู่ห่างไกลเกินกว่าอารยธรรมจะเข้าถึงได้ง่ายนั้น คนมักจะน้อยเพราะความ
ไม่คุ้มทุนในทางเศรษฐกิจต่อการดำเนินชีวิต เป็นดินแดนที่คนในสังคมยังมีระบบเศรษฐกิจแบบเก็บเกี่ยว ล่าสัตว์
หาปลา หรือทำเกษตรกรรมแบบเลื่อนลอย โดยใช้เครื่องมือไม่มาก หรือเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ ยกตัวอย่างเช่น

ทางเหนือของยูเรเชีย ส่วนที่มีอากาศหนาวเต็มไปด้วยป่าไม้ ยังมีชนเผ่าที่ประกอบอาชีพเลี้ยงกวาง หา
ปลา ล่าสัตว์อยู่ ขณะที่ดินแดนสแคปจากแม่น้ำดานูบไปจดทะเลจีนนั้นพวกเร่ร่อนอพยพไปตั้งหลักแหล่งใน
ยุโรป ตะวันออกกลาง อิหร่าน จีน

ระหว่างประเทศจีนและอินเดีย มีเทือกเขาสูงทิเบตและเทือกเขาที่เต็มไปด้วยป่าไม้ทึบของคาบสมุทรอิน
โดจีน เป็นที่อยู่ของคนภูเขาที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมของทั้งสองประเทศ

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอารยธรรมนี้ เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากวัฒนธรรมทางเทคนิคทางเศรษฐกิจ
สังคม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นมาในสังคมของโลกอย่างไม่หยุดยั้ง นวัตกรรมใหม่ที่สามารถเพิ่มความ
แตกต่างระหว่างอารยธรรมโบราณ ในกรณีแต่ละสังคมไม่ปรับตัวรับเอาความคิดที่ผู้อื่นสร้างไว้ได้หมด ในทาง
คู่ขนานกันไป อารยธรรมโบราณก็สามารถรับเอาบางส่วนของนวัตกรรมใหม่เข้าไปและแสดงให้เห็นความ
แตกต่างออกไปเล็กน้อย นอกจากนี้เราต้องไม่ลืมความแตกต่างที่มาจากวัตถุที่แต่ละอารยธรรมมีเป็นของตนเองและ
เลือกที่จะใช้เพราะเหมาะกับสภาพแวดล้อมของคน ยกตัวอย่างเช่น

สังคมยุคหินใหม่มีลักษณะเด่นทางเกษตรกรรมก็จริง แต่คนปลูกอะไร? พืชประเภทให้คาร์โบไฮเดรท สะท้อนถึงความสำเร็จของสังคมนี้จากสังคมอื่น ขณะที่ตะวันออกกลางมีชื่อทางนาพันธุ์ข้าวป่า เช่น ข้าวสาเลียมที่ใช้ที่เอเชียใต้เป็นข้าวเจ้า จีนเป็นข้าวฟ่างและลูกเดือย ยุโรปเหนือเป็นข้าวโอ๊ต อเมริกาเป็นข้าวฟ่าง อเมริกาเป็นข้าวโพด เป็นต้น สัตว์ก็เช่นเดียวกัน แต่ละพื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัย คนนำสัตว์มาใช้งานหรือเป็นอาหารไม่เหมือนกันทุกที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่จะได้สัตว์มาและสัตว์สามารถปรับตัวให้กับที่นั้นได้ เช่น แอบเมโสโปเตเมียมีแพะและแกะ อียิปต์มีลา ยูโรปได้วัวและห่าน อินเดียมีวัวโหนด บางที่มีไก่และสุกร เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีกระบือ ทิเบตมียัค ในทะเลทรายของเอเชียกลางมีอูฐ ที่สเตปยูเรเชีย เขตป่าไม้เมืองหนาวมีกวาง อเมริกาเหนือมีไก่อ่งวง อเมริกาใต้มีลาม่า เป็นต้น สัตว์บางชนิดปรับตัวได้ ในหลายที่ ๆ เช่น แพะ แกะ สุกร วัว ไก่ ม้า ฯลฯ แต่บางชนิดสามารถอยู่ได้ในบางที่เท่านั้น เช่น ช้าง อูฐ กวาง ม้าลา ฯลฯ วัฒนธรรมบางแห่งเปิดรับสัตว์หลายชนิดจำกัด บางแห่งไม่รู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์เท่าใดนัก อย่างเช่นที่อเมริกากลางและจีน

เช่นเดียวกัน พืชประเภทที่เป็นพื้นฐานอาหารหลักของคนทุกวัฒนธรรม เช่น พืชประเภทเผือกมัน ผักต่าง ๆ เครื่องเทศ พืชที่ให้เส้นใย พืชที่นำมาย้อมสีได้ แร่ธาตุต่างๆ ฯลฯ ก็มีใช้อยู่ในบางวัฒนธรรมเท่านั้น และเมื่อสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของคน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างช้า อะไรที่บ่งบอกลักษณะของสังคมและให้สัดกับสังคม คนในสังคมย่อมคุ้นเคยแต่คนอื่นดูแปลก สิ่งใดของธรรมชาติที่สังคมเลือกเอามาใช้เป็นวัฒนธรรมของสังคม ย่อมได้รับการอนุรักษ์โดยชนบทรอบประเพณีเพราะว่าไม่ใช่แต่นำพืชหรือสัตว์มาใช้เท่านั้น ต้องรู้จักคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการนำวัวมาเลี้ยง บางสังคมรู้จักทานแต่เนื้อวัว ไม่รู้จักรีดนมวัวใช้นั้นหมายถึงความสามารถของการปรับตัวกับสิ่งที่เข้ามาใหม่ที่เราสามารถตัดสินใจหรือมองเห็นภาพวิวัฒนาการของวัฒนธรรมได้

แต่ปัจจุบัน ยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อกันสะดวกรวดเร็วขึ้นมาก การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมีมากขึ้น คนสัตว์ และพืช ปรับตัวเข้ากันและสามารถอยู่ได้ในหลายที่เพิ่มมากขึ้น จนทำให้คนลืมที่มาที่ไปของสิ่งเหล่านี้ ใครจะคิดบ้างว่าผลไม้หลายอย่างเช่น แอปเปิ้ล ลูกแพร์ พืช พรุณ เซอร์รี่ แอปริคอต เป็นผลไม้ที่มาจากตะวันออกกลาง

ในสังคมนั้น มีวัฒนธรรมอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในลักษณะเป็นสัดส่วน ๆ ส่วนอีกประเภทเป็นแบบผลึกอันเดียว กลุ่มแรกเกิดจากการที่วัฒนธรรมสังคมและการเกิดนวัตกรรมทางเทคนิคที่แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ของมนุษย์ แบ่งแยกภูมิภาค กลุ่มที่สองเกิดจากความสามารถของแต่ละวัฒนธรรม ในการรักษาสมดุลของสังคม ด้วยการค่อยๆ ปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงอย่างละมุนละม่อม หรือด้วยการอนุรักษ์ไว้ให้มันคง ปิดตัวต่อโลก ภายนอก ทั้งสองกรณีให้คำอธิบายแก่เราได้ถึงการคงอยู่การเสื่อมลงและการหายไปของวัฒนธรรมหรืออารยธรรม

วัฒนธรรมแต่ละที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองที่บ่งบอกความแตกต่างกับวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน ลักษณะที่แตกต่างนี้มาจากภูมิศาสตร์กายภาพ (ระบบนิเวศ) จากชาติพันธุ์มนุษย์จากโครงสร้างของสังคม จากการจัดการบ้านเมือง (เครือข่ายคมนาคม ฯลฯ) จากการประกอบกันของคนหลายเผ่าพันธุ์ (ชนเผ่าและชนชาติ) จากระบบทางการเมือง (รัฐและจักรวรรดิ) และจากวัฒนธรรมไทยในความหมายที่แคบ (ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ศาสนา ปรัชญา และแนวคิด) ในลักษณะแต่ละลักษณะเราพบว่ามีวัฒนธรรมซับซ้อน หลากหลายอยู่ก่อนแล้ว แต่เราสังเกตได้โดยทั่วไปว่าแต่ละลักษณะจะมีลักษณะเด่นเหนือลักษณะอื่น ๆ อยู่ก่อนแล้ว แต่เราสังเกตได้โดยทั่วไปว่าแต่ละลักษณะเด่นเหนือลักษณะอื่นอยู่ เช่น ภาษา ศาสนา ที่กลายมาเป็นศาสนาของโลก ระบบความคิดที่พิเศษ (เช่น แบบขงจื้อ เต๋า พุทธ) ระบบวัฒนธรรมสังคมของฮินดู ระบบความคิดแบบกรีก-ลาติน ศาสนาคริสต์ ฯลฯ

พื้นที่วัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่ทราบกันแล้วว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอารยธรรมมาจากอินเดียและจีน ลักษณะทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นอุปสรรคใหญ่ในการคมนาคมภายในของคาบสมุทรอินโดจีน ผืนแผ่นดินของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมาจากราบสูงทิเบต ซึ่งเป็นตัวทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดดเดี่ยวแยกออกจากส่วนอื่นของทวีปเอเชีย ทำให้ไม่มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่เด่น ไม่มีการเคลื่อนไหวย้ายถิ่นของประชากรมากนัก เมื่อเทียบกับเส้นทางในตะวันออกเฉียงกลาง ที่มีมาถึงจีนและอินเดีย มีแต่การอพยพของคนภูเขาลงมาที่พื้นราบ แต่อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่สำคัญมาทางทะเลเสียมากกว่า

ลักษณะทางภูมิประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คล้ายกับอินเดียที่ยื่นยาวลงมาและรองรับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนที่มาจากทางเหนือและที่มาจากทางทะเลจากทางใต้ ในยุคหลังยุคน้ำแข็งพื้นที่แหล่งนี้เป็นที่หมายปองของมนุษย์เพราะสภาพภูมิอากาศที่ไม่หนาวหรือร้อนจัดแม้ว่าในขณะเดียวกันแถบนี้จะเต็มไปด้วยเกาะหลายเกาะยากต่อการติดต่อทางทะเล

ชาติพันธุ์และภาษาของคน สมัยยุคน้ำแข็งนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่ของพวกนิโกรอิด ซึ่งอยู่ตามที่เป็นภูเขา เช่น พิลิปินส์ อินโดนีเซีย และตามเกาะในทะเลอันดามัน ชาติพันธุ์ต่อมาคือ พวกโปรโต-มาเลย์ มีลักษณะของพวกมองโกลอยด์เล็กน้อย อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินทำอาชีพทางเกษตรกรรมแบบเลื่อนลอย คือไปเป็นพวกเดอโร-มาเลย์ ออกลักษณะมองโกลอยด์อาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเลและมีอาชีพทำนาข้าว เหล็ก เติ่นเรือ เป็นพวกเขมร จาม และมาเลย์ ในที่สุดพวกมองโกลอยด์ที่อพยพมาจากจีนตอนใต้เข้ามาผสม เป็นพวก ทิเบต - พม่า ไท ฯลฯ

เรื่องของภาษาที่สืบทอดต่อกันมามีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มภาษา "อินโดแปซิฟิก" พุคกันในกลุ่มชาติพันธุ์นิโกรอิด ในทะเลอันดามันและตามเกาะเข้าใจว่าเป็นภาษาเก่าที่สุดของดินแดนแถบนี้ จากนั้นพวกนี้รับเอาภาษาอื่นเข้ามาผสม เช่น ภาษากลุ่มที่มาจากผืนแผ่นดินในทวีปเอเชีย คือ ออสโตร-เอเชียติก กลุ่มภาษาออสโตรนีเซียใช้กันมากที่สุดที่หมู่เกาะของมาเลเซีย แต่พบที่ไต้หวัน (หมู่พวกเกาะชาน) ที่อินโดจีนในหมู่พวกจาม ทำให้คิดว่าเป็นกลุ่มภาษาที่นิยมพูดกันแพร่หลายในทวีปนี้กลุ่มภาษาออสโตร-เอเชียติกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ นิโกรอิด เช่นัว เซมมอ ในมาเลเซีย ชนพื้นเมืองของหมู่เกาะนิโคบาร์ กลุ่มภาษามอญ ขอม ใช้กันทั่วคาบสมุทรอินโดจีน ก่อนที่พวกพม่าและไท จะอพยพเข้ามาอยู่ กลุ่มภาษามุนดา ใช้กันมากในอินเดียตอนกลาง กลุ่มภาษาอีกกลุ่มของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ จีน-ทิเบต เข้ามาในยุคประวัติศาสตร์พร้อมกับกลุ่มภาษาทิเบต พม่า ไท แม้ว - เย้า อย่าลืมว่าลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิตและภาษา เป็นเครื่องบ่งบอกที่สำคัญเมื่อเวลามีการอพยพของคนเข้ามาอยู่ในผสมกับพวกเก่า

ต่อมาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียและอารยธรรมจีน ในส่วนที่เป็นอารยธรรมจีนเราจะเห็นได้จาก ปรัชญา พุทธศาสนา มหายาน เต๋าและขงจื้อ ศาสนาจีน ระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น

ส่วนที่ได้จากอารยธรรมอินเดีย มีรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ เป็นการเข้ามาแบบค่อยเป็นค่อยไปตามเส้นทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยกลุ่มคนกลุ่มเล็ก ๆ เช่น คนเดินเรือ พ่อค้า พระภิกษุสงฆ์ พราหมณ์ นักพจนานุกรม ฯลฯ

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 13 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่ยุคที่ถูกเหตุการณ์ทางการเมืองรุกราน เริ่มต้นด้วยจีนสมัยราชวงศ์มองโกลยึดทิเบตและน่านเจ้า และต้องการยึดพม่า เวียดนาม จามปา เขมรและชวา จักรพรรดิคุปไบลงฆ่าพลาดจากพม่าและไทย เวียดนามได้ครองจามปา แต่ที่กระทบมากที่สุด คือ ทางด้านจิตใจ กล่าวคือ พุทธศาสนา มหายาน หรือเถรวาท ที่ตั้งขึ้นที่ศรีลังกา เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 12 เผยแพร่ไปในหมู่พวกพม่า ไทย เขมร ใน

ขณะเดียวกันกับพุทธศาสนาที่มาจากอินเดีย (ซึ่งมีพิธีกรรมของพราหมณ์ติดมาด้วย) ศาสนาอิสลามที่เกาะมินดาเนาของฟิลิปปินส์และเกาะอื่น ๆ อีกมาก ต่อจากศาสนาอิสลามถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ชาวยุโรป เช่น โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาครอบครองระบบเศรษฐกิจและการเมืองอยู่ถึงสามศตวรรษ

สรุปได้ว่าประเทศไทยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีร่องรอยของวัฒนธรรมหลายวัฒนธรรมคือ อินเดีย จีน อิสลาม ยุโรปและอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 21

ความอยู่รอดของวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับ การหาเหตุผลให้กับอะไรควรอนุรักษ์และอะไรควรปล่อยให้ผ่านไป

แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ คืออะไร “โลกาภิวัตน์” เป็นศัพท์บัญญัติที่ราชบัณฑิตยสถานประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อสื่อความหมายของคำว่า “globalization” ซึ่งเดิมที่สาธารณชนนิยมบัญญัติศัพท์ที่แตกต่างกันขึ้นมาใช้ เช่น โลกานีวัตร โลกาภิวัฒน์ ฯลฯ โลกาภิวัฒน์ หมายถึงการภิวัตน์หรือเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือก้าวหน้ามากขึ้นตามกระแสโลก ทั้งนี้เนื่องจากโลกสมัยใหม่มีแนวโน้มที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม บางครั้งคำว่า โลกาภิวัตน์ ก็มีความหมายอย่างกว้าง ๆ ว่า “กระบวนการให้โลกกลายเป็นหนึ่งเดียว”

กล่าวโดยทั่วไป “โลกาภิวัตน์” ก่อให้เกิดสังคมนานาชาติ หรือสร้างเงื่อนไขที่โลกทั้งโลกมีแนวโน้มที่จะกลายมาเป็นหนึ่งเดียว เช่น ขอมรับข้อตกลงทางเศรษฐกิจเดียวกัน ขอมขยายกฎหมายระหว่างประเทศให้ครอบคลุม ประเด็นต่าง ๆ มากขึ้น ขอมรับแนวคิดและอุดมการณ์คล้ายคลึงกัน (เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม) หรือแม้กระทั่งวิถีชีวิต การแต่งกาย กีฬาและบันเทิง เป็นต้น

วัฒนธรรม-โลกาภิวัตน์ เมื่อ “โลกาภิวัตน์ถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นพลังงานทางเทคโนโลยี พลังทางเศรษฐกิจ พลังการเมือง และพลังทางวัฒนธรรม จากโลกภายนอกที่ไหลเข้ามาท่วมทับคนทั้งโลก” จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นตามมานั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลกอย่างเลี่ยงไม่พ้น ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์และระบบโลกนั้น คิง (King) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษอธิบายว่า “วัฒนธรรม ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของวัตถุหรือสัญลักษณ์ ต่างก็หมายถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ทัคนุษย์มีอยู่ (และได้มา โดยผ่านกระบวนการอบรมขัดเกลาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเฉพาะแห่ง) ส่วนโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการ และระบบโลกเป็นเสมือนโครงสร้าง” หรือโรงละครขนาดมหึมาที่มีภาพของวัฒนธรรมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการโลกาภิวัตน์หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามฉากและปรากฏการณ์ นอกจากนี้ คิง ยังได้อธิบายต่อไปอีกว่า “วัฒนธรรม” ที่พวกเราควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในยุคโลกาภิวัตน์นั้นน่าจะมีความหมายสำคัญสองอย่างคือ “หนึ่ง หมายถึง ระบบทางสังคมของความหมายที่สื่อออกมาในรูปแบบเฉพาะอย่างและสอง การศึกษาประวัติศาสตร์และสังคมวิทยาของรูปแบบที่เป็นรูปธรรมของวัฒนธรรมและปฏิบัติการทางวัฒนธรรม ตัวอย่างของวัฒนธรรมในความหมายดังกล่าว ได้แก่ วิถีชีวิต ศิลปะและสื่อมวลชน วัฒนธรรม ตัวอย่างของวัฒนธรรมในความหมายดังกล่าว ได้แก่ วิถีชีวิต ศิลปะและสื่อมวลชน วัฒนธรรมทางการเมืองหรือศาสนา และทัศนคติของผู้คนที่มิต่อโลกาภิวัตน์” เป็นต้น

การไหลเวียนของวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่นำเสนอโดยนักมานุษยวิทยา อับปดูราย (Appadurai) เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้เราสามารถจัดระบบและมองเห็นโฉมหน้าของโลกาภิวัตน์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ท่านนำเสนอโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการไหลเวียนหรือเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม ใน 5 มิติที่สำคัญ ดังนี้

หนึ่ง มิติทางชาติพันธุ์ (ethnoscapes) โลกาภิวัตน์ได้สร้างกระแสการไหลเวียนและเคลื่อนย้ายของผู้คนไปทั่วโลก นักท่องเที่ยว ผู้อพยพย้ายถิ่น ผู้ลี้ภัย แรงงาน ฯลฯ

สอง มิติทางเทคโนโลยี (technoscapes) โลกาภิวัตน์ได้สร้างกระแสการไหลเวียนและเคลื่อนย้ายเครื่องจักร โรงงานสินค้าและบริการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบริษัทข้ามชาติ บริษัทแห่งชาติและหน่วยงานของรัฐบาล

สาม มิติทางการเงิน (finanscapes) โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการไหลเวียนอย่างรวดเร็วของเงินตราในตลาดการเงิน ตลาดหุ้น และการลงทุนข้ามชาติ

สี่ มิติทางสื่อมวลชนและข่าวสารข้อมูล (mediascapes) โลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการเดินทางของข่าวสารข้อมูล และภาพลักษณ์ผ่านสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ เช่น เครือข่าย โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ

ห้า มิติทางอุดมการณ์ (ideoscapes) โลกาภิวัตน์สร้างกระแสความนิยมอย่างแพร่หลายของแนวคิดและอุดมการณ์ข้ามพรมแดนรัฐชาติ โดยเฉพาะแนวคิดและอุดมการณ์ที่จำเป็นผลผลิตของการปฏิวัติทางภูมิปัญญาของตะวันตก เช่น ประชาธิปไตย เสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม สวัสดิการสังคม สิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

มโนทัศน์ “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมเป็นมโนทัศน์แรกสุดที่จะต้องได้รับการพิจารณาเพราะไม่ว่าจะอยู่ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์หรือไม่ก็ตาม “วัฒนธรรม” โดยตัวของมันเองก็มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา แต่แง่มุมที่โลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมเองก็มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา แต่แง่มุมที่โลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมมากที่สุดและเกี่ยวข้องกับความวิสาหการทางมานุษยวิทยามากที่สุดนั้น น่าจะได้แก่แง่มุมที่ว่าวัฒนธรรมทั่วโลกเชื่อมโยงเข้าหากันมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุกวันนี้เราอาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีสังคมหรือวัฒนธรรมแบบปิดอยู่อีกต่อไป วัฒนธรรมไม่ว่าจะอยู่ในรูปของวัตถุ สัญลักษณ์หรือแบบแผนของพฤติกรรมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เฉพาะชุมชนหรือเฉพาะชุมชนหรือเฉพาะรัฐชาติอีกต่อไป แต่วัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะกลายมาเป็นวัฒนธรรมโลก เป็นชุมชนโลกมากขึ้น

แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532) ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่าง หรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้จะนำไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอยเป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษได้ทั้งสิ้น ความสูญเสียอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง

เช่นเดียวกับสิ่งอื่น ๆ ในโลกที่มีทั้งด้านดี มีทั้งผลได้และผลเสียในการเปลี่ยนแปลงก็มีความสูญเสียอยู่เช่นกัน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงความสูญเสีย 3 ด้าน ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตวิทยา

แม้ว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีประโยชน์ที่ชัดเจน รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นและความสามารถในการผลิตที่เพิ่มขึ้นของผู้ใช้แรงงาน ส่งผลให้มาตรฐานคุณภาพชีวิตสูงขึ้น ทำให้การกระจายรายได้ไปสู่ประชากรส่วนใหญ่เพิ่มสูงขึ้นเหนือมาตรฐานค่าครองชีพ ทำให้ประชาชนมีทางเลือกระหว่างการพักผ่อนหย่อนใจและการทำงาน ทั้งยังได้รับสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อชีวิตอย่างเพียงพอ คุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นนับว่าเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกเต็มขั้นของชุมชนอีกด้วย แต่ว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจล้วนมีความสูญเสียเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ยิ่งอัตราการเติบโตสูงมากเพียงใด ยิ่งเกิดความสูญเสียต่อประชากรและแหล่งทรัพยากรของสังคมนั้นมากขึ้นเพียงนั้น อาจกล่าวได้ว่า การเติบโตที่พอเหมาะเป็นวิธีที่จะทำประโยชน์จากการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปสมดุลกับการสูญเสีย โดยอุดมคติแล้วจุดมุ่งหมายของสังคมจะมุ่งไปที่การสร้างอัตราการพัฒนาในระดับที่จะเกิดผลดีที่สุดมากกว่าการผลักดันให้อัตราการพัฒนาก้าวไกลไปถึงขีดสุด จึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาไปที่สินค้าและบริการให้ดีที่สุดมากกว่ามุ่งเน้นไปที่การพัฒนาให้มากที่สุด

การพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความสูญเสียทางสิ่งแวดล้อมและความสูญเสียของการเปลี่ยนแปลง จากสังคมแบบเดิมสู่สังคมสมัยใหม่ Lewis (1956:426-453) ได้แสดงให้เห็นถึงความสูญเสียบางประการอันเกิดจากการผันเปลี่ยนจากสังคมรุ่นเก่า ผ่านกระบวนการพัฒนาสู่สังคมสมัยใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของวิถีทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อการพัฒนาอาจนำไปสู่ความเป็นวัตถุนิยมโดยตรง
2. การพัฒนาและการเติบโตส่งเสริมให้เกิดลัทธิปัจเจกนิยม (Individualism) ปัจเจกบุคคลจะตระหนักถึงแต่ความรับผิดชอบต่อตนเองและคิดถึงความรับผิดชอบต่อครอบครัวและพวกพ้องน้อยลง
3. เมื่อมีการพัฒนาทักษะด้านใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อสังคมพึ่งพาเทคโนโลยีงานใช้ฝีมือและทักษะที่มีมาแต่อดีตย่อมสูญสลายไป
4. การพัฒนาตามระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่นั้น ต้องอาศัยการร่วมทุนซึ่งระบบธุรกิจแบบนี้ทำให้บุคคลไม่สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวโคดเคี้ยวต่อไปได้แต่ต้องกลายเป็นลูกจ้างของบริษัทขนาดใหญ่
5. มนุษย์กลายเป็นทาสของเวลาและสูญเสียอิสระในชีวิตส่วนตัว
6. ปริมาณการผลิตสูง นำไปสู่ความเติบโตของเมืองใหญ่จึงกลายเป็นแหล่งรวมของความเสื่อมโทรมของประเทศ
7. การเติบโตและการพัฒนาจะสัมพันธ์กับการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน

ความสูญเสียทางสังคม

ความสูญเสียทางสังคมนั้นครอบคลุมความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเกิดแก่บุคคลที่สามหรือสาธารณชน ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคเอกชน ความสูญเสียอาจเห็นได้จากความเสียหายอันเกิดแก่สุขภาพของมนุษย์ ความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สิน และการสูญเสียไปก่อนเวลาอันควรของความอุดมสมบูรณ์ธรรมชาติ ความสูญเสียทางสังคมมีดังนี้

1. รถยนต์ เป็นสาเหตุของการตาย โศกนาฏกรรม อุบัติเหตุที่ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายอีกมากมายตามมา
2. คุณภาพชีวิต อัตราการเพิ่มของคดีอาชญากรรมและความรุนแรงทางสังคม ความหวาดกลัวกลายเป็นความสูญเสียทางสังคมที่เราต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
3. สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและความมั่นคงพุ่มเฟือยของเศรษฐกิจที่เป็นวงจรทั่วโลก หลาย ๆ ปัญหาที่มีความสำคัญก็คือ การเพิ่มขึ้นของโรคร้ายไข้เจ็บ อันมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

4. ปัญหาหินเสื่อม ความสูญเสียอันเกิดจากปัญหาการพัดพาและชะล้างหน้าดิน ปัญหาดินเสียและการตัดไม้ทำลายป่า
5. ความเสียหายของระบบนิเวศวิทยาจากอุตสาหกรรมอาหาร จำนวนประชากรและสัตว์เลี้ยงเพื่อให้เป็นอาหารที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อถากถางเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและใช้สัตว์เลี้ยงขยายออกไป และการตัดไม้ทำลายป่าได้ก่อปัญหาน้ำท่วมอย่างรุนแรงและทำลายระบบการผลิตตามธรรมชาติ
6. โอกาสเลือกที่น้อยลง โอกาสเลือกที่อยู่อาศัยเริ่มที่จะน้อยลง อิสระของบุคคลหลาย ๆ ด้านจะถูกจำกัดมากขึ้น การต้องเลือกที่จะได้อย่างเสียอย่าง
7. ชีวิตคนเมือง ชีวิตของคนเมืองนั้นความกินคืออยู่ที่น้อยลงและมีความมั่นใจในชีวิตอนาคตคนน้อยลง ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนอย่างยิ่ง

ความสูญเสียด้านจิตวิทยา

นอกจากความสูญเสียทางเศรษฐกิจและทางสังคมแล้ว ความเปลี่ยนแปลงยังก่อให้เกิดความสูญเสียทางจิตใจอีกด้วย สิ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ มนุษย์ได้สูญเสียความสามารถที่จะเข้าใจและควบคุมสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพราะมนุษย์ได้พึ่งพาต่อเทคโนโลยีที่ซับซ้อนและสถานบันทางสังคมต่าง ๆ จนตนเองไม่สามารถจะควบคุมอะไรได้ ความสามารถในการใช้ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาถูกทำลายไปอย่างไม่รู้ตัว ผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขายึดถือ ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกระบุไว้ ผู้คนต่างรู้จักวิธีใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ที่อยู่ในบ้าน แต่ทุกคนต่างละเลยที่จะเรียนรู้หลักการทำงานของมัน นับวันพ่อแม่ยิ่งจะไม่รู้ว่าจะตอบคำถามที่ง่ายที่สุดลูกถามเกี่ยวกับสิ่งรอบตัวได้อย่างไร

เทคโนโลยีอันทันสมัยในโลกปัจจุบันมีส่วนอย่างยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ เทคโนโลยีให้คนต้องการพื้นฐานบางอย่าง เช่น ความต้องการการพักผ่อนหย่อนใจ เทคโนโลยีทำให้คนมีความเป็นอัตโนมัติ ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงในระบบอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่เกิดขึ้นในระบบความคิดด้วย ซึ่งถือเป็นลักษณะขาดความเป็นธรรมชาติมากขึ้นทุกวัน ความสูญเสียทางจิตวิทยามีดังนี้

1. ชีวิตหุ่นยนต์ หลายบทบาทในสังคมปัจจุบันขาดโอกาสที่จะแสดงความเป็นมนุษย์ ความกระตือรือร้น และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นตัวตนของคนได้ถูกทำลายลง
2. ความวิตกกังวลและความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย ในสังคมปัจจุบันมีผลมาจากการแข่งขันเอาชนะและการแสวงหาความสำเร็จ ทำให้มนุษย์อยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดาย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ความเครียด ความวิตกกังวล ความหุดหู่ของผู้คนได้เพิ่มสูงขึ้น
3. ปัญหาครอบครัว ครอบครัวได้สูญเสียหน้าที่ในการเป็นหน่วยเศรษฐกิจและในการสอนให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยหน้าที่นี้ได้ตกไปอยู่กับสถานเลี้ยงเด็ก กลุ่มเพื่อนและโทรทัศน์ อัตราการหย่าร้างและการยอมรับการหย่าร้างในสังคมมีมากขึ้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมน่าจะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ด้วยตา ในลักษณะต่างๆ ของวิถีการดำรงชีวิต หรือเรียกสั้น ๆ ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น การรับเอาแบบอย่าง ความเป็นอยู่ในเรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ นั้น ไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เว้นเสียแต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีผลสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลแตกต่างไปจากที่เคยเป็นอยู่มาแต่เดิม

ปัญหาเด็กวัยรุ่นในปัจจุบัน

ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ นำมาซึ่งปัญหาที่ต้องปรับสภาพให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่ามีบุคคล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคนหัวโบราณที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และกลุ่มหัวสมัยใหม่ ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาในชีวิต ปัญหาเด็กวัยรุ่นมักจะออกมาในรูปของการแต่งตัวช่วยให้เกิดอารมณ์ทางเพศตรงข้าม ซึ่งอาจเป็นบ่อเกิดของการเพิ่มปัญหาการข่มขืนได้ และถ้าปัญหานั้นเกิดขึ้น มันอาจจะไม่เกิดแก่ผู้ที่แต่งตัวช่วย หรือวาทกรรม แต่อาจจะเกิดกับเด็กที่ไม่รู้เรื่องหรือไร้เดียงสา ซึ่งต้องมารับเคราะห์กรรมแทน

ปัญหาเด็กเร่ร่อนและการทารุณกรรมทางเพศ

ปัญหาเด็กเร่ร่อนอาจมองได้ 3 ลักษณะด้วยกัน ลักษณะแรกคือ เด็กเร่ร่อนที่อพยพจากชนบทสู่เมือง ซึ่งอาจเนื่องมาจากความยากจนมาจนถึงเร่ร่อนในเมืองชั่วคราวหรือถาวร ลักษณะที่สองคือ การเร่ร่อนของเด็กจะเกิดขึ้นจากความรุนแรงภายในครอบครัว เด็กจะหนีออกจากบ้าน แล้วในที่สุดก็มาผจญภัยบนถนน เด็กก็จะกลายเป็นเหยื่อ เป็นเครื่องมือของพ่อค้ายาเสพติด และเรื่องเพศ ส่วนลักษณะที่สามหมายถึง เด็กเร่ร่อนที่ถูกมองว่าเป็นเศษขยะเป็นปัญหาสังคม ควรที่จะกำจัดหรือฆ่าทิ้ง ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้เกิดกับสังคมในประเทศ

ปัญหาโสเภณีหญิงและเช็คส์ทัวร์

โสเภณีและการค้าหญิงมิใช่ปรากฏการณ์ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น หากมีมาช้านานแล้ว การดำเนินงานที่เป็นขบวนการ มีรูปแบบที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจประเภทนี้เป็นธุรกิจข้ามชาติที่มีผู้เกี่ยวข้องอยู่เบื้องหลังมากมาย การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความบันเทิงทางเพศเป็นหลักนั้น เรียกได้ว่าเป็นวิธีการดำเนินงานของเช็คส์ทัวร์ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย ซึ่งอาจมีรูปแบบและรายละเอียดที่แตกต่างกันไปบ้าง ขึ้นอยู่กับประเทศของผู้ท่องเที่ยวและประเทศที่ต้อนรับ

ปัญหาโสเภณีชาย

การที่ผู้ชายกลายเป็นโสเภณีนั้น ค่อนข้างจะเป็นเรื่องที่ยาก ซับซ้อน และเร้นลับที่จะมาหาเหตุผลมาอธิบาย ถึงแม้ว่าจลาจลของการเป็นโสเภณีชายที่คอยบริการเฉพาะลูกค้าเพศหญิงจะมีจำกัด แต่จำนวนโสเภณีที่ขบสนุกกับงานประเภทนี้ยังมีอยู่มาก

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทวิช จตุรพฤษ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่องพิธีกรรมเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของชาวเขายากจน : การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวเขาลีซอ ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าในปัจจุบัน ชาวลีซอเขายากจนกำลังถูกบีบบังคับให้จำต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนา ไปสู่สังคมทันสมัย โดยรัฐได้ยื่นมือเข้ามา จัดการกับปัญหาต่างๆ ของชุมชนด้วยความหวังดี ทำให้ชุมชนชาวเขาค่อยๆ อยู่ในสภาวะเป็นอัมพาตเชิงโครงสร้าง จนสูญเสียศักยภาพในการจัดการกับปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ชีวิตสังคมเป็นไปด้วยความอ้างว้าง โดดเดี่ยว และสับสน บุคคลรู้สึกไร้อำนาจและสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นคน และความเป็นชาติพันธุ์อยู่ในภาวะใกล้เคียงแตกสลาย การนิยามความเป็นลีซอและการยืนยันถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่ม จึงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญ ดังนั้น พิธีกรรมจึงเป็นการปฏิบัติการของชาวบ้าน ที่ถูกผลิตซ้ำขึ้นมาเพื่อนิยามความเป็นคนลีซอใหม่ และยังเป็นภาษาของการปรับเปลี่ยนทั้งโลกทัศน์ การตีความสำนึกของชาติพันธุ์ ตลอดจนปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและ บทบาททางสังคมอีกด้วย

จากการศึกษาการปรับตัวของพิธีกรรม ได้พบประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ ประเด็นแรก การปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ ชาวลีซอได้มีการปรับโครงสร้างทางความเชื่อหรือจักรวาลวิทยาให้ค้ำค้ำระเบียบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งมีการแสดงออกผ่านกระบวนการปรับความเชื่อหรืออุดมการณ์อำนาจที่มีลักษณะทั่วไปให้กลายเป็นของท้องถิ่น (localization) หรือในที่นี้ก็คือ การปรับวัฒนธรรมไทยเข้ามาอยู่ในบริบทของวัฒนธรรมลีซอ (Lisuization) นั่นเอง เช่น การรับเอาพระพุทธรูปเข้าไปอยู่ในตำนานว่าด้วยผู้นำทางการเมืองของชนเผ่า และการเชื่อมประสานกับอำนาจจากภายนอก โดยการคิดตั้งหิ้งบูชาพระพุทธรูปเคียงข้างหิ้งบูชาผีเสื้อเรือนในบ้าน ทั้งนี้ เพื่ออธิบายปัญหาของการพัฒนาด้วยความหมายใหม่ ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ จะได้สามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ร่วมกัน ได้อย่างเข้าใจมากขึ้น

ประเด็นที่สองคือ การตีความสำนึกของชาติพันธุ์ในบริบทใหม่ ชาวลีซอได้มีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของ อาปาหุมูฮี หรือศาลผีเสื้อบ้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชุมชนของชาวลีซอทั่วไป ให้มีความทันสมัย จะได้มีสถานภาพที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากปัจจัยจากภายนอกมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังมีการตีความภาวะมีมลทินทางสังคมของครัวเรือนที่ซื้อของใหม่มาทำให้ดูราวกับเป็นของเก่า เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวว่าเป็นการกระทำที่ขัดกับกฎจารีต และเห็นว่าการไปอยู่ในเมืองเป็นประจำมีส่วนทำลายความเป็นลีซอ ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่รุนแรงกว่าเดิม และมีการนิยามความเจ็บป่วยกับภาวะไร้ศักดิ์ศรีของเพศชายว่าเป็นผลมาจากการสูญเสียงานที่มีความหมายต่อสถานภาพของความเป็นชายที่น่านับถือ ทำให้ไม่มีหนทางแสดงบทบาทของลูกผู้ชายตามความคาดหวังของชุมชนได้ ภาวะสูญเสียอำนาจและไร้ศักดิ์ศรีในปัจจุบันจึงเป็นผลมาจากการพัฒนาโดยตรง ทำให้เกิดจากการละเมิดอำนาจเหนือธรรมชาติไม่

ประเด็นที่สามคือ การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งเกิดขึ้นภายในชุมชนและกับรัฐ ในการกระชับความสัมพันธ์กับตัวแทนของอำนาจรัฐ ชาวบ้านได้จัดพิธีการต้อนรับริคณะของนายอำเภอ และการแสดงคารวะต่อเจ้าหน้าที่สนาม ซึ่งเป็นการสร้างพันธมิตรวิธีหนึ่ง ในระดับครัวเรือน มีการผลิตซ้ำความสัมพันธ์แบบชุมชน ผ่านพิธี ศาลาหู่ ซึ่งได้มีการสร้างศาลาที่พักริมทางไว้เป็นสมบัติของส่วนร่วมเพื่อแสดงตนว่ามีความน่าเชื่อถือ และเป็นการคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม ทดแทนความคิดที่ได้ห่างเหินไปจากความสัมพันธ์แบบชุมชน และมีการทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้กับคู่สามีภรรยาเพื่อเยียวยาหรือสมานสัมพันธ์ที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง อันเป็นผลมาจากการที่ผู้ชายได้สูญเสียบทบาทสำคัญในครอบครัวไป พิธี จือเพีย จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าการ

ยอมรับความสำคัญของสามีนฐานะส่วนหนึ่งของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะมีบทบาท
ลดลงก็ตาม

พิทยา พิณสาร (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา ผลการ
ศึกษาวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง เดิมชาวเขาเผ่ามูเซอแดงแต่งกาย
ด้วยชุดประจำเผ่า ในปัจจุบันการแต่งกายได้เปลี่ยนแปลงไป เพราะมีการผสมผสานวัฒนธรรม การยืมวัฒนธรรม
การแต่งกายของคนพื้นราบเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเต็มรูปแบบ และการเปลี่ยนแปลงบางส่วน เช่น การ
สวมเสื้อผ้า ชุดประจำเผ่า แต่ตัดเย็บใหม่ให้เข้ากับของเก่า เจื่อนใจที่สำคัญที่ทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงคือ
ค่านิยมของคนในชุมชนที่ยอมรับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนพื้นราบ การติดต่อกับคนพื้นราบและสภาพของ
อากาศที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการอพยพทำให้มีการแต่งกายแบบคนพื้นราบ

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง ผังบ้านและพื้นจะทำด้วยฟาก
หลังคามุงด้วยหญ้าคา แต่ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย เช่น การใช้วัสดุมุงหลังคาและการใช้ไม้ทำ
ฝาเรือนเป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอกของบ้านเรือน ส่วนภายในไม่ได้เปลี่ยนแปลง เจื่อนใจสำคัญที่ทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงจากเดิมเล็กน้อยคือ ความยากจน ส่วนคนมีฐานะดีมีแนวโน้มที่จะปลูกบ้านแบบคนพื้นราบ

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง เดิมการรับประทานอาหารเป็นแบบง่าย
ๆ แต่แหล่งอาหารที่ได้มาจากการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการหาของป่าเป็นอาหารตามฤดูกาล ในปัจจุบันการ
รับประทานอาหารมีลักษณะผสมผสาน มีการซื้ออาหารจากพ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาขาย มีการซื้ออาหารสำเร็จรูป
เจื่อนใจสำคัญในการรับเข้ามาก็ได้แก่จำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความต้องการของอาหารเพิ่มมากขึ้น
การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การติดต่อกับคนพื้นราบ โดยเลือกรับวัฒนธรรมการบริโภคเข้ามา
เพื่อใช้แก้ปัญหาของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า: ผลกระทบต่อวัฒนธรรมล้านนา ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านนาและวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในเขตเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า ในอดีตและปัจจุบัน
2. รวบรวมงานวิจัยด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทในเขตเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า ในประเทศไทย
3. เดินทางไปศึกษา แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทในบริเวณเส้นทางเชื่อม ไทย-พม่า และที่อยู่ในพื้นที่ประเทศพม่าตั้งแต่ในอดีต การเปลี่ยนแปลงเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ
4. สรุปประเด็นที่ได้จากการศึกษา
5. จัดทำรายงานสรุปการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการเชื่อมโยงโครงการเกี่ยวเนื่อง ที่คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ดำเนินการอยู่

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเดินทางไปศึกษาวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทในเขตเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า ดังนั้น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองที่คณะผู้วิจัยเดินทางไปศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ และการสังเกตพฤติกรรม การแต่งกาย ตลอดจนการให้ข้อมูลโดยมัคคุเทศก์ชาวพม่า และผู้ทรงคุณวุฒิที่มาให้ข้อมูลก่อนการเดินทาง และที่เดินทางไปประเทศพม่าด้วย

3.3 กิจกรรมวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นไปในรูปของการเดินทางไปศึกษาแหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทในเขตเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า การพบปะพูดคุยและสัมภาษณ์ประชากรชนชาติไทที่อยู่ในประเทศพม่า รวมถึงการสำรวจวัด การสำรวจหมู่บ้าน การสำรวจตลาด

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเดินทางไปศึกษาแหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทในเขตเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสัมภาษณ์และการสังเกตวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไทในเขตเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า:
ผลกระทบต่อวัฒนธรรมล้านนา ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็นดังนี้

วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคชนชาติไทตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศพม่า

ภาพที่ 4-1 แผนที่ประเทศพม่า¹

ที่มา: <http://commons.wikimedia.org>

¹ วิกิมีเดีย คอมมอนส์. Burma-CIA WFB Map. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://commons.wikimedia.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

สหภาพพม่า เป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ที่ละติจูดที่ 28 องศา 30 ลิปดา ถึง 10 องศา 20 ลิปดาเหนือ ภูมิประเทศตั้งอยู่ตามแนวอ่าวเบงกอลและทะเลอันดามัน รูปพรรณสัณฐานเหมือนกับว่าที่มีหางยาวล้อมรอบเกือบมาขนาดใหญ่มากคือแนวเทือกเขามหิมา และภูเขาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ มียอดเขาสูงอยู่มากมายตามแนวเทือกเขาของพม่า และมีหลายยอดที่สูงเกินกว่า 10,000 ฟุต ตามแนวชายแดนหิมาลัยทางเหนือของพม่าที่ติดกับธิเบตเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “ฮากกาโป ราซี” 19,314 ฟุต ต่ำลงมาจากแนวเขาเหล่านี้เป็นที่ราบกว้างใหญ่ภายในประเทศพม่า รวมทั้งเขตแห้งแล้งกินอาณาเขตกว้างตอนกลางของพม่า และยังมีที่ราบลุ่มบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดีที่อุดมสมบูรณ์ทอดยาวลงไปทางตอนใต้เป็นนาข้าวกว้างใหญ่ราวกับไม่มีที่สิ้นสุด² ประเทศพม่ามีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่างๆดังนี้

ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับ ประเทศจีน และ ประเทศอินเดีย

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับ ทะเลอันดามันและอ่าวเบงกอล

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับ ประเทศจีน ประเทศลาว และ ประเทศไทย

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ ประเทศบังกลาเทศ และประเทศอินเดีย

เมืองหลวงของประเทศพม่าคือเมืองเนปีดอ แบ่งการปกครองออกเป็น 2 แบบคือ การปกครองแบบภาค (Division) และการปกครองแบบรัฐ (State)³

- การปกครองแบบภาค เป็นระบบการปกครองที่ใช้ในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำอิระวดี ได้แก่ ภาคสะกาย (Sagaing Division) ภาคตะนาวศรี (Tanintharyi Division) ภาคพะโค (Bago Division) ภาคมาเกว (Magway Division) ภาคมัณฑะเลย์ (Mandalay Division) ภาคย่างกุ้ง (Yangon Division) และภาคอิระวดี หรือ เอยาวดี (Ayeyarwady Division) โดยประชากรหลักของพื้นที่ส่วนนี้เป็นชาวพม่า
- การปกครองแบบรัฐ เป็นระบบการปกครองที่ใช้ในพื้นที่ชนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ไม่ใช่พม่า ได้แก่ รัฐคะฉิ่น หรือ กะฉิ่น (Kachin State) รัฐคะยา (Kayah State) รัฐกะเหรี่ยง (Karen หรือ Kayin State) รัฐฉิ่น (Chin State) รัฐมอญ (Mon State) รัฐชาน (Shan State) รัฐระไข่ (Rakhine State)

² วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ประเทศพม่า. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

³ กระทรวงต่างประเทศ. สหภาพพม่า. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.mfa.go.th>. (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

ภาพที่ 4-2 เขตการปกครองทั้ง 14 เขตของประเทศพม่า⁴

ที่มา: <http://commons.wikimedia.org>

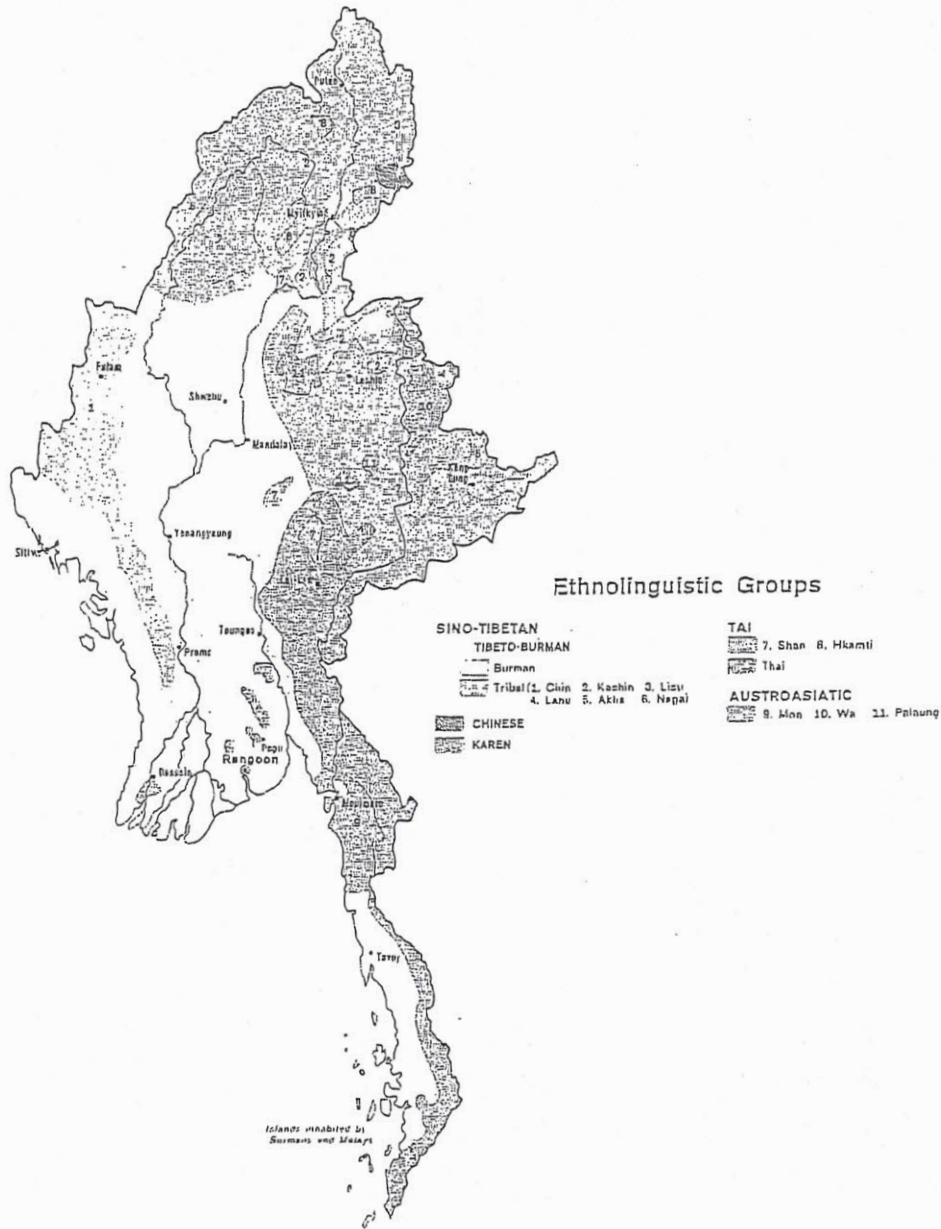
ปัจจุบันพม่ามีประชากรประมาณ 50 ล้านคน (สำรวจเมื่อปี พ.ศ.2548)⁵ และเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์เป็นอย่างยิ่ง ประกอบไปด้วยเชื้อชาติและชนเผ่าต่างๆ ประมาณ 135 เชื้อชาติ โดยมีเชื้อชาติหลักๆ ที่มีประชากรค่อนข้างมากและมีที่มาทางประวัติศาสตร์เด่นชัดมี 8 กลุ่ม คือ พม่า (Bamar) ประมาณร้อยละ 65 ฉาน (Shan) ประมาณร้อยละ 10 กะเหรี่ยง (Kayin) ประมาณร้อยละ 7 อระกัน (Rakhine) ประมาณร้อยละ 4 ส่วนคะฉิ่น (Kachin) คะยา (Kayah) ฉิ่น (Chin) และ มอญ (Mon) มีประมาณร้อยละ 2.3⁶ และ หากพิจารณาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพม่าทั้งหมด อาจจำแนกตามกลุ่มภาษาได้ ๓ กลุ่มหลัก คือ กลุ่มภาษาทิเบต-พม่า กลุ่มภาษาไทย และกลุ่มภาษามอญ-เขมร แต่ละกลุ่มภาษาประกอบด้วยภาษาต่างๆ ดังนี้ กลุ่มภาษาทิเบต-พม่า เช่น พม่า, มูเซอ-ลีซอ-

⁴ วิกิมีเดีย คอมมอนส์, Burma en. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://commons.wikimedia.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

⁵ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ประเทศพม่า. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

⁶ กระทรวงต่างประเทศ, อ้างแล้ว

อีก้อ, ฉิ่น-กะฉิ่น-นาคา, กะเหรี่ยงสะกอ-กะเหรี่ยงโป-ดองสูง-คะยา-ปะด่อง; กลุ่มภาษาไท เช่น ไทใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ ไทยอง ไทคำตี้ ไทมะริด; กลุ่มภาษามอญ-เขมร เช่น มอญ ว้า ปะหล่อง นอกจากนี้ยังมีภาษาในกลุ่มภาษามาลายออสโตรเอเชียติกทางตอนใต้ เช่น ภาษาสะลนและภาษาปะชู เป็นต้น⁷

ภาพที่ 4-3 กลุ่มชนชาติต่างๆในประเทศพม่า⁸

ที่มา: <http://commons.wikimedia.org>

⁷ วิรัช นิยมธรรม. ชาติพันธุ์พม่าและชาวพม่าท้องถิ่น. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.human.nu.ac.th> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

⁸ วิกีมีเดีย คอมมอน. Myanmar Ethnolinguistic Map 1972. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://commons.wikimedia.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 4 ตุลาคม 2552).

วิธีช นยบธรรมเนียม⁹ ใค้อธิบายถึงภาคและรัฐต่างๆของประเทศพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในคังนี้

สะกาย (Sagaing Division)

สะกายตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของสหภาพพม่า มีชายแดนติดกับอินเดียและรัฐคะฉิ่น ด้านตะวันตกและด้านใต้ติดกับรัฐฉานและมณฑลชเลย์ ด้านใต้ติดกับมณฑลชเลย์ และมะเกว สะกายมีพื้นที่ 36,535 ตารางไมล์ สะกายแบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสะกาย(Sagaing) อำเภอชเวโบ(Shwebo) อำเภอโมง-ยว(Monywa) อำเภอกะตา(Katha) อำเภอกะเล(Kale) อำเภอตะมุ(Tamu) หม่อไลก์(Mawlaik) และคำตี้(Hkamti) ทั้งหมดมี 38 ตำบล กับ 198 หมู่บ้าน มีสะกายเป็นเมืองหลัก สะกายมีประชากรกว่า 5 ล้านคน ชาวพม่าเป็นชนส่วนใหญ่ที่อาศัยในพื้นที่แห้งแล้งและตลอดเส้นทางรถไฟจากมณฑลชเลย์ถึงมิจจินา พวกไทใหญ่อาศัยแถบแม่น้ำชิตวินตอนบนและในตำบลกลอสิง(Kawlin) วุนโต(Wuntho) และปิงแหล่บู(Pinlebu) พวกนาคอาศัยตามเทือกเขาด้านเหนือ พวกฉิ่นอาศัยทางตอนล่างของสะกาย ส่วนพวกกะดู(Kadu) และกะนาง(Ganang) พบอาศัยตามลุ่มแม่น้ำมูและเมซา(Meza)

ตะนาวศรี (Tanintharyi Division)

ตั้งอยู่ทางใต้สุดของประเทศพม่า ด้านเหนือติดกับรัฐมอญ ชายแดนด้านตะวันตกติดกับประเทศไทยนับจากกาญจนบุรีไปจนถึงระยอง ด้านตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน ซึ่งประกอบด้วยเกาะต่างๆเกือบ 800 เกาะ ตะนาวศรีมีพื้นที่ 16,735.5 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอทวายหรือคะเว(Dawei) อำเภอมะริคหรือมยะ (Myeik) และอำเภอเกาะสองหรือเกาะคอง(Kawthoung) ทั้งตะนาวศรีมีตำบลทั้งหมด 10 ตำบล และ 328 หมู่บ้าน มีทวายเป็นเมืองหลัก

ตะนาวศรีมีประชากรกว่า 1 ล้าน 2 แสนคน ส่วนใหญ่อาศัยตามที่ราบริมฝั่งทะเลและตามลุ่มแม่น้ำ ตำบลที่ประชากรอาศัยมากได้แก่ ลองโลง(Launglon) และมะริค ตะนาวศรีมีประชากรเชื้อชาติต่างๆอาศัยอยู่หลายเผ่า ได้แก่ พม่า กะเหรี่ยง มอญ ไทใหญ่ ยะไข่ ปะชู(มาเลย์) ชะโลนซึ่งอยู่ตามเกาะเขตมะริค ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาพม่าและนับถือพุทธศาสนา

พะโค (Bago Division)

ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางตองล่าง ด้านเหนือติดกับมะเกวและมณฑลชเลย์ ด้านตะวันออกติดกับรัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และอ่าวมะตะมะ ด้านใต้ติดกับย่างกุ้ง และด้านตะวันตกติดกับเอยาวดี (อิระวดี) และรัฐยะไข่ พะโคมีพื้นที่ 15,215 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น ๔ อำเภอ ได้แก่ พะโค หรือพะโก(Bago) อำเภอแปรหรือปยี(Pyay) อำเภอตาวาวดี(Thayawady) และอำเภอตองอุหรือตองหงู(Taungoo) ทั้งหมดมี 28 ตำบล กับ 1,619 หมู่บ้าน พะโคเป็นเมืองหลักของภาค เป็นเมืองที่ใหญ่เป็นอันดับ ๔ ของพม่า พะโคมีประชากรกว่า 4.9 ล้านคน ประชากรที่อาศัยในมณฑลนี้ได้แก่ กะเหรี่ยง พม่า มอญ ฉิ่น ยะไข่ ไทใหญ่ และปะโอ ประชากรส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนา บางส่วนนับถือคริสต์ ฮินดู และอิสลาม ภาษาพม่าเป็นภาษากลางของประชาชนในมณฑล

⁹ วิธีช นยบธรรมเนียม. ภูมิสังคมวัฒนธรรมของมณฑลและรัฐต่างๆในประเทศสหภาพพม่า. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.human.nu.ac.th> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 ตุลาคม 2552).

มาเกว (Magway Division)

ตั้งอยู่ในพื้นที่แห้งแล้งทางภาคกลางของสหภาพพม่า ด้านเหนือติดกับสะกาย ด้านตะวันออกติดกับมณฑลฉะเลย์ ด้านใต้ติดกับพะโค ด้านตะวันตกติดกับรัฐยะไข่และรัฐฉิ่น มณฑลมาเกวมีพื้นที่ 17,305 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอมาเกว (Magway) อำเภอมีงบู (Minbu) อำเภอตะเยะ (Thayet) อำเภอปะโคกะกุ (Pakokku) และกังกอ (Gangaw) ทั้งภาคมี 25 ตำบล กับ 1.696 หมู่บ้าน มีมาเกวเป็นเมืองหลัก มั่งภาคมีประชากร 4 ล้าน 2 แสนคน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า นอกนั้นเป็นพวกฉิ่น ยะไข่ กะเหรี่ยง และไทใหญ่เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา มีเพียงส่วนน้อยที่นับถือคริสต์ ฮินดู อิสลาม และนับถือผี

มณฑลฉะเลย์ (Mandalay Division)

ตั้งอยู่ทางตอนกลางของสหภาพพม่า ด้านเหนือติดกับสะกาย ด้านตะวันออกติดกับรัฐฉาน ด้านใต้ติดกับรัฐกะเหรี่ยงและพะโค ด้านตะวันตกติดกับมะเกวและสะกาย มณฑลฉะเลย์มีพื้นที่ 14,295 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอมณฑลฉะเลย์ (Mandalay) เจ้ากัแซ (Kyaukse) ฉองอู (Nyaung-u) ปยั้งอูละวี่ง (Pyin-Oo-Lwin) มิติถิล่า (Meiktila) มยั้งฉิ่ง (Myingyin) ยะมีติง (Yamethin) ทั้งภาคมี 30 ตำบล กับ 2,320 หมู่บ้าน มีมณฑลฉะเลย์เป็นเมืองหลัก ทั้งภาคมีประชากรประมาณ 6 แสน 3 หมื่นคน ประชากรส่วนใหญ่เป็นพม่า นอกนั้นเป็นไทใหญ่ คณะ (Danu) ลีซอ (Lisu) และปะหล่อง (Palaung) อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงด้านตะวันออกของภาค มีพวกฉิ่นแถวเหล่า่ว (Leway) และปิงมะนา (Pyinmana) และยังมีพวกกะฉิ่นและกะเหรี่ยง อาศัยอยู่ด้วย ประชากรส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนา แต่ก็มีที่นับถือฮินดู มุสลิม และคริสต์ ภาษาพม่าเป็นภาษาที่พูดเป็นส่วนใหญ่ในรัฐนี้

ย่างกุ้ง (Yangon Division)

ตั้งอยู่ทางภาคกลางตอนล่างของประเทศพม่า ด้านเหนือและตะวันออกติดกับพะโค ด้านใต้ติดกับอ่าวเมาะตะมะ ด้านตะวันตกติดกับอิระวดี ย่างกุ้งมีพื้นที่ 3,927.5 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอย่างกุ้งตะวันออก อำเภอย่างกุ้งตะวันตก อำเภอย่างกุ้งเหนือ และอำเภอย่างกุ้งใต้ ทั้งภาคมี 45 ตำบล กับ 1,305 หมู่บ้าน เมืองย่างกุ้งเป็นทั้งเมืองหลวงของภาคและอดีตเมืองหลวงของประเทศ และเป็นเมืองศูนย์กลางทางการคมนาคม เป็นที่ตั้งของที่ทำการรัฐบาล สถานศึกษา และแหล่งอุตสาหกรรมสำคัญ มณฑลย่างกุ้งมีประชากรมากกว่า 5 ล้านคน ประกอบด้วยชนหลากหลายชาติพันธุ์ แต่ชาวพม่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของมณฑลนี้ และมีประชากรเชื้อสายแขกและจีนจำนวนมาก ชาวย่างกุ้งส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ รองลงไปเป็นชาวมุสลิม และชาวคริสต์ตามลำดับ

อิระวดี (Ayeerawady Division)

ตั้งอยู่ทางภาคกลางตอนล่างของสหภาพพม่า ด้านเหนือติดกับพะโค ด้านตะวันออกติดกับพะโคและย่างกุ้ง ด้านใต้และด้านตะวันตกติดกับทะเลอันดามันและอ่าวเบงกอล ส่วนด้านตะวันตกเฉียงเหนือติดกับรัฐยะไข่ อิระวดีมีพื้นที่ 13,567 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 อำเภอ ได้แก่ พะติมหรือปะเตง (Patheingyi) ฮิงคำคะ (Hinthada) มยอง-มยะ (Myaungmya) มะอูบิง (Maubin) และ พยาโปง (Pyawon) ทั้งภาคมี 26 ตำบล มีปะเตงเป็นเมืองหลัก อิระวดีมีประชากรมากกว่า 6.5 ล้านคน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าและกะเหรี่ยง บางส่วน

เป็นชาวยะไข่ ประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา รองลงมาเป็นผู้นับถือคริสตศาสนา และมีบางส่วนเป็นชาวมุสลิม ส่วนใหญ่ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษากลาง

รัฐคะฉิ่น (Kachin State)

ตั้งอยู่บนสุดของประเทศ มีพื้นที่ด้านเหนือและตะวันออกติดกับประเทศจีน ด้านใต้ติดกับรัฐฉาน และด้านตะวันตกติดกับสะกาย รัฐคะฉิ่นมีพื้นที่ 34,379 ตารางไมล์ รัฐคะฉิ่นแบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอมีจิงยีนา (Myitkyina) อำเภอบะมอ (Bhamo) และอำเภอปุต้าโอ (Putao) ทั้งรัฐมี 18 ตำบล กับ 709 หมู่บ้าน มีจิงยีนาเป็นเมืองหลวงของรัฐ รัฐคะฉิ่นมีประชากร 1.2 ล้านกว่าคน ประกอบด้วยชนเผ่าคะฉิ่น พม่า ไทใหญ่(ฉาน) ฉิ่น และนาคา นับถือพุทธศาสนาร้อยละ ๕๗.๘ และนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ ๓๖.๔ นอกนั้นนับถือฮินดู อิสลาม และนับถือผี ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาพม่า และมีภาษาท้องถิ่น ได้แก่ จิงผ่อ(Jinphaw) ระวัง (Rawan) ลีซอ(Lisu) และละเชก(Lacheik)

รัฐคะยา (Kayah State)

ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงของสหภาพพม่า ติดกับไทยทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตอนเหนือของรัฐคะยาติดกับรัฐฉาน ด้านตะวันตกและด้านใต้ติดกับรัฐรัฐกะเหรี่ยง รัฐคะยามีพื้นที่ 4,530 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลอยก่อ (Loikaw) และอำเภอบอลาแค (Bawlakhe) ทั้งรัฐมี 7 ตำบล กับ 106 หมู่บ้าน ลอยก่อเป็นเมืองหลวงของรัฐ รัฐคะยามีประชากรประมาณ 2 แสน 4 หมื่นคน ประกอบด้วยชนเผ่าคะยา (Kayah) ปะด่อง (Paduang หรือ Kayan) ปะเย (Paye) ยินบอ (Yinbaw) ยินกะเล (Yinkale) กะเหรี่ยงปะกี (Paki Kayin) และชนกลุ่มเล็กๆ เช่น มะนุทะเนา (Manumanao) เกโค (Gaykho) และเกบา (Gaybar) ส่วนพวกไทใหญ่ อิงตา(Intha) และพม่า จำนวนไม่มากอาศัยอยู่ที่ตำบลบัลลู (Balu)ซึ่งอยู่ด้านเหนือของรัฐคะยา ส่วนพวกปะโอ(Pa-o) หรือตองสู มักอยู่ตามเขตภูเขา

รัฐกะเหรี่ยง (Karen หรือ Kayin State)

ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงของสหภาพพม่า ติดกับไทยทางตอนล่างของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก และกาญจนบุรี ตอนเหนือของรัฐกะเหรี่ยง ติดกับรัฐฉาน รัฐคะยา และมณฑลฉะเลย์ ตอนตะวันตกและด้านใต้ติดกับพะโคและรัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง มีพื้นที่ 11,731 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพะอั้ง (Pha-an) อำเภอเกาะกรีก (Kawkareit) และอำเภอเมียวดี (Myawady) ทั้งรัฐมี 7 ตำบล กับ 410 หมู่บ้าน พะอั้งเป็นเมืองหลวงของรัฐ รัฐกะเหรี่ยงมีประชากร 1 ล้าน 4 แสนกว่าคน ประกอบด้วยชนเผ่ากะเหรี่ยง(Kayin) พม่า (Bamar) ปะโอ (Pa-o) ไทใหญ่ (Shan) มอญ (Mon) และยะไข่ (Rakhine) กะเหรี่ยงเป็นชื่อรวมๆของชนเผ่านี้ ซึ่งจำแนกได้เป็น สะกอ (Sakaw /Sawhaw) โป(Poe/Sho) บเว(Bwe) ปะด่อง(Padaung) กะเหรี่ยงแดง(Kayinni) และชะเยง(Zayein) และยังมีอาจจำแนกกลุ่มกะเหรี่ยงเป็นกะเหรี่ยงเหนือ และกะเหรี่ยงใต้ บเวเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงเหนือ ส่วนสะกอและโปเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงใต้ ศาสนาหลักในรัฐนี้ได้แก่ พุทธ คริสต์ และ เลเก(Leke)

รัฐฉิ่น (Chin State)

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศพม่า ทางเหนือและตะวันตกติดกับอินเดีย ทางใต้ติดกับรัฐยะไข่ และทางตะวันออกติดกับสะกายและมะเกว รัฐฉิ่นมีพื้นที่ 13,907 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอผิงคัต (Mindat) และอำเภอพะลัม (Falam) ทั้งรัฐมี 9 ตำบล กับ 505 หมู่บ้าน เมืองหลวงของรัฐคือเมืองฮาคา (Haka) รัฐฉิ่นมีประชากรประมาณ 4 แสน 7 หมื่นคน ประกอบด้วยชนเผ่าฉิ่นเป็นส่วนมาก นอกนั้นมีเผ่ามโร (Mro/Mago) คะมี (Khami) และพม่า (Bamar) อาศัยทางใต้และพื้นที่ตะวันตกของรัฐ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และบางส่วนถือพุทธศาสนา เนื่องจากพื้นที่เป็นภูเขาจึงทำให้มีความแตกต่างทางภาษาท้องถิ่นอยู่ทั่วไป

รัฐมอญ (Mon State)

ตั้งอยู่ทางค้ำใต้ของสหภาพพม่า ทิศเหนือติดกับพะโค และรัฐกะเหรี่ยง ทิศตะวันตกติดกับอ่าวมะละคา มะ ทิศใต้ติดกับตะนาวศรี และมีพื้นที่บางส่วนติดกับประเทศไทยทางจังหวัดกาญจนบุรี รัฐมอญมีพื้นที่ 4,747.8 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมะลาโย (Mawlamyine) และอำเภอท่าดอนหรือตะโทง (Thalon) ทั้งรัฐมี 10 ตำบล กับ 450 หมู่บ้าน เมะลาโยเป็นเมืองหลักของรัฐ รัฐมอญมีประชากรเกือบ 2.4 ล้านคน ประกอบด้วยชาวมอญ และพม่า เป็นส่วนมาก นอกนั้นยังมีกะเหรี่ยง ยะไข่ ฉิ่น กะฉิ่น ไทใหญ่ และปะโอ ศาสนาหลักคือพุทธศาสนา และมีบางส่วนนับถือคริสต์

รัฐระไข่ (Rakhine State)

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศพม่า ทิศเหนือติดกับรัฐฉิ่น ทิศตะวันออกติดกับมะเกว ทิศใต้ติดกับอ่าวดี และทิศตะวันตกติดกับอ่าวเบงกอล รัฐระไข่มีพื้นที่ 14,200 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอซิจต่วย (Sittway) มงตอ (Maungtaw) บุติตอง (Buthiduang) เจ้ากัผยู (Kyaukpyu) ตั้งคเว (Thandwe) ทั้งรัฐมี 17 ตำบล กับ 1,164 หมู่บ้าน ซิจต่วยเป็นเมืองหลวงของรัฐ รัฐระไข่มีประชากร 2.6 ล้านกว่าคน ชาวยะไข่และพม่าอาศัยอยู่บนพื้นที่ราบ เกะยาม-บเย (Yambye) และเกะมะนอง (Manaung) พวกฉิ่นอาศัยทางด้านเหนือของรัฐ ส่วนในพื้นที่ภูเขาด้านตะวันตกและเหนือของเมืองซิจต่วย มีเผ่าต่างอาศัยอยู่ ได้แก่ มโร (Mro) แตะ (Thet) คามิ (Khami) ไคเนะ (Dainet) มะรามะจี (Maramagyi) และคะมาน (Kaman) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

รัฐฉาน (Shan State)

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสหภาพพม่า ทิศเหนือติดกับสะกาย รัฐคะฉิ่นและประเทศจีน ทิศตะวันออกติดกับประเทศจีนและลาว ทิศใต้ติดกับไทยและรัฐกะยา ส่วนทิศตะวันตกติดกับมณฑลยูนนานมีพื้นที่ 60,155 ตารางไมล์ แบ่งพื้นที่การปกครองเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ ตองยี (Taunggyi) ลอยลิ่ง (Loilem) ลาโซ (Lashio) มูแซ (Muse) เจ้ากัเม (Kyaukme) กุนลง (Kunlong) เล้ากักาย (Laukkai) ไข่โคง หรือเชียงคอง (Kengtung) มาบซัต (Monghsat) มาบ-พยัต (Monghpyak) และ ตาชีละ หรือท่าชีเหล็ก (Tachilek) ทั้งรัฐมี 54 ตำบล กับ 193

หมู่บ้าน ตองจีเป็นเมืองหลักสำหรับพื้นที่รัฐฉานฝั่งตะวันตก และเชียงคองเป็นเมืองหลักสำหรับรัฐฉานฝั่ง ตะวันออก¹⁰

รัฐฉานมีประชากร 4.7 ล้านกว่าคน ประชากรส่วนใหญ่เป็นไทยใหญ่ อาศัยในที่ราบลุ่มน้ำ และตามหุบ เขา นอกจากนี้ยังมีชนเผ่า คานู คองโย อิงตา และชาวพม่า อาศัยอยู่ทางด้านตะวันตก ปะหล่อง ลีซอและกะฉิ่น อาศัยทางด้านเหนือ ปะโอพบอาศัยแถวด้านใต้ วัลที่เมืองโฮบง ด้านตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน โกกั้งในเขต ปกครองโกกั้ง และอีกอกับมูเซออาศัยแถบเมืองเชียงคอง ประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา และมีจำนวนมาก ที่เป็นมุสลิม คริสต์ และฮินดู ส่วนใหญ่พูดภาษาพม่าเป็นภาษากลาง

ประวัติศาสตร์ประเทศพม่า¹¹

ประวัติศาสตร์ของพม่านั้นมีความยาวนานและซับซ้อน มีประชาชนหลายเผ่าพันธุ์เคยอาศัยอยู่ใน ดินแดนแห่งนี้ เผ่าพันธุ์เก่าแก่ที่สุดที่ปรากฏได้แก่มอญ ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 13 ชาวพม่าได้อพยพลงมาจาก บริเวณพรมแดนระหว่างจีนและทิเบต เข้าสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดี และได้กลายเป็นชนเผ่าส่วนใหญ่ที่ปกครอง ประเทศในเวลาต่อมา

มอญ

พบว่ามนุษย์ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนของประเทศพม่าราว 11,000 ปีมาแล้ว แต่ชนเผ่าแรกที่สามารถ สร้างอารยธรรมขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของคนได้ก็คือชาวมอญ ชาวมอญได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้เมื่อ ราว 2,400 ปีก่อนพุทธกาล และได้สถาปนาอาณาจักรสุวรรณภูมิ อันเป็นอาณาจักรแห่งแรกขึ้นในราวพุทธ ศตวรรษที่ 2 ณ บริเวณใกล้เมืองท่าคอน (Thaton) ชาวมอญได้รับอิทธิพลของศาสนาพุทธผ่านทางอินเดียในราว พุทธศตวรรษที่ 2 ซึ่งเชื่อว่ามาจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช บ้านที่กของ ชาวมอญส่วนใหญ่ถูกทำลายในระหว่างสงคราม วัฒนธรรมของชาวมอญเกิดขึ้นจากการผสมเอาวัฒนธรรมจาก อินเดียเข้ากับวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองจนกลายเป็นวัฒนธรรมลักษณะลูกผสม ในราวพุทธศตวรรษ ที่ 14 ชาวมอญได้เข้าครอบครองและมีอิทธิพลในดินแดนตอนใต้ของเมียนมาร์

พยู

ชาวพยูหรือพยูเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนประเทศเมียนมาร์ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 4 และได้สถาปนา นครรัฐขึ้นหลายแห่ง เช่นที่ ฟินนาคา (Binnaka) มองกะโม้ (Mongamo) ศรีเกษตร (Sri Ksetra) เปียทะโนมโย (Peikthanomyo) และหะลินยี (Halingyi) ในช่วงเวลาดังกล่าว ดินแดนเมียนมาร์เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้า ระหว่างจีนและอินเดีย จากเอกสารของจีนพบว่า มีเมืองอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของชาวพยู 18 เมือง และชาวพยู เป็นชนเผ่าที่รักสงบ ไม่ปรากฏว่ามีสงครามเกิดขึ้นระหว่างชนเผ่าพยู ข้อขัดแย้งมักยุติด้วยการคัดเลือกตัวแทนให้ เข้าประลองความสามารถกัน ชาวพยูสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ทำจากฝ้าย อาชญากรรมมักถูกลงโทษด้วยการโบยหรือ

¹⁰ เกரியไกร เกิดศิริ. เชียงคอง: ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองโบราณและองค์ประกอบของเมือง. พิมพ์ครั้งแรก. อุษาคเนย์คอตคอม: ประจวบคีรีขันธ์. 2540

¹¹ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. ประเทศพม่า : ประวัติศาสตร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 4 ตุลาคม 2552).

จำขัง เว้นแต่ได้กระทำความคิดอันร้ายแรงจึงต้องโทษประหารชีวิต ชาวพยูนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท เด็ก ๆ ได้รับการศึกษาที่วัดตั้งแต่อายุ 7 ขวบจนถึง 20 ปี

นครรัฐของชาวพยูไม่เคยรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่นครรัฐขนาดใหญ่มักมีอิทธิพลเหนือนครรัฐขนาดเล็กซึ่งแสดงออกโดยการส่งเครื่องบรรณาการให้ นครรัฐที่มีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ศรีเกษตร ซึ่งมีหลักฐานเชื่อได้ว่า เป็นเมืองโบราณที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศเมียนมาร์ ไม่ปรากฏหลักฐานว่าอาณาจักรศรีเกษตรถูกสถาปนาขึ้นเมื่อใด แต่มีการกล่าวถึงในพงศาวดารว่ามีการเปลี่ยนราชวงศ์เกิดขึ้นในปีพุทธศักราช 637 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาณาจักรศรีเกษตรต้องได้รับการสถาปนาขึ้นก่อนหน้านั้น มีความชัดเจนว่า อาณาจักรศรีเกษตรถูกละทิ้งไปในปีพุทธศักราช 1199 เพื่ออพยพย้ายขึ้นไปสถาปนาเมืองหลวงใหม่ทางตอนเหนือ แต่ยังไม่ทราบอย่างแน่ชัดว่าเมืองดังกล่าวคือเมืองใด นักประวัติศาสตร์บางท่านเชื่อว่าเมืองดังกล่าวคือเมืองหะลินคยี อย่างไรก็ตามเมืองดังกล่าวถูกรุกรานจากอาณาจักรน่านเจ้าในราวพุทธศตวรรษที่ 15 จากนั้นก็ไม่ปรากฏหลักฐานกล่าวถึงชาวพยูอีก หลังจากหมดยุคของพยูแล้ว ชนชาติพม่าได้เข้ามาปกครองในดินแดนแถบนี้ โดยแบ่งได้ทั้งสิ้น 6 ระยะเวลา ดังนี้

1. อาณาจักรพุกาม

ชาวพม่าเป็นชนเผ่าจากทางตอนเหนือที่ค่อย ๆ อพยพแทรกซึมเข้ามาตั้งสมอทธิพลในดินแดนประเทศพม่าทีละน้อย กระทั่งปีพุทธศักราช 1392 จึงมีหลักฐานถึงอาณาจักรอันทรงอำนาจซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เมือง "พุกาม" (Pagan) โดยได้เข้ามาแทนที่ภาวะสุญญากาศทางอำนาจภายหลังจากการเสื่อมสลายไปของอาณาจักรชาวพยู อาณาจักรของชาวพุกามแต่แรกนั้นมิได้เติบโตขึ้นอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กระทั่งในรัชสมัยของพระเจ้าอโนรธา (พ.ศ. 1587-1620) พระองค์จึงสามารถรวบรวมแผ่นดินพม่าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสำเร็จ และเมื่อพระองค์ทรงตีเมืองท่าตอนของชาวมอญได้ในปีพุทธศักราช 1600 อาณาจักรพุกามก็กลายเป็นอาณาจักรที่เข้มแข็งที่สุดในดินแดนพม่า อาณาจักรพุกามมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าจันสิตา (พ.ศ. 1624-1655) และพระเจ้าอลองสิทฺฐู (พ.ศ. 1655-1710) ทำให้ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ดินแดนในคาบสมุทรสุวรรณภูมิเกือบทั้งหมดถูกรอบครองโดยอาณาจักรเพียงสองแห่ง คือเขมรและพุกาม

อำนาจของอาณาจักรพุกามค่อย ๆ เสื่อมลง ด้วยเหตุผลหลักสองประการ ส่วนหนึ่งจากการถูกเข้าครอบงำโดยของคณะสงฆ์ผู้มีอำนาจ และอีกส่วนหนึ่งจากการรุกรานของจักรวรรดิมองโกลที่เข้ามาทางตอนเหนือ พระเจ้านรสีหบดี (ครองราชย์ พ.ศ. 1779-1830) ได้ทรงนำทัพสู้ขุนนางเพื่อยับยั้งการขยายอำนาจของมองโกล แต่เมื่อพระองค์แพ้สงครามที่งาสองกยัน (Ngasaunggyan) ในปีพุทธศักราช 1820 ทัพของอาณาจักรพุกามก็ระส่ำระสายเกือบทั้งหมด พระเจ้านรสีหบดีถูกพระราชโอรสปลงพระชนม์ในปีพุทธศักราช 1830 กลายเป็นตัวเร่งที่ทำให้อาณาจักรมองโกลตัดสินใจรุกรานอาณาจักรพุกามในปีเดียวกันนั้น ภายหลังสงครามครั้งนี้ อาณาจักรมองโกลก็สามารถเข้าครอบครองดินแดนของอาณาจักรพุกามได้ทั้งหมด ราชวงศ์พุกามสิ้นสุดลงเมื่อมองโกลได้แต่งตั้งรัฐบาลหุ่นขึ้นบริหารดินแดนพม่าในปีพุทธศักราช 1832

2. อาณาจักรอังวะ และ หงสาวดี

หลังจากการล่มสลายของอาณาจักรพุกาม พม่าได้แตกแยกออกจากกันอีกครั้ง ราชวงศ์อังวะซึ่งได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอาณาจักรพุกามได้ถูกสถาปนาขึ้นที่เมืองอังวะในปีพุทธศักราช 1907

ศิลปะและวรรณกรรมของพุกามได้ถูกฟื้นฟูจนยุคนี้กลายเป็นยุคทองแห่งวรรณกรรมของพม่า แต่เนื่องด้วยอาณาเขตที่ยากต่อป้องกันการรุกรานจากศัตรู เมืองอังวะจึงถูกชาวไทใหญ่เข้าครอบครองได้ในปีพุทธศักราช 2070

สำหรับดินแดนทางใต้ ชาวมอญได้สถาปนาอาณาจักรของพวกตนขึ้นใหม่อีกครั้งที่หงสาวดี โดยกษัตริย์ธรรมเจดีย์ (ครองราชย์ พ.ศ. 1970 – 2035) เป็นจุดเริ่มต้นยุคทองของมอญ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนานิกายเถรวาทและศูนย์กลางทางการค้าขนาดใหญ่ในเวลาต่อมา

3. อาณาจักรตองอู

หลังจากถูกรุกรานจากไทใหญ่ ชาวอังวะได้อพยพลงมาสถาปนาอาณาจักรแห่งใหม่โดยมีศูนย์กลางที่เมืองตองอูในปีพุทธศักราช 2074 ภายใต้การนำของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ (ครองราชย์ พ.ศ. 2074–2093) ซึ่งสามารถรวบรวมพม่าเกือบทั้งหมดให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อีกครั้ง ในช่วงระยะเวลานี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่เกิดขึ้นในภูมิภาค ชาวไทใหญ่มีกำลังเข้มแข็งเป็นอย่างมากทางตอนเหนือ การเมืองภายในอาณาจักรอยุธยาเกิดความไม่มั่นคง ในขณะที่โปรตุเกสได้เริ่มมีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และสามารถเข้าครอบครองมะละกาได้ เกี่ยวกับการเข้ามาของบรรดาพ่อค้าชาวยุโรป พม่ากลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง การที่พระเจ้าตะเบงชเวตี้ได้ย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่เมืองหงสาวดี เหตุผลส่วนหนึ่งก็เนื่องด้วยทำเลทางการค้า พระเจ้าบุเรงนอง (ครองราชย์ พ.ศ. 2094–2124) ซึ่งเป็นพระทော် (พี่เขย) ของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ ได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อจากพระเจ้าตะเบงชเวตี้ และสามารถเข้าครอบครองอาณาจักรต่าง ๆ รายรอบได้ อาทิ ล้านนา (พ.ศ.2101) มณีปุระ (พ.ศ. 2103) อยุธยา (พ.ศ. 2112) ราชการสงครามของพระองค์ทำให้พม่ามีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่สุด อย่างไรก็ตาม ทั้งมณีปุระและอยุธยา ต่างก็สามารถประกาศตนเป็นอิสระได้ภายในเวลาต่อมาไม่นาน มีเพียงล้านนาเท่านั้นที่ถูกพม่าปกครองอยู่อีกราวๆ 200 ปี

เมื่อต้องเผชิญกับการก่อกบฏจากเมืองขึ้นหลายแห่ง ประกอบกับการรุกรานของโปรตุเกส กษัตริย์แห่งราชวงศ์ตองอูจำเป็นต้องถอนตัวจากการครอบครองดินแดนทางตอนใต้ โดยย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เมืองอังวะ พระเจ้าอะนอเกเพตลุน (Anaukpetlun) พระนัดดาของพระเจ้าบุเรงนอง สามารถรวบรวมแผ่นดินพม่าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกครั้งในพุทธศักราช 2156 พระองค์ตัดสินใจที่จะใช้กำลังเข้าต่อต้านการรุกรานของโปรตุเกส พระเจ้าธารุน (Thalun) ผู้สืบทอดราชบัลลังก์ ได้ฟื้นฟูหลักธรรมศาสตร์ของอาณาจักรพุกามเก่า แต่พระองค์ทรงใช้เวลากับเรื่องศาสนามากเกินไป จนละเลยที่จะใส่ใจต่ออาณาเขตทางตอนใต้ ที่้ายที่สุด หงสาวดี ที่ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสซึ่งตั้งมั่นอยู่ในอินเดีย ก็ได้ทำการประกาศเอกราชจากอังวะ จากนั้นอาณาจักรของชาวพม่าก็ค่อย ๆ อ่อนแอลงและล่มสลายไปในปีพุทธศักราช 2295 จากการรุกรานของชาวมอญ

4. อาณาจักรคองบอง (ราชวงศ์อลองพญา)

ราชวงศ์อลองพญาได้รับการสถาปนาขึ้นและสร้างความเข้มแข็งจนถึงขีดสุดได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว พระเจ้าอลองพญาซึ่งเป็นผู้นำที่ได้รับความนิยมจากชาวพม่า ได้ขับไล่ชาวมอญที่เข้ามาครอบครองดินแดนของชาวพม่าได้ในปี พ.ศ. 2296 จากนั้นก็สามารถเข้ายึดครองอาณาจักรมอญได้อีกครั้งในปี พ.ศ. 2302 ทั้งยังสามารถกลับเข้ายึดครองกรุงมณีปุระได้ในช่วงเวลาเดียวกัน พระองค์สถาปนา

ให้เมืองย่างกุ้งเป็นเมืองหลวงในปี พ.ศ. 2303 หลังจากเข้ายึดครองตะนาวศรี (Tenasserim) พระองค์ได้
ปกครองเข้ารุกรานอยุธยา แต่ต้องประสบความล้มเหลวเมื่อพระองค์ทรงสวรรคตระหว่างการสู้รบ พระ
เจ้าเซงพะยูซง (Hsinbyushin, ครองราชย์ พ.ศ. 2306 – 2319) พระราชโอรส ได้โปรดให้ส่งทัพเข้า
รุกรานอาณาจักรอยุธยาอีกครั้งในปี พ.ศ. 2309 ซึ่งประสบความสำเร็จในปีถัดมา ในรัชสมัยนี้ แม้จีนจะ
พยายามขยายอำนาจเข้าสู่ดินแดนพม่า แต่พระองค์ก็สามารถยับยั้งการรุกรานของจีนได้ทั้งสิ้น (ในช่วง
ปี พ.ศ. 2309–2312) ทำให้ความพยายามในการขยายพรมแดนของจีนทางด้านนี้ต้องยุติลง

ในรัชสมัยของพระเจ้าโบคอปญา (Bodawpaya, ครองราชย์ พ.ศ. 2324–2362) พระโอรสอีก
พระองค์หนึ่งของพระเจ้าอลองพญา พม่าต้องสูญเสียอำนาจที่มีเหนืออยุธยาไป แต่ก็สามารถผนวก
ดินแดนยะไข่ (Arakan) และตะนาวศรี (Tenasserim) เข้ามาไว้ได้ในปี พ.ศ. 2327 และ 2336 ตามลำดับ
ในรัชสมัยของพระเจ้าโบคอปญานี้เอง ได้มีการสร้างเมืองหลวงใหม่ชื่อว่ากรุงอมรปุระ อยู่ห่างจากกรุง
อังวะประมาณ 2 – 3 ไมล์¹² ในช่วงเดือนมกราคมของปี พ.ศ. 2366 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของพระเจ้าบาก
ยิดอว์ (Bagyidaw, ครองราชย์ พ.ศ. 2362–2380) ขุนนางชื่อมหาพันธุละ (Maha Bandula) นำทัพเข้า
รุกรานแคว้นอัสสัมได้สำเร็จ ทำให้พม่าต้องเผชิญหน้าโดยตรงกับอังกฤษที่ครอบครองอินเดียอยู่ใน
ขณะนั้น ปีพ.ศ. 2367 เกิดสงครามระหว่าง อังกฤษ – พม่า ครั้งที่ 1 จากนั้นอังกฤษก็ยึดดินแดนของพม่า
ได้มากขึ้นเรื่อยๆ ในสงคราม อังกฤษ – พม่า ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3¹³

ในปี พ.ศ. 2396 พระเจ้ามินดงขึ้นครองราชย์แล้วย้ายราชธานีจากอมรปุระมายังมัณฑะเลย์
จากนั้นในปีพ.ศ. 2428 สมัยพระเจ้าสีป่อ พม่าเสียเมืองให้แก่อังกฤษ¹⁴

5. อังกฤษปกครองพม่า¹⁵

อังกฤษเข้ามาปกครองพม่าในฐานะประเทศอาณานิคม จัดการดำเนินการปกครองใหม่โดย
ประกาศให้ดินแดนพม่าเป็น British Burma มีกรุงย่างกุ้งเป็นเมืองหลวง จัดการระบบราชการของพม่า
ใหม่ตามแผนการปกครองของอังกฤษที่อินเดียโดยยุบสถาบันกษัตริย์ของพม่า และลิดรอนอำนาจของ
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของพม่าลง จัดระบบการศาล การตำรวจ และการเก็บภาษีตามแบบอังกฤษ โดยมี
เจ้าหน้าที่อังกฤษเป็นผู้บริหารแทบทุกระดับ

นอกจากนี้ อังกฤษยังเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจการค้าในพม่า จากระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง
ไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรี โดยปล่อยให้พ่อค้าหรือบริษัทเอกชนมาค้าขายหรือลงทุนในพม่า
โดยเฉพาะพม่าตอนล่างได้อย่างเสรี ก่อให้เกิดการลงทุนขนาดใหญ่ของชาวต่างชาติ เช่นสร้างทางรถไฟ
พัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ การทำอุตสาหกรรมป่าไม้ การค้ากับต่างประเทศ เป็นต้น

¹² บุญเทียม พลายชมภู. พม่า: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. 2548. หน้า 233

¹³ บุญเทียม พลายชมภู. พม่า: ประวัติศาสตร์ อารยธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
2549. หน้า 413 – 414

¹⁴ เพิ่งอ้าง

¹⁵ เพิ่งอ้าง. หน้า 91 – 108

6. พม่าได้รับเอกราช

ในปี พ.ศ.2444 นักศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ก่อตั้ง “ยูวพุทธสมาคม” ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของขบวนการกู้ชาติพม่า และได้ดำเนินการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษเรื่อยมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2490 อังกฤษลงนามคืนเอกราชให้พม่า โดยมี อองซาน เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสหภาพพม่า และอองซานได้ลงนามในข้อตกลงเวียงปิงหลง โดยยอมให้ชนชาติส่วนน้อยกลุ่มต่างๆ ในพม่า แยกตัวเป็นอิสระได้หลังจากรวมกับพม่าครบ 10 ปี แต่ในเดือนกรกฎาคมของปีเดียวกันนี้เอง อองซานก็ถูกยิงเสียชีวิตต่อมา ในเดือนมกราคม พ.ศ.2491 พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษอย่างเป็นทางการ โดยมี อุ努 เป็นนายกรัฐมนตรี และในพ.ศ.2500 ได้ประกาศปฏิเสศที่จะให้ชนกลุ่มน้อยแยกตัวเป็นอิสระตามข้อตกลงที่เวียงปิงหลง การประกาศในครั้งนี้ก่อให้เกิดกบฏชนกลุ่มน้อยต่างๆ ตามแนวชายแดน

ปี พ.ศ.2505 นายพลเนวินก่อรัฐประหาร ประกาศปกครองพม่าแบบเผด็จการสังคมนิยม ดำเนินนโยบายปิดประเทศ ไม่ติดต่อกับโลกภายนอก จนกระทั่ง พ.ศ.2535 พม่าจึงเริ่มเปิดประเทศต้อนรับนักลงทุนและนักท่องเที่ยว พร้อมกับเปลี่ยนชื่อประเทศจาก พม่า เป็น เมียนมาร์

4.2 ความเกี่ยวโยงกันทางการเมือง

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของพม่าในเมืองคันทัน พบว่าสมัยพระเจ้าบุเรงนอง ได้มีการยกทัพเข้ามาเพื่อครอบครองดินแดนล้านนาและกวาดต้อนผู้คนชาวล้านนาไปเป็นเชลยศึกจำนวนมาก ทำให้ตั้งแต่พ.ศ.2101 – 2317 ล้านนาตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ซึ่ง สัตตาวักย์ แซ่เจียว ได้สรุปเกี่ยวกับประเด็นนี้ในหนังสือ “200 ปี พม่าในล้านนา”¹⁶ เอาไว้ว่า ล้านนาคือชุมชนเมืองโบราณในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตอนบนของประเทศไทย ก่อตั้งโดยพระยามังราย ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังรายในต้นพุทธศตวรรษที่ 19 มีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นศูนย์กลางสำคัญของรัฐตอนบน ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ล้านนาและเชียงใหม่กลายเป็นดินแดนที่สำคัญในฐานะของศูนย์กลางกลุ่มรัฐตอนบน เป็นศูนย์กลางของการรับและเผยแพร่วัฒนธรรมจากรัฐตอนใต้เข้าสู่รัฐตอนบนอื่นๆ เช่นเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่พุทธศาสนา และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการค้าระหว่างรัฐตอนบนกับรัฐตอนล่าง กล่าวคือเป็นตลาดรวบรวมสินค้าเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเมืองภายในล้านนาเองหรือจากพม่า ล้านช้าง และยูนาน เช่น ทับทิม กายาน ทองแดง ครั่ง และชะมดเช็ด เป็นต้น ส่งลงไปขายในเขตเมืองท่าและรับซื้อสินค้าจากเมืองท่าเช่น กระจก ผ้า ขึ้นไปขายในเขตตอนบน

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเมืองท่ากับเชียงใหม่ ทำให้เชียงใหม่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเมืองท่าด้วย โดยเฉพาะการขยายตัวทางการค้าในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 – 21 ที่ก่อให้เกิดผลที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การขยายตัวของพม่าในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดี

¹⁶ สัตตาวักย์ แซ่เจียว. 200 ปี พม่าในล้านนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. 2545

ภายในล้านนาก่อให้เกิดความมั่งคั่งแก่สถาบันกษัตริย์และกลุ่มขุนนางที่ได้รับประโยชน์จากการแบ่งปัน
ค่าธรรมเนียบทางการค้าและการได้กำไรจากการเป็นพ่อค้าเอง

อาจกล่าวได้ว่า การขยายตัวทางการค้าดังกล่าวนี้ มีทั้งผลดีและผลเสียต่อรัฐล้านนา กล่าวคือ ก่อให้เกิด
ความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาเพราะกษัตริย์ราชวงศ์มังรายใช้ผลกำไรจากการค้ามาทำนุบำรุงพุทธศาสนา
โดยเฉพาะในสมัยพระเมื่องแก้ว แต่ผลเสียที่สำคัญคือ การเพิ่มอำนาจในกลุ่มขุนนางทั้งในเชียงใหม่และเมืองอื่นๆ
จนสามารถเข้ามาควบคุมสถาบันกษัตริย์

การขยายอำนาจในราชวงศ์ต้องอุซึ่งพยายามรวบรวมเขตตอนเหนือและเขตตอนใต้ได้ส่งผลกระทบต่อ
ล้านนาด้วยในฐานะแหล่งแรงงาน และตลาดการค้าสำคัญทางตอนบน และทำให้พระเจ้าบุเรงนองตัดสินใจเข้า
ครอบครองล้านนาตั้งแต่ พ.ศ.2101 เป็นต้นไป หลังจากนั้นเป็นต้นมาล้านนาได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของ
พม่าเป็นเวลานานกว่า 200 ปี โดยมีราชวงศ์พม่าที่พลัดเปลี่ยนกันเข้ามามีอำนาจในล้านนา 3 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์
ต้องอุ ระหว่าง พ.ศ.2101 – 2139 ราชวงศ์ยองยาน ระหว่าง พ.ศ.2157 – 2295 และราชวงศ์ต้องบอง ระหว่าง พ.ศ.
2306 – 2317

นโยบายการปกครองของพม่าในล้านนาเปลี่ยนแปลงไปตามการจัดการของกษัตริย์พม่าในแต่ละ
ราชวงศ์ที่เข้ามาปกครอง กล่าวคือ ราชวงศ์ต้องอุปกครองล้านนาในฐานะเมืองประเทศราช โดยผู้ปกครองใน
ล้านนายังคงมีสิทธิอำนาจและผลประโยชน์เหมือนครั้งสมัยราชวงศ์มังราย ในขณะที่ราชวงศ์ยองยานปกครอง
ล้านนาในฐานะมณฑลหนึ่งในระบบบริหารการปกครองพม่า บรรดาผู้ปกครองทั้งหลายในล้านนาจะขึ้นตรงกับ
ราชสำนักพม่า ทำให้บรรดาผู้ปกครองล้านนาเหล่านั้นถูกลดอำนาจด้านการปกครองและการจัดเก็บผลประโยชน์
ลงไป สำหรับราชวงศ์ต้องบองนั้น การต้องเผชิญปัญหาทางการเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการรุกรานจากจีน
ปัญหาการฟื้นฟูอำนาจรัฐไทยโดยพระเจ้าตากสิน มีผลให้กษัตริย์พม่าไม่ได้สนใจที่จะฟื้นฟูระเบียบการปกครอง
ของพม่าในล้านนามากไปกว่าการเรียกเกณฑ์แรงงาน ทำให้ขุนนางพม่าที่เข้าครองล้านนาแสวงหาผลประโยชน์
ให้กับตัวเอง การดำเนินนโยบายดังกล่าวไปกระทบกับสิทธิอำนาจของผู้ปกครองล้านนา เป็นผลให้เกิดความ
ขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองล้านนากับผู้ปกครองพม่า และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองพื้นเมืองร่วมมือกับ
สยามขับไล่พม่าออกไปจากล้านนาตั้งแต่ พ.ศ.2317 เป็นต้นไป

การปกครองของพม่าในล้านนานั้น ถึงแม้ว่าจะมีนโยบายการปกครอง ที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละราชวงศ์
แต่ผลที่สำคัญของระบบการปกครองพม่าในล้านนาคือ การที่กลุ่มเมืองต่างๆ นอกจากเชียงใหม่สามารถสร้างสม
อำนาจจนเข้มแข็งกว่าเชียงใหม่ การสะสมอำนาจของเมืองเหล่านี้เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ในแต่ละ
เมือง กับการที่พม่ายังคงให้อิสระเมืองต่างๆในการปกครองของตนเอง และที่สำคัญ แต่ละเมืองในล้านนาคั้งอยู่
ในเขตที่ราบลุ่มระหว่างภูเขา การคมนาคมติดต่อกับเมืองอื่น โดยเฉพาะศูนย์กลางทำได้ไม่สะดวกนัก จนทำให้พม่า
ปกครองเมืองเหล่านี้ไม่เข้มงวดนัก ผลก็คือ กลุ่มผู้ปกครองท้องถิ่นกลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมาก และการใช้อำนาจ
เข้าสู่ศูนย์กลางเมืองสำคัญๆในล้านนา เช่น เชียงใหม่ และเชียงใหม่ตลอดเวลา จนกลายเป็นลักษณะเด่นของ
การเมืองการปกครองล้านนา ตลอดระยะเวลาที่พม่าเข้ามาปกครองล้านนา

อาจกล่าวได้ว่านโยบายการปกครองล้านนาของพม่าโดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ยองยาน ได้ส่งผลกระทบต่อ
ชาวล้านนามากกว่าราชวงศ์อื่นเนื่องจากพม่าได้ใช้อำนาจเข้าควบคุมกำลังคนและการจัดเก็บภาษีในล้านนาซึ่ง

สร้างความเคียดแค้นให้กับชาวล้านนามาก จนทำให้ชาวล้านนาบางกลุ่มปฏิเสธอำนาจการปกครองในขณะนั้น โดยการยกย่องให้ “คนบุญ” และ “พระสงฆ์” กลายเป็นผู้นำทางการเมืองกลุ่มใหม่ในปลายพุทธศตวรรษที่ 23 ในขณะเดียวกัน การเอาโรคเอาเปรียบของขุนนางพม่าในล้านนาที่ใช้ฐานะหน้าที่ที่เหนือกว่าผู้ปกครองพื้นเมือง ทำให้ผู้ปกครองพื้นเมืองบางกลุ่ม เช่น พระยาจำบ้านเมืองเชียงใหม่ และพระยาภาววิละเมืองลำปางไม่พอใจ และหันไปร่วมมือกับรัฐไทยขับไล่พม่าออกไปจากเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตั้งแต่ พ.ศ.2317 และชิงเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำกกคืนจากพม่าตั้งแต่ พ.ศ.2347

นอกจากนั้น เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าลงไปที่รัฐฉาน ซึ่งเป็นดินที่อยู่ส่วนใหญ่ของชาวไทใหญ่ ชาวไทจีน และชาวไทลื้อ พบว่ามีวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมกันกับล้านนา กล่าวคือ รัฐฉานตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของพม่า ด้านทิศใต้ของรัฐมีบริเวณติดกับอาณาจักรล้านนา มีแม่น้ำสาละวินไหลผ่านรัฐ จากเหนือจรดใต้ เกิดการแบ่งพื้นที่ออกเป็น รัฐฉานฝั่งตะวันตก และรัฐฉานฝั่งตะวันออก

บริเวณรัฐฉานฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ชนชาติไทที่อยู่ที่นี่คือชาวไทใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ตามเมืองต่างๆ เช่น ดองยี ยองห้วย เมืองนาย เมืองมิด สีป้อ แสนหรี น้ำคำ รวมถึงเมืองมว ซึ่งปัจจุบันอยู่ในการปกครองของประเทศจีน แต่ละเมืองจะมีเจ้าฟ้าปกครอง เช่น เจ้าฟ้าเมืองมว เจ้าฟ้าเมืองแสนหรี เจ้าฟ้าเมืองของห้วยเป็นต้น มีเมืองศูนย์กลางคือเมืองแสนหรี

บริเวณรัฐฉานฝั่งตะวันออก มีเมืองศูนย์กลางคือเมืองเชียงตุง กลุ่มชาติพันธุ์หลักคือชาวไทจีน อาศัยอยู่ที่เมืองเชียงตุงและบริเวณใกล้เคียง รองลงมาคือไทลื้อซึ่งอพยพมาจากสิบสองปันนา เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ตอนเหนือและตะวันออกของเมืองเชียงตุง เช่นที่เมืองพยากซึ่งเป็นหัวเมืองไทลื้อ ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างทางเชียงตุงกับท่าขี้เหล็ก¹⁷ ระบบการปกครองเป็นระบบเจ้าฟ้าซึ่งมีเชียงตุงเป็นศูนย์กลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐฉานและล้านนาในยุคประวัติศาสตร์ เริ่มขึ้นเมื่อพญามังรายมหาราชได้พยายามขยายอิทธิพลขึ้นไปทางตอนบนของอาณาจักรล้านนา เข้าครอบครองเมืองเชียงตุงที่กล่าวกันว่าเคยเป็นถิ่นฐานของพวกลัวะมาก่อน และเมืองนายทางฟากตะวันตกของสาละวินที่เป็นถิ่นฐานของชาวไทใหญ่ การขยายอิทธิพลในคราวดังกล่าวนี้ พญามังรายใช้กลยุทธ์ทั้งการโจมตีด้วยกำลังทหารในขั้นแรก หลังจากนั้นเมื่อครอบครองเมืองได้ ได้จึงสร้างระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างกลุ่มผู้นำขึ้น โดยส่งหลานชายชื่อเจ้าน้ำท่วมให้ขึ้นไปปกครองเมืองเชียงตุง และส่งราชบุตรชื่อขุนเครือให้ขึ้นไปปกครองเมืองนาย¹⁸

ความสัมพันธ์ในช่วงระยะต้นระหว่างล้านนาและเชียงตุงเป็นไปในลักษณะเครือญาติเนื่องจากกษัตริย์เชียงใหม่ในราชวงศ์มังรายจะส่งลูกหลานไปปกครองอย่างค่อเนื่อง¹⁹ จนถึงสมัยพระเจ้าแก้วปกครองเชียงใหม่ทางเชียงตุงเกิดกบฏจากกรณีพิพาทเรื่องสืบราชสมบัติ พระเมืองแก้วจึงส่งกองทัพเขาไปยึดเมืองเชียงตุงแต่ไม่สำเร็จ ความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติระหว่างล้านนาและเชียงตุงจึงสิ้นสุดลง

¹⁷ สมอชัย พุกสุวรรณ. รัฐฉาน (เมืองไต) พลวัตของชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. 2552. หน้า 79

¹⁸ เพิ่งอ้าง. หน้า 78

¹⁹ เกரியงไกร เกิดศิริ. อ้างแล้ว. หน้า

หลังจากนั้น ในสมัยของพระเจ้าติโลกราช (ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. 1984 - 2030) ถือว่าเป็นยุคที่ ล้านนาเจริญรุ่งเรืองที่สุด พระเจ้าติโลกราชได้ขยายอำนาจต่อไปยังเมืองเมืองสิปป์ เมืองของหัวย และสามารถยึด เมืองเชียงรุ่งไว้ได้ การนี้เมืองเชียงคองจึงตกอยู่ภายใต้พระราชอำนาจของพระเจ้าติโลกราชด้วย หลังจากสมัยของ พระเจ้าติโลกราชอำนาจของล้านนาได้อ่อนแอลงจากปัญหาการปกครองภายในที่มีการแตกแยก คั้งนั้นเมื่อพระเจ้า บุเรงนองยกทัพมายึดเมืองนายและเลยขึ้นมาตีเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.2101 จึงสามารถยึดเมืองเชียงใหม่ได้อย่าง ง่ายดาย ส่วนเมืองเชียงคองนั้น ทางเจ้าเมืองได้ส่งทูตไปขออ่อนน้อมต่อพระเจ้าบุเรงนองเพื่อขึ้นกับพม่า ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างรัฐล้านนากับล้านนาจึงไม่ปรากฏขึ้นอีกเป็นเวลานาน

จนในราวปี พ.ศ.2317 กลุ่มขุนนางล้านนาได้หันมาสมาวมิภักดีต่อสยามในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และ ร่วมมือกันขับไล่พม่าออกไปได้สำเร็จ จากนั้นล้านนาก็กลายเป็นเมืองประเทศราชของสยาม ต่อมา พระยาภาววิละ ได้รับการแต่งตั้งให้ครองเมืองเชียงใหม่ ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ดำเนิรนโยบาย แสวงหากำลังคนมาเพิ่มเติมให้กับบ้านเมือง²⁰ เพราะเมืองเชียงใหม่ได้ร้างไประยะหนึ่งแล้วก่อนหน้านั้น คั้งมีระบุน ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า

“...คั้งราชสัณฐานบ้านเมืองแห่งกู ยันจึงตั้งใหม่ ผู้คนยังบัวรวมล่ออันเต็มเพื่อ กูควรจะไปประจัญเอา บ้านเมืองอันบ่ออ่อนน้อมเข้ามาสู่ชายราชสมภารแห่งกูนั้นหือได้มาใส่บ้านเมืองแห่งกูควรชะแล...”

ด้วยเหตุนี้ ในช่วงปี พ.ศ.2326 – 2350 กองทัพของพระยาภาววิละจึงเข้าไปเพื่อเกลี้ยกล่อมหรือโจมตีเมือง ต่างๆ ทางตอนบนอย่างต่อเนื่อง เช่นเมืองยอง เมืองยู่ เมืองหลวย เมืองเชียงคอง ฯลฯ พร้อมทั้งกวาดค้อนเทศรว บรรดาผู้ปกครองและไพร่เมืองทั้งหลายของเมืองต่างๆเหล่านั้นเข้ามาอยู่ใต้อาณาเขตของล้านนา พวกที่ถูกกวาด ค้อนเข้ามา ประกอบด้วยคนหลากหลายกลุ่มทั้ง ไทใหญ่ ไทจีน ไทยอง และไทลื้อ แต่ในครั้งนี้ เจ้ามหาขาน น้อยชายของเจ้ามหาสิริชัยสารัมพะยะ (เจ้าเมืองเชียงคอง) ไม่ยอมสวามิภักดีต่อเชียงใหม่ จึงได้พาผู้คนส่วนหนึ่งหนี ไปตั้งหมั้นอยู่ที่เมืองยางแล้วหันไปสวามิภักดีต่อพม่าแทน ต่อมา ในปี พ.ศ.2356 พม่าจึงแต่งตั้งให้เจ้ามหาขาน กลับมาเป็นเจ้าเมืองเชียงคอง จากนั้น ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 และ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ราชสำนักสยามได้ พยายามส่งทัพเพื่อขึ้นไปตีเอาเมืองเชียงคองมาเป็นเมืองขึ้นถึงสามครั้ง แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะหัวเมืองล้านนาไม่ให้ความร่วมมือในการเกณฑ์กำลังพลและรวบรวมเสบียงอาหาร เพราะไม่ต้องการที่จะทำศึกกับเมืองเชียงคองที่ยังนับ ถือเป็นบ้านพี่เมืองน้องกันอยู่

เมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองพม่า ซึ่งตรงกับรัชกาลที่ 5 ของสยาม ได้มีการตกลงปักปันเขตแดนกันขึ้น ทำ ให้ดินแดนทางตอนเหนือของสยามสิ้นสุดที่แม่สาย ส่วนเมืองเชียงคองและเมืองยองก็ตกเป็นของอังกฤษ จนพม่า ได้รับอิสรภาพ รัฐล้านนาจึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า มาจนถึงปัจจุบัน

4.3 ความเกี่ยวโยงกันทางเศรษฐกิจ

การดูงานด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขา ประชาธิปไตย ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 พบว่าเส้นทางที่ใช้เดินทางโดยรถยนต์ระหว่างท่าจีเหล็กไปสู่เชียงคอง

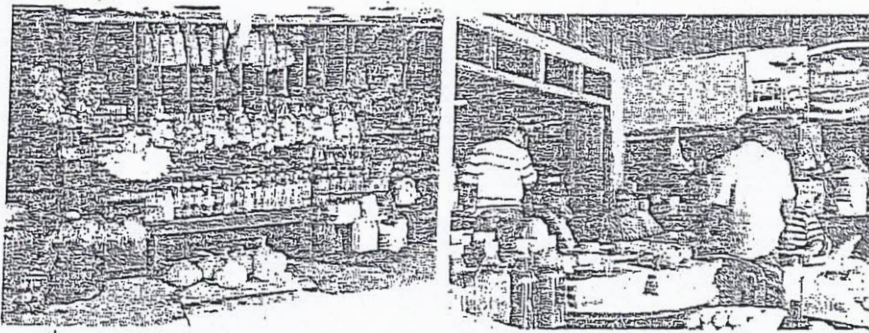
²⁰ โครงการพิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ไทใหญ่ ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์, เชียงใหม่ : สถาบันวิจัย สังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, หน้า 27 - 28

เป็นเส้นทางที่ใช้เป็นเส้นทางทางการค้าอยู่เดิมตั้งแต่อดีต โดยเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางขนส่งและค้าขายสินค้าระหว่างอาณาจักรล้านนา พม่า และสิบสองปันนา ปัจจุบัน ถนนเส้นนี้ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความมั่นคงแข็งแรง โดยได้รับความร่วมมือจากประเทศไทย และใช้ขนส่งสินค้าจาก แม่สาย - ท่าจี้เหล็ก - เชียงตุง - ดองยี - มณฑลละโว้

จากการที่ได้แวะดูตลาดต่างๆ คือ ตลาดปางควาย กาดหลวงเชียงตุง ตลาดที่ทะเลสาบอินเล ตลาดของอยู่ที่ พุกามและตลาดสต็อกที่ย่างกุ้ง พบว่า สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายมักเป็นผลผลิตทางการเกษตรของเมืองนั้นๆ เช่น พืชผัก ผลไม้ ดอกไม้ เนื้อสัตว์พวก ไก่ หมู เนื้อควาย และปลา เป็นต้น และยังมีสินค้าที่มาจากเมืองต่างๆ ในพม่า เช่น เสื้อ ผ้าถุง ปลาแห้งและกุ้งแห้งที่กาดหลวงเชียงตุงซึ่งรับจากย่างกุ้งมาขาย นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ในครัวเรือนเช่นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักรสาน เป็นต้น

นอกจากสินค้าที่เกิดในประเทศแล้ว พบว่า มีการนำเข้าสินค้าต่างๆ จากประเทศใกล้เคียงเช่นประเทศจีน และประเทศไทยมาขายอีกด้วย สินค้าที่มาจากประเทศจีนซึ่งขนส่งมาทางสิบสองปันนา มีผลไม้ เช่น แอปเปิ้ล สาลี่ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ในครัวเรือนที่ทำจากพลาสติก เครื่องใช้ไฟฟ้า และจักรยานยนต์ เป็นต้น โดยสินค้าจากจีน นั้นจะพบได้ในตลาดและตัวเมืองเกือบทุกแห่ง

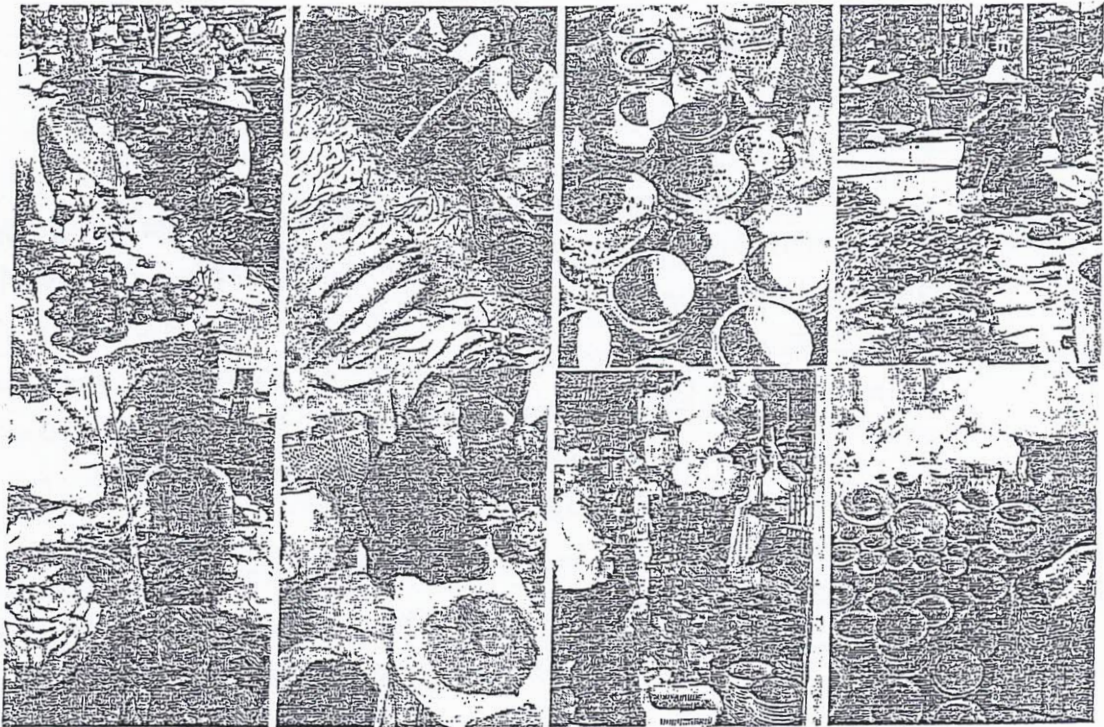
ส่วนสินค้าจากไทยนั้น นำเข้ามาจากทางชายแดนแม่สาย จากการที่ได้แวะดูตลาดที่หมู่บ้านปางควาย ก่อนจะเข้าสู่เมืองเชียงตุง พบว่า มีสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศไทยมาจำหน่าย เป็นสินค้าจำพวก สมู ผงซักฟอก เครื่องคั้นซูกาลัง และน้ำอัดลม เป็นต้น ส่วนที่กาดหลวงในเชียงตุง พบสินค้าจากประเทศไทยมากมาย เช่น ยารักษาโรค เครื่องกระป๋อง น้ำปลา เครื่องปรุงรสต่างๆ สมู ผงซักฟอก น้ำอัดลม และขนมขบเคี้ยว เป็นต้น

ภาพที่ 4-4 ตลาดปางควาย

ภาพที่ 4-5 กาดหลวง เชียงคอง

ภาพที่ 4-6 ตลาดที่ทะเลสาบอินเล

ภาพที่ 4-7 ตลาดของอูที่พุกาม

ภาพที่ 4-8 ตลาดสต็อคที่ข้างกุ่ม

4.4 ความเกี่ยวโยงกันทางสังคม

ชาติพันธุ์

การดูงานด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 พบว่า ตามเส้นทางจากท่าขี้เหล็กสู่เชียงตุงนั้นมีชนชาติ ไทย อาศัยอยู่ เช่น บริเวณอำเภอท่าขี้เหล็ก มีชาวไทยใหญ่ซึ่งส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย ส่วนชนชาติไทในพม่า นั้น ส่วนใหญ่จะพบมากที่ เชียงตุงและทะเลสาบอินเลในรัฐฉาน เพราะเมื่อเดินทางออกไปที่ มัณฑะเลย์ พุกาม ฯลฯ ก็ไม่พบกลุ่มชนชาติไทอีกเลย ชนชาติไทที่พบในการไปศึกษาดูงานในครั้งนี้คือ ไทใหญ่ ไทจีนและไทลื้อ ในประเทศไทย มีกลุ่มชนชาติไท - ไค ที่อพยพจากพม่า เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ไทใหญ่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา และไทจีนที่จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย - ไค ยังพบกลุ่มชาวเผ่า ลัวะ ที่ตั้งบ้านเรือนและมีอาชีพทำนาอยู่ระหว่างทางจากท่าขี้เหล็กถึงเชียงตุง ซึ่งในจังหวัดเชียงรายก็มีชาวลัวะ ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ บ้านห้วยน้ำขุ่น ทางขึ้นคอยตุง นอกจากนี้ยังมีชาวเขาเผ่าต่างๆที่สามารถพบได้ในจังหวัดทางภาคเหนือของไทย เช่น อาข่า อีเก้อ และกระเหรี่ยง

การอพยพของชนชาติ ไทย ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย - พม่า

ชนชาติดั้งเดิมของอาณาจักรล้านนาคือชาวไทยวน ไทโยน หรือ โยนก ซึ่งเพี้ยนเสียงมาจาก ชาวโยนก ซึ่งเป็นการเรียกขานคนไทที่อาศัยอยู่ในเวียงโยนกนาคนพันธุ์ บริเวณทะเลสาบเชียงแสน แต่ตามตำนานระบุว่าต่อมาเกิดอาเพศ ทำให้เวียงนี้ล่มสลายกลายเป็นหนองน้ำ เรียกว่า “เวียงหนองล่อง” และกลายเป็นทะเลสาบเชียงแสนมาจนถึงปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงมีการสถาปนาอาณาจักรไทยวนขึ้นใหม่ คือ หิรัญนครเงินยางเชียงแสน ซึ่งเป็นจุดกำเนิด พญามังราย ผู้ซึ่งต่อมาได้สถาปนา อาณาจักรล้านนาขึ้น โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ นครศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ ในปีพ.ศ. 1834 หลังจากนั้นอีกราวสองร้อยหกสิบปีจึงเกิดการอพยพครั้งใหญ่ของชาวไทยวนในล้านนาเข้าสู่พม่า เนื่องด้วยเหตุผลทางการเมืองที่พระเจ้าบุเรงนองสามารถรบชนะอาณาจักรล้านนาในปี พ.ศ. 2010 ซึ่งเป็นการอพยพในลักษณะของการกวาดต้อนผู้คนชาวไทยวนไปเป็นเชลยศึก

ในพม่านั้น รัฐฉานคือพื้นที่ดั้งเดิมของชนชาติไท ซึ่งมีทั้งชาวไทยใหญ่ ไทลื้อ ไทจีน ไทยอง เป็นต้น แต่เดิม ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองทางทิศตะวันตกและทางเหนือของรัฐฉาน เช่นตองยี น้ำคำ แสหนวี ฯลฯ ส่วนชาวไทลื้อก็อพยพมาจากทางสิบสองปันนาและตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไปทางทิศตะวันออกของรัฐฉาน

กลุ่มของชาวลื้อที่อพยพมาจากสิบสองปันนาส่วนหนึ่ง ได้แยกตัวออกมาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณแม่น้ำเงินหรือแม่น้ำจีนในจังหวัดเชียงตุง เรียกตัวเองว่าชาวไคเงิน หรือที่รู้จักกันในชื่อ ไทจีน ส่วนอีกกลุ่มได้แยกตัวออกมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองยอง เรียกตัวเองว่าชาวไคยอง หรือที่รู้จักกันในนาม ไทยงนั่นเอง

จากการศึกษาทางเอกสารและการดูงานด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 พบว่า การอพยพของชนชาติไท - ไค นั้นแบ่งได้เป็น 2 ช่วงคือ

1. สมัยพระเจ้าติโลกราช ถือว่าเป็นยุคที่ล้านนาเจริญรุ่งเรืองที่สุด ในสมัยนี้พระเจ้าติโลกราชได้ทำสงครามจนได้พื้นที่ของ แพร่ น่าน หลวงพระบาง เชียงรุ่ง เมืองของ รัฐฉาน เป็นต้น และได้มีการกวาดค้อนครอบครัวของชาวไทใหญ่จำนวน 12,328 คน เข้ามาไว้ในล้านนา²¹
2. สมัยพระยาภาววิละ หรือ ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง เนื่องจากผู้คนจากล้านนาได้ถูกพม่ากวาดค้อนไป ในสมัยที่พระเจ้าบุเรงนองรบชนะล้านนา ดังนั้นเมื่อ พระยาภาววิละได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองในปีพ.ศ.2324 พระองค์ดำเนินนโยบาย เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง โดยการเกณฑ์คนไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง ไทเขิน จากเมืองต่างๆที่อยู่ทางทิศเหนือให้มาตั้งถิ่นฐานที่ล้านนา

วิถีชีวิตความเป็นอยู่

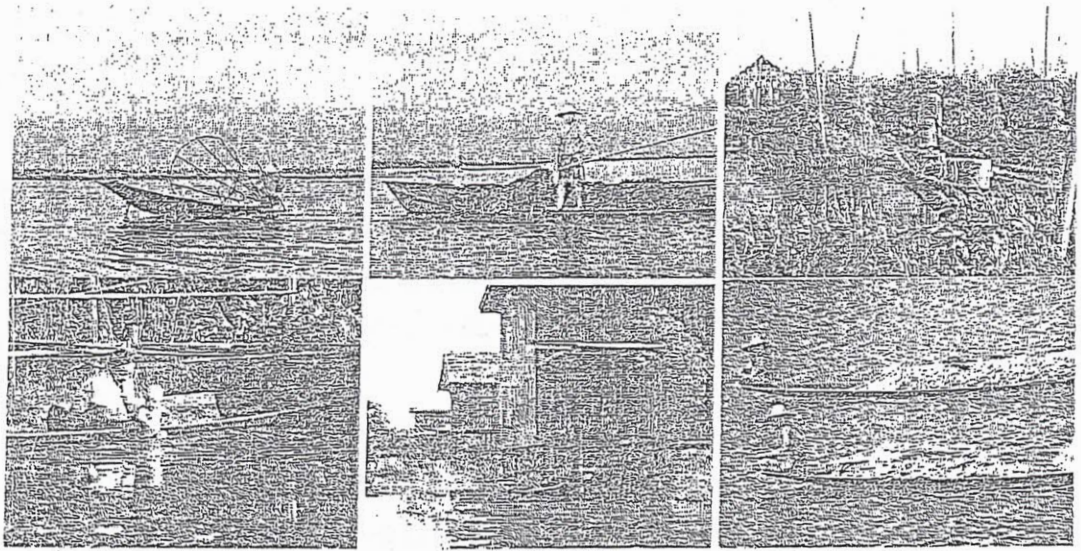
จากการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 พบว่ามีความแตกต่างกันไประหว่างกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองเชียงตุงและกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชนบทรอบนอก กล่าวคือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชนบทรอบนอกตัวเมือง มักมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่อิงกับธรรมชาติ เช่นมีอาชีพการเกษตร ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ทั้งเพื่อขายและดำรงชีพ ปลูกที่อยู่อาศัยด้วยวัสดุธรรมชาติ ขุดน้ำบ่อเพื่อใช้ในครัวเรือนหรือหมู่บ้าน และไม่มีไฟฟ้าใช้ ส่วนกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองส่วนใหญ่ มีน้ำประปา มีไฟฟ้าใช้ (เป็นไฟที่ปั่นจากรัฐบาล) มีอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยตรงเช่นเป็นพ่อค้าแม่ค้าโดยเปิดเป็นร้านขายของหรือรับเอาสินค้าจากแหล่งอื่นมาขายในตลาด ทำกิจการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่นกิจการโรงแรม ร้านอาหาร หรือกิจการอื่นๆเช่นร้านซ่อมมอเตอร์ไซค์ เป็นต้น แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า เจ้าของกิจการโรงแรมหรือร้านอาหารมักเป็นคนจีน นอกจากนี้ยังพบว่ามีอาชีพการทำเครื่องเงินและการตีเหล็กอีกด้วย

ส่วนที่อาศัยอยู่บริเวณทะเลสาบอินเล มีอาชีพที่อิงกับธรรมชาติเป็นหลัก เช่นหาปลา ปลูกพืชผัก เช่นมะเขือเทศและอโวคาโด เป็นต้น นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพทอผ้า ทำเครื่องเงิน และตีเหล็กอีกด้วย

ภาพที่ 4-9 วิถีชีวิตในเชียงตุง

²¹ ศรีสวัสดิ์ อิงสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ข้างเมือก. 2529. หน้า 143

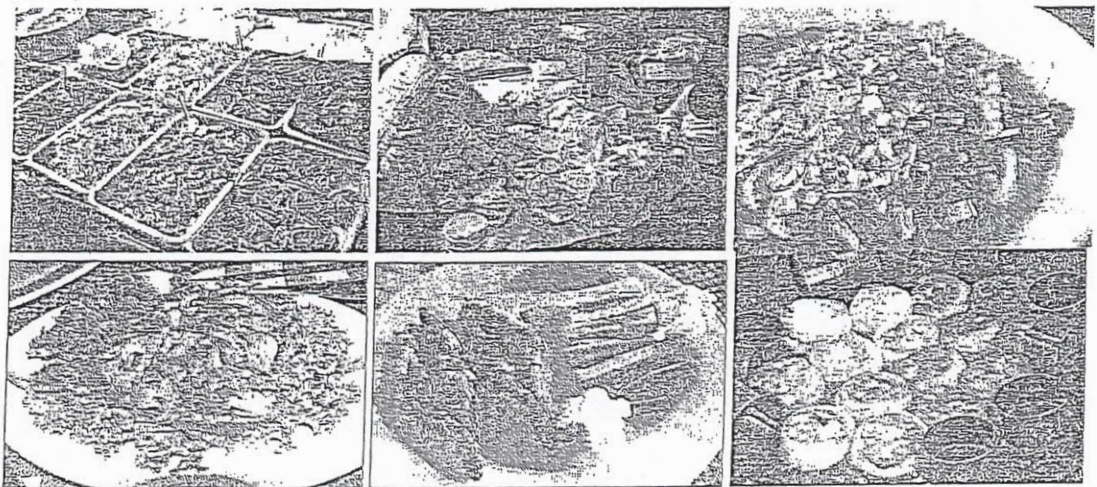

ภาพที่ 4-10 วิธีชีวิตในอินเด

อาหาร

อาหารของชาวไทยจีนและไทใหญ่ที่พบในภาคหลวงเชียงตุง มีลักษณะคล้ายกับอาหารทางภาคเหนือของประเทศไทย มีข้าวเหนียวที่มีทั้งแบบที่เป็นสีขาว สีเหลือง สีเขียวและสีดำ รับประทานกับกับข้าว เช่น เนื้อหมูย่าง เนื้อควายย่าง ลิ้นหมูต้ม หนังกหมูหรือเนื้อสัตว์ที่เอามาผัดแล้วปรุงรส ผักผัดต่างๆ เนื้อหมู ปลาหรือไก่ที่ปรุงรส เอาใส่ใบตองแล้วนำไปปิ้งคล้ายของของไทย แค้นหมู ไข่เค็ม นอกนั้นยังมีขนมจีนน้ำเงี้ยวซึ่งมีรสชาติอ่อนกว่าทางภาคเหนือของไทย ข้าวพองและข้าวเกรียบซึ่งมีลักษณะคล้ายข้าวตังและข้าวเกรียบว่าวของไทย อาหารท้องถิ่นก็มีข้าวแรมพินที่ทำจากถั่วผสมกับข้าวเจ้า และสังเกตได้ว่าผู้สูงอายุที่นี่ นิยมรับประทานหมากก้อจิ้มเกลือกินกับข้าวเหนียวซึ่งเมื่อได้ลองชิมดูพบว่ามีรสชาติที่ฝาดมากนอกจากนี้ยังพบอาหารที่มาจากวัฒนธรรมใกล้เคียงกันเช่น โรตีสอซึ่งน่าจะได้รับมาจากอินเดีย และปาห่องไก่และซาลาเปาซึ่งได้รับมาจากจีน

ส่วนอาหารที่อินเด ชาวบ้านจะนิยมรับประทานอาหารที่ปรุงจากผลิตที่ได้จากแม่น้ำและการเกษตร เช่น ปลา กุ้ง มะเขือเทศ และอโวคาโด

ภาพที่ 4-11 อาหาร

บ้านเรือน

จากการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 พบว่า บ้านเรือนของชนชาติไทที่อาศัยอยู่ในพม่านั้น มีลักษณะคล้ายกับบ้านเรือนทางภาคเหนือหรือล้านนาในประเทศไทย วัสดุส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ หรือทำขึ้นจากธรรมชาติ เช่น ไม้ ดิน อิฐ มุงหลังคาด้วยจากหรือกระเบื้องดินขอ แต่ก็พบว่าบ้านเรือนหลายหลังได้มีการเปลี่ยนวัสดุให้เป็นวัสดุที่คงทนถาวรมากยิ่งขึ้น เช่นเปลี่ยนหลังคาเป็นแผ่นสังกะสีหรือกระเบื้องลอนสำเร็จรูป เป็นต้น

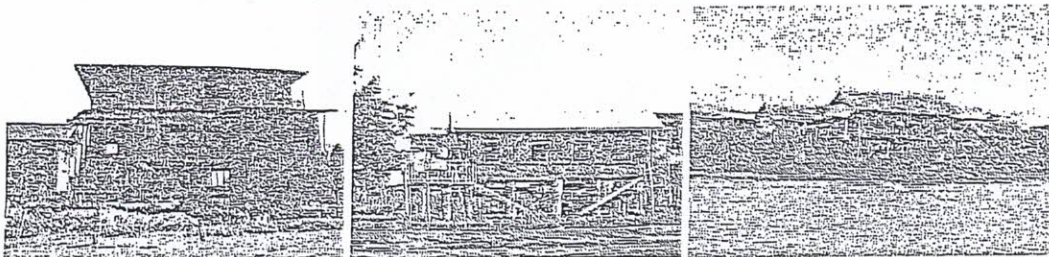
รูปแบบของบ้าน มีทั้งปลูกติดดินและแบบยกพื้นสูงชันเป็นไต้ฉุน เรือนที่ปลูกติดดินพบได้ทั่วไปทั้งในตัวเมืองเชียงตุงและตามรายทาง ส่วนเรือนแบบยกพื้นชันเป็นไต้ฉุนนั้น ส่วนใหญ่พบในบริเวณโคยรอบของตัวเมืองเชียงตุงและที่เมืองของห้วย แต่ก็พบว่า มีบางหลังที่มีการต่อเติมโดยก่อผนังปิดไต้ฉุน เพื่อใช้ประโยชน์อื่นเพิ่มเติม

นอกจากนี้ยังพบว่า อาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่ในตัวเมืองเชียงตุง มีลักษณะเป็นตึกแถว 1 - 2 ชั้น ก่ออิฐฉาบปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินขอ ซึ่งมีคฤหสค์ได้บรรยายว่าเป็นอาคารที่สร้างในสมัยที่อังกฤษเข้ามาปกครองที่นี่ แต่ในปัจจุบันอาคารหลายหลัง ได้ถูกทุบทิ้งและแทนที่ด้วยอาคารสูง 3 - 4 ชั้นแทน และยังมีอีกหลายหลังที่เปลี่ยนวัสดุมุงหลังคา จากกระเบื้องดินขอ ไปเป็นแผ่นสังกะสีและกระเบื้องลอนสำเร็จรูปแทน ทำให้สภาพเมืองเชียงตุงในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

ส่วนที่ทะเลสาบอินเลนั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่น้ำ บ้านเรือนส่วนใหญ่จึงปลูกแบบยกสูงชันไป

ภาพที่ 4-12 บ้านเรือนในเชียงตุง

ภาพที่ 4-13 บ้านเรือนที่ทะเลสาบอินเล

ครอบครัว

จากการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 ได้รับทราบข้อมูลจากมัคคุเทศก์ว่า ครอบครัวชนชาติไททั้งไทใหญ่และไทเขิน มีลักษณะที่คล้ายกันคือ อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ในเรือนหนึ่งหลัง มีตั้งแต่ พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยี่แม่ หรือถ้าจะปลูกเรือนแยกออกมาเมื่อมีการแต่งงาน ก็จะปลูกเรือนอยู่ในบริเวณใกล้ๆกัน เมื่อมีลูก พ่อแม่จะช่วยกันเลี้ยงแต่ส่วนใหญ่แม่จะเป็นคนเลี้ยงมากกว่าเพราะพ่อต้องไปทำงานที่ไร่นา ในครอบครัวจะช่วยกันทำอาชีพ โดยแบ่งงานกันเช่นฝ่ายชายลงแรงปลูกผักส่วนฝ่ายหญิงเป็นผู้นำมาขาย จากการสัมภาษณ์ นางคำ แม่ค้าขายผักที่ตลาดหลวง เชียงตุงทำให้ทราบว่า นางคำเป็นชาวไทใหญ่ มีสามีแล้ว สามีเป็นคนปลูกผักส่วนนางคำเป็นคนนำมาขายที่ตลาด หรือถ้าเป็นการทำนาก็ช่วยกันทั้งหญิงชาย นอกจากนี้เมื่อได้ไปศึกษาดูงานที่บ้านตีมิด และบ้านท่าเครื่องเงินที่เชียงตุง พบว่าเป็นอาชีพที่ทำสืบต่อกันมาในครอบครัว อย่างบ้านท่าเครื่องเงิน ก็เป็นอาชีพที่พ่อถ่ายทอดให้ลูก

มัคคุเทศก์ก็ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ครอบครัวชาวไทที่นี่จะดีใจมากหากมีลูกชาย เพราะพ่อแม่จะให้ลูกบวชตั้งแต่อายุ 6 - 7 ขวบ ซึ่งถ้าบวชแล้วยังบวชต่อไปจะได้ไปเรียนที่เมืองใหญ่ๆในรัฐฉานหรือเชียงใหม่ แต่ปัจจุบันเมื่อถึงอายุที่เข้าเรียนได้ ก็ให้ไปเรียนที่โรงเรียนที่รัฐบาลจัดไว้ให้ เมื่อเลิกเรียนแล้วก็จะกลับมาช่วยพ่อแม่ทำงานเล็กๆน้อยๆ

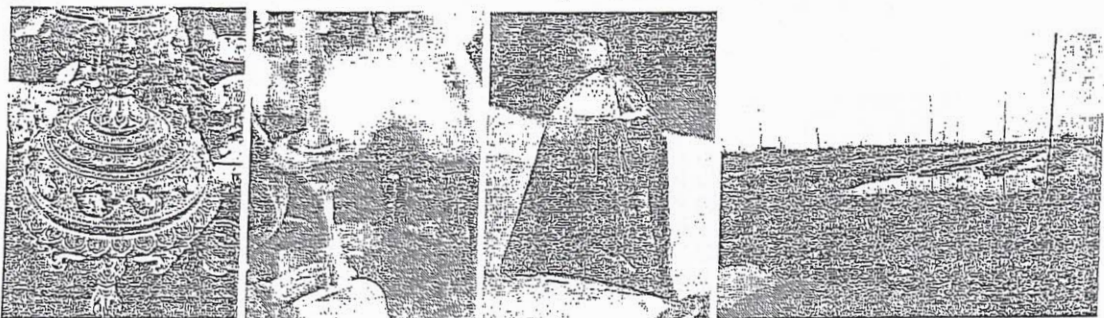
ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ชาวไทเขิน ขึ้นชื่อเรื่องการทำเครื่องเงินถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต โดยส่วนใหญ่จะทำกันในครัวเรือน ช่วงยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง สมัยเจ้าพระยาภาณุวงศ์ ก็มีช่างทำเครื่องเงินถูกกวาดค้อนไปอยู่ที่อ.สันทรายในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ยังพบวิธีการเจาะเขาคายที่บ้านตีมิดในเชียงตุง ที่ใช้เครื่องมือที่เรียกว่า จักยอกี้ เจาะรูบนเขาคายเพื่อใช้ทำค้ำมิด แทนการใช้ค้อนตอกตะปูลงไป การใช้จักยอกี้เจาะรูนี้ ทำให้เขาคายไม่ได้รับแรงกระแทกจนแตกร้าว

สิ่งที่ใช้สระผมที่พบในตลาดเชียงตุงก็ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านเช่นกัน โดยทำจากน้ำส้มป่อยผสมมะกรูดและน้ำมะพร้าว ชาวบ้านจะใช้สระผมเพราะยาสระผมชนิดนี้มีสรรพคุณทำให้เส้นผมแข็งแรง หงอกซ้าสังเกตุได้ว่าผมของคนที่นี่สวย มีสีดำ และยาว

ที่อินเล มีการทำการเกษตรบนแพ ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ไม่พบในที่อื่น

ภาพที่ 4-14 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

สถาบันทางการศึกษา

ปัจจุบันชาวไทย ทั้งไทเขินและไทใหญ่ มักส่งลูกให้เข้าศึกษาในโรงเรียนที่ทางการพม่าจัดเอาไว้ให้ โดยเด็กจะเริ่มเรียนตั้งแต่อายุ 5 ขวบ เริ่มเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา 1 - 10 การเรียนการสอนใช้ภาษาพม่าทั้งหมด เมื่อเรียนจบระดับสุดท้ายแล้วก็สามารถเข้ามหาวิทยาลัยได้เลยโดยไม่ต้องสอบ การเรียนในโรงเรียนที่รัฐบาลพม่าจัดเอาไว้ให้ ไม่ต้องเสียเงิน เพียงแต่ผู้ปกครองต้องออกค่าอุปกรณ์การเรียนบางอย่างเท่านั้น และนักเรียนต้องใช้เครื่องแบบตามที่ทางรัฐกำหนดไว้ให้ นั่นคือใส่เสื้อสีขาว ผู้ชายนุ่งสะโพรงสีเขียว ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงสีเขียว การเรียนการสอนจะเริ่มประมาณเก้าโมงเช้าและสิ้นสุดประมาณสามหรือสี่โมงเย็น โดยมีช่วงพักกลางวันให้กินข้าวโดยที่นักเรียนต้องนำอาหารมาเองหรือจะกลับไปกินที่บ้านก็ได้

นอกจากโรงเรียนที่รัฐบาลพม่าจัดเอาไว้ให้ สถาบันการศึกษาอีกแห่งคือวัด เนื่องจากวัดอยู่ในประเทศพม่าทั้ง ไทใหญ่ ไทเขิน ไทลื้อ ไทยอง จีน รวมทั้งพม่านั้นนับถือศาสนาพุทธ ในทุกหมู่บ้านหรือทุกชุมชนจึงมีวัดอยู่ หมู่บ้านไหนที่อยู่ห่างไกลโรงเรียนของรัฐ ก็สามารถไปเรียนที่วัดได้ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีพระสงฆ์เป็นผู้สอน นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานศึกษาทางธรรม ที่พ่อแม่มักจะให้ลูกมาบวชเรียน อีกทั้งวัดยังถูกใช้เป็นสถานที่ที่สอนภาษาไทยใหญ่ ไทเขินให้กับลูกหลานชาวไทยอีกด้วย

ภาษา

ภาษาไทยเขิน มีความคล้ายคลึงกับภาษาไทยวนของชาวล้านนาในไทยอยู่มาก เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางภาษาจากชาวไทยวนมาตั้งแต่สมัยพญามังรายเข้ามาปกครองแต่ก็ได้มีการผสมผสานวัฒนธรรมทางภาษาของไทใหญ่และไทลื้อเข้าไปด้วย ตัวอักษรที่ใช้คืออักษรธรรมล้านนา เหมือนกับทางล้านนาในไทย เพียงแต่วิธีการเขียนตัวอักษรบางตัวมีความแตกต่างกัน การออกเสียงหรือการใช้คำต่างๆ มีความคล้ายคลึงกับทางล้านนา

ภาษาไทยใหญ่ มีภาษาเป็นของตนเองและอักษรเป็นของตัวเอง อักษรของชาวไทใหญ่เรียกว่า ตัวถ่วงอก มีพยัญชนะ 18 ตัว ทำให้เมื่อรับพุทธศาสนาซึ่งต้องมีการจารึกเป็นภาษาบาลี ทำให้เทียบเสียงได้ไม่ครบ จึงมีการนำเอาตัวอักษรของพม่าเข้ามาใช้ด้วย รูปแบบของการเขียนและการออกเสียงของอักษรในบางตัวและบางคำ มีความคล้ายคลึงกับอักษรธรรมล้านนา

แต่เป็นที่สังเกตได้ว่า วิธีนับเลขของไทเขิน ไทใหญ่ ในพม่า เหมือนกับการนับเลขของไทยวนในล้านนา แตกต่างกันไปเพียงสำเนียงการออกเสียงเท่านั้น

อักษรล้านนา	อักษรไทยกลาง	คำอ่าน
ห	ก	กะ
ศ	ข	ขะ
ส	จ	จะ
ค	ค	อ่าน "ก๊ะ"
ช	ก	กะ
ฉ	ง	งะ
ซ	จ	จะ
ด	ด	อ่าน "ดะ"
ด	ช	อ่าน "จ๊ะ"
ด	ฉ	อ่าน "ชะ"
ด	ญ	อ่าน "ญะ"
ด	ฎ	อ่าน "หละดะ"
ด	ฏ	อ่าน "หละดะ"
ด	ฐ	อ่าน "ดะ"
ด	ฑ	อ่าน "ดะ"
ด	ฒ	อ่าน "ดะ"
ด	ณ	อ่าน "นละดะ"
ด	ด	ดะ
ด	น	นะ
ด	บ	บะ
ด	ป	ปะ

ภาพที่ 4-15 ตัวอักษรล้านนา

ที่มา <http://www.lannaworld.com>

พยัญชนะไทเขิน มี ๒๖ ตัว
 เป็น อักษรสระ 16 ตัว
 อักษรกรกม 3 ตัว
 อักษรน้ำ ๖ ตัว

ก	ข	ค	จ	ฉ	ช
ด	ต	ถ	ด	ด	ด
น	บ	ป	ม	ย	ร
ล	ว	อ	ฮ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
อ	อ	อ	อ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
อ	อ	อ	อ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
อ	อ	อ	อ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
อ	อ	อ	อ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
อ	อ	อ	อ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ
อ	อ	อ	อ	อ	อ
ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ	ฮ

พยัญชนะไทใหญ่ มี 18 ตัว ၁၈ ဘူဝ်း
 The 18 original consonants

က ကဲ ka.	ခ ခဲ kha.	င ဂဲ nga.
တ တဲ tsa.	သ သဲ sa.	ည ညဲ nya.
ထ ထဲ ta.	ဟ ဟဲ hta.	မ မဲ na.
ပ ပဲ pa.	ဖ ဖဲ hpa.	မ မဲ ma.
ယ ယဲ ya.	ရ ရဲ ra.	လ လဲ la.
ဝ ဝဲ wa.	ခဲ ခဲ ha.	မ မဲ ah.

ภาพที่ 4-16 ตัวอักษรไทเขินและไทใหญ่
 ที่มา <http://www.bloggang.com>

การแต่งกาย

ชาวไทใหญ่และไทเขิน มีการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ชายชาวไทใหญ่และชาวไทเขินมีรูปแบบของการแต่งกายที่คล้ายกัน สวมเสื้อคอกลมแขนยาวผ่าหน้า สวมกางเกงขายาว และโพกศีรษะ หญิงชาวไทใหญ่ สวมเสื้อคอกลมแขนยาวเข้ารูป ผ่าหน้า นุ่งผ้าที่มีลวดลายเฉพาะของตน ส่วนหญิงชาวไทเขิน สวมเสื้อแขนยาวคอตั้งเล็กน้อย มีเชือกหรือเกลียวค้ำผูกเอวเพื่อรัดรูป นุ่งผ้าซิ่นที่มักต่อตีนด้วยผ้าสีเขียว

ภาพที่ 4-17 การแต่งกายของชาวไทเขิน

ภาพที่ 4-18 การแต่งกายของชาวไทใหญ่

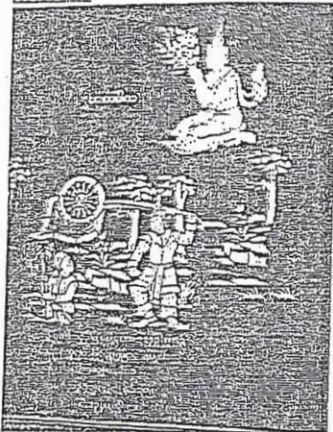
4.5 ความเกี่ยวโยงกันทางศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ

วัดและศาสนสถาน

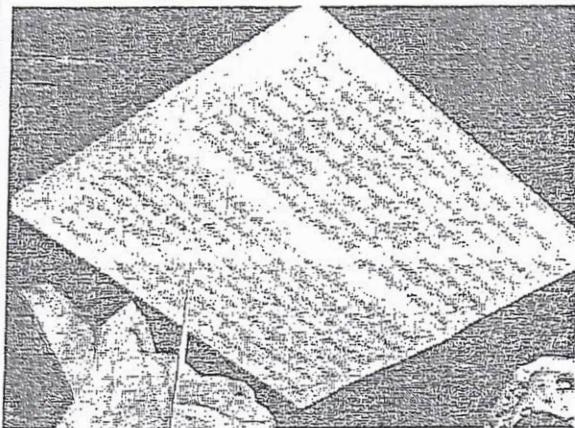
จากการศึกษาคุณงานด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า กับกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 สังเกตได้ว่า วัดที่อยู่ในเชียงตุงบางวัด มีความเชื่อมโยงกับล้านนาในด้านของจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งมักจะวาดเป็น พุทธชาคก หรือพุทธประวัติ ซึ่งประดับภาพด้วยสีทองบนพื้นผนังสีแดง เช่นวัดจอมคำและวัดหัวข่วง อักษรไทเงินที่มีความคล้ายคลึงกับอักษรธรรมล้านนา ที่ใช้ในภาคเหนือของไทย ถูกใช้จารึกตามผนัง เสา และป้ายของวัด และบทสวดมนต์ที่เณรใช้ท่องอยู่ที่วัดจอมคำ ก็เป็นบทสวดมนต์ที่พิมพ์ด้วยอักษรแบบเดียวกันเช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นเมื่อเดินทางไปพุกาม ได้เห็นเจดีย์ต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะล้านนา เช่นเจดีย์ชเวชิกอง เป็นเจดีย์ทรงระฆังไม่มีบัลลังก์ เจดีย์ของวัดทิโลมินโล (Htilominlo Temple) สร้างด้วยอิฐมอญ เป็นเจดีย์ที่ส่งผลถึงการสร้างเจดีย์ในเมืองเชียงใหม่ เจดีย์-วิหารอนันตเจดีย์ ซึ่งถือว่าเป็นเจดีย์-วิหารที่งดงามที่สุดในพุกาม

ในส่วนของ การประดับตกแต่ง พบว่าตามซุ้มทางเข้าของเจดีย์ในพุกาม มักมีประติมากรรมประดับตกแต่งในลักษณะของพิภพกา และยังพบลวดลายหน้ากาลประดับตามมุมผนังภายนอกอีกด้วย ซึ่งลักษณะแบบพิภพกาและหน้ากาลนี้ สามารถพบไปที่เจดีย์วัดป่าสัก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

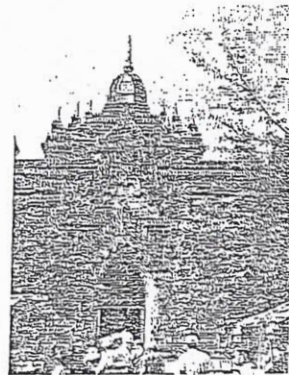
ภาพที่ 4-19 จิตรกรรมฝาผนัง

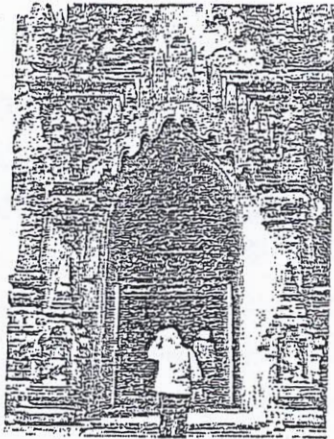
ภาพที่ 4-20 บทสวดมนต์

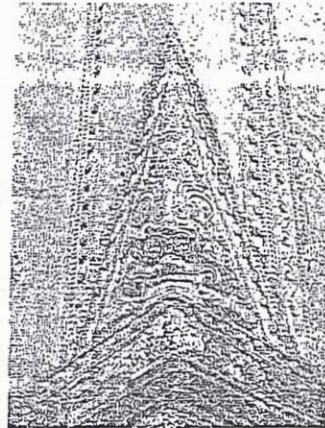
ภาพที่ 4-21 เจดีย์ชเวชิกอง

ภาพที่ 4-22 เจดีย์ทิโลมินโล

ภาพที่ 4-23 การประดับซุ้มประตูด้วยฝักเพกา

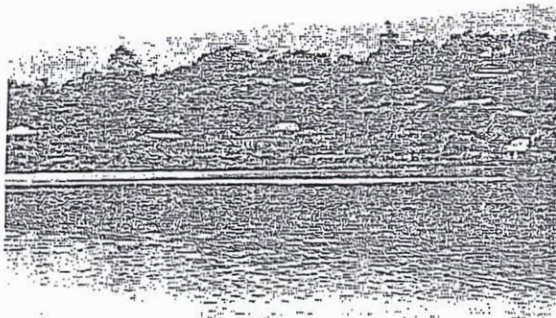

ภาพที่ 4-24 หน้ากาล

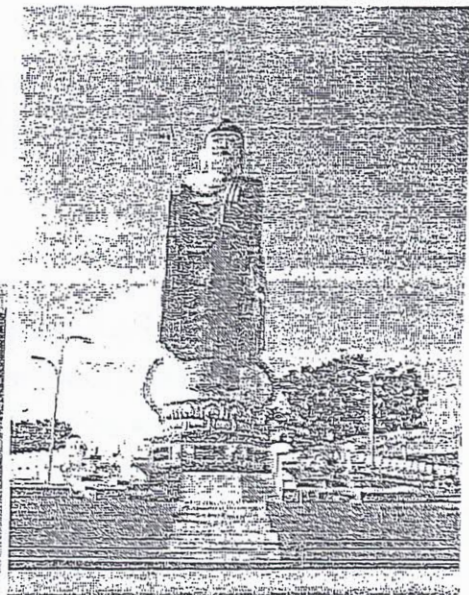
ตำนาน

ที่เชียงตุงมีตำนานการสร้างเมืองเชียงตุง โดยมีคฤหบดีได้เล่าให้ฟังว่า มีฤาษีชื่อตุงครสี เดินทางทาเจอหนองน้ำขนาดใหญ่ มีชัยภูมิเหมาะสมกับการสร้างบ้านแปงเมือง จึงเอาไม้เท้าขีคลงไปให้น้ำแห้ง จึงเป็นจุดก่งกำเนิดเมืองเชียงตุง รวมถึงตำนานการสร้างพระยีนชินวู ซึ่งมีตำนานว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับที่นี้และชี้พระหัตถ์ออกไปพร้อมทำนายว่า ต่อไปพื้นที่ที่ชี้ไปนี้จะเป็นเมืองเมืองที่สงบสุขและร่มเย็น จึงได้มีการสร้างพระพุทธรูปยีนชินวูขึ้นมา

ความเชื่อในลักษณะนี้คือความเชื่อที่เกี่ยวกับการมีพระพุทธเจ้าหรือฤาษี มาเกี่ยวข้องกับกรสร้างเมืองนั้น พบได้ทางภาคเหนือของไทยเช่นกัน เช่นตำนานการสร้างเมืองหริภุญชัย การสร้างเมืองเชียงใหม่ หรือในตำนานพระเจ้าเลียบโลกในวัฒนธรรมล้านนา

ภาพที่ 4-25 หนองตุง

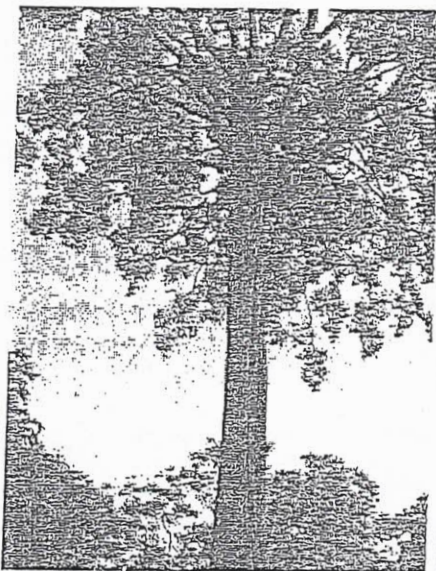
ภาพที่ 4-26 พระยีนวู

ความเชื่อ

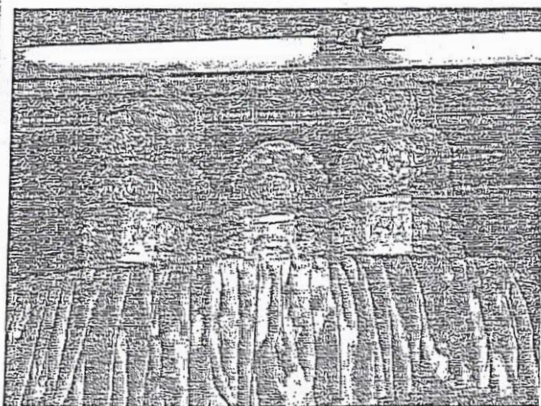
ชาวไทยในเชียงใหม่มีความเชื่อในเรื่องของไม้หมายเมืองหรือต้นไม้ใหญ่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองถือเป็นศูนย์กลางของเมืองและสิริมงคลของเมือง ไม้หมายเมืองของเชียงใหม่คือต้นยางนาขนาดใหญ่ มีอายุกว่า 200 ปี อยู่บนยอดคอคอยจอมสัก มีประวัติว่าพระเจ้าอลองพญาเป็นคนปลูก ซึ่งความเชื่อในเรื่องไม้หมายเมือง ยังพบได้ที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยไม้หมายเมืองคู่บ้านคู่เมืองของเชียงใหม่คือต้นยางนาขนาดใหญ่ข้างหออินทขิลวัดเจดีย์หลวง

ความเชื่ออีกอย่างที่พบว่าเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมล้านนาคือคอง วัดในเชียงใหม่เช่นวัดหัวข่วงมีคองแขวนไว้โดยมีความเชื่อว่า อุทิศเพื่อให้คนที่ตายแล้วใช้เป็นบันไดขึ้นไปสู่ชาติภพที่สูงขึ้น

ส่วนที่วัดพระบัวเข็มที่ทะเลสาบอินเลนั้น ความเชื่อเรื่องพระบัวเข็มเป็นความเชื่อของชาวไทยใหญ่ ซึ่งเชื่อว่าพระบัวเข็มหรือพระอุปคุต เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า สำเร็จอรหันต์และยังมีชีวิตอยู่ มีคาถาพิฆูพิฆุและอยู่ในมหาสมุทร ความเชื่อเรื่องพระบัวเข็มนี้พบได้ในชุมชนชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่รวมไปถึงเมืองหลวงพระบางที่ประเทศลาว เพียงแค่ว่าประเพณีหรือวิธินูชาพระบัวเข็มจะแตกต่างกันออกไป

ภาพที่ 4-27 ไม้หมายเมือง

ภาพที่ 4-28 พระบัวเข็มหรือพระอุปคุต

ประเพณี

ประเพณีของชาวไทยและไทใหญ่ในรัฐฉาน มีประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต เช่นการเกิด การบวชและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่นประเพณีวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนานี้เรียกรวมว่า ประเพณีสิบสองเดือน ซึ่งชาวไทยและไทใหญ่ที่อยู่ในประเทศไทยก็ยังจัดประเพณีเหล่านี้อยู่ เช่นประเพณีวันสงกรานต์ของชาวไทยและไทใหญ่ซึ่งถือว่าเป็นวันปีใหม่ช่วงเดียวกับทางล้านนา ประเพณีปอยส่างลอง หรือบวชลูกแก้วของชาวไทยใหญ่ เป็นต้น

4.6 ความเกี่ยวเนื่องกันทางศาสนา

ศาสนาพุทธถือเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศพม่า ประชากรไทซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรัฐฉานก็นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน จากการได้ฟังพระที่วัดจอมคำทองบพสวดมนต์ สังเกตได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับการสวดในประเทศไทย แต่เมื่อได้รับพรจากพระที่วัดเมวกระโคด ซึ่งเป็นวัดของไทยใหญ่ที่ทะเลสาบอินเล สังเกตได้ว่าไม่มีความคล้ายคลึงกับการสวดของไทยเลย แต่กลับมีสำเนียงการสวดคล้ายกับที่ได้ยินที่วัดมหาเมี่ยมุนีที่มัณฑะเลย์ ซึ่งสวดเป็นสำเนียงแบบพม่า ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมทางศาสนาที่อยู่ในเชียงตุงนั้นมีความเกี่ยวข้องกับทางล้านนา อาจเป็นเพราะมีดินแดนอยู่ไม่ไกลกัน ทั้งยังมีประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่สัมพันธ์กับล้านนามานาน ส่วนวัฒนธรรมทางศาสนาที่อยู่ในอินเล มีความเกี่ยวข้องกับทางพม่ามากกว่า

นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์ที่เป็นที่เคารพของชนชาติไทในพม่าและในภาคเหนือของไทย และบางรูปได้เดินทางเผยแพร่พุทธศาสนาระหว่างภาคเหนือของประเทศไทยและรัฐฉานในพม่า เช่นครูบาแสงหล้า และครูบาบุญชุ่มเป็นต้น ทั้งนี้ยังพบว่ามีพระสงฆ์จากประเทศไทย เดินทางมาอยู่ที่วัดหัวข่งในเชียงตุงอีกด้วย

วัฒนธรรมไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า ความเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม

4.7 ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมชนชาติไทในพม่าปัจจุบัน

ในประเทศพม่า ชนชาติไทส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐฉานซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่เดิม มีทั้งชาวไทยใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ และไทยอง ชาวไทใหญ่มีจำนวนมากที่สุดอาศัยอยู่ตามเมืองต่างๆทางตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน เช่น ตองยีของห้วย และแสนหวี รวมถึงอพยพไปอยู่ในบางเมืองในทางตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน เช่น เชียงตุง และก่าจีเหล็ก ส่วนชาวไทยจีนนั้น อาศัยอยู่ที่เมืองเชียงตุง ชาวไทลื้ออาศัยอยู่ตามเมืองที่อยู่ใกล้กับประเทศจีน และชาวไทยของอาศัยอยู่ในเมืองของ ดินแดนรัฐฉาน เป็นดินแดนที่มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนาอย่างมาก ในด้านของเชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ความสัมพันธ์นั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยพญามังราย สืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ปัจจุบัน พม่าปกครองประเทศด้วยระบบเผด็จการสังคมนิยม รัฐต่างๆที่เคยทำสัญญาว่าจะแยกเป็นอิสระจากกันเมื่อครบสิบปี หลังจากอังกฤษให้อิเกราชกลับต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลทหารพม่าทั้งหมด ในช่วงระยะแรกของการปกครองแบบเผด็จการนั้น รัฐบาลดำเนินนโยบายปิดประเทศ ไม่ติดต่อกับโลกภายนอกเป็นเวลาสิบห้าปี จนกระทั่ง พ.ศ.2535 จึงได้เริ่มเปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างชาติและเปิดรับนักท่องเที่ยว

จากการเปิดประเทศของพม่า ทำให้มีนักลงทุนต่างชาติหลั่งไหลเข้ามามากมาย เริ่มมีการพัฒนาทางด้านการเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เส้นทางคมนาคมต่างๆ รวมถึงพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าตามแนวชายแดนไทย-พม่า นอกจากนี้ พม่ายังให้ความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาค่อนข้างมาก รัฐฉาน ก็เป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของพม่า เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมของชนชาติไทอันเป็นเอกลักษณ์สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

จากการพัฒนาทางด้านต่างๆ ทำให้มีเงินหลั่งไหลเข้ามามากขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองต่างๆในรัฐฉานทั้งในด้านของวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เห็นได้ชัดเจนในเมืองเชียงตุง เมืองของห้วย และทะเลสาบอินเล เช่นอาคารบ้านเรือนสมัยเก่าเริ่มหายไปและถูกแทนที่ด้วยอาคารสูงหรือบ้านสมัยใหม่ เด็กวัยรุ่นชาวไทที่อยู่ในเมืองก็เริ่มแต่งตัวตามแบบตะวันตกมากขึ้นเช่นใส่เสื้อยืด กางเกงยีน รถมอเตอร์และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆที่มาจากประเทศจีนและประเทศไทยก็ได้รับความนิยม พบว่ามีการติดจานดาวเทียมอยู่แทบทุกบ้านในตัวเมืองเชียงตุง และสามารถรับสัญญาณโทรทัศน์จากประเทศไทยได้

นอกจากนี้ นโยบายทางการศึกษาที่พม่ากำหนดให้เหมือนกันทั้งประเทศคือ ต้องมีการเรียนการสอนด้วยภาษาพม่าเท่านั้น ทำให้ภาษาของชนชาติไท ทั้งไทจีนและไทใหญ่ ไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐบาลเท่าที่ควร แต่จะเห็นได้ว่าชาวไทจีนและไทใหญ่อยังคงพยายามที่จะรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาของตนเองไว้โดยมีการเรียนการสอนที่วัดหรือคาบ้านที่เปิดสอนภาษา ส่วนหนึ่งคือแบบเรียนภาษาก็สามารถหาซื้อได้ตามตลาด

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า กับกรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 พบว่า ความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นมากหรือน้อยตามแต่พื้นที่ที่ความเจริญเข้าถึง กล่าวคือ ชุมชนเมืองที่เป็นจุดศูนย์รวมความเจริญของพื้นที่นั้นๆมีความเปลี่ยนแปลงมากกว่าชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลความเจริญออกไป

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า

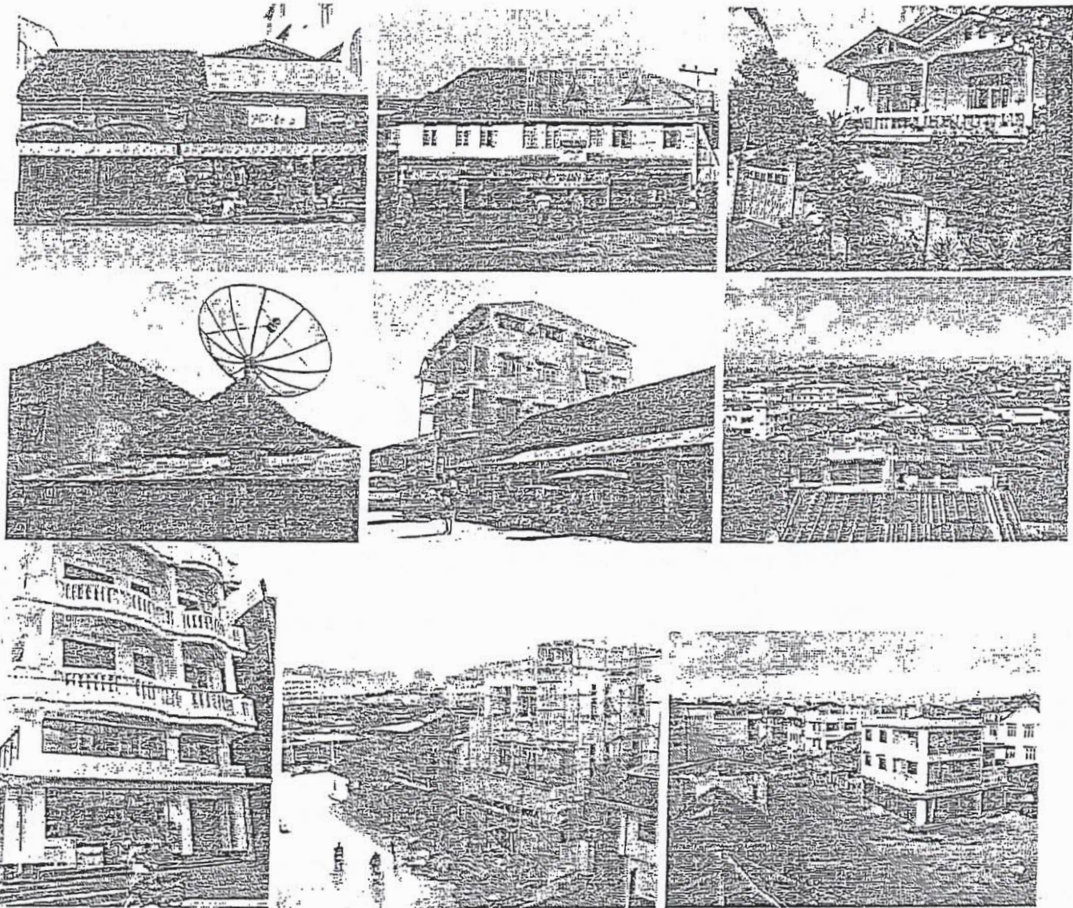
1. ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐบาลทหารพม่าที่มุ่งเน้นในเรื่องเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนกับต่างชาติ ทำให้ระบบการค้าแบบทุนนิยมหลั่งไหลเข้ามา นโยบายทางการศึกษาที่บังคับใช้ภาษาพม่าในการเรียนการสอน นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงนโยบายการปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลทหารพม่าที่ไม่ให้ความสำคัญกับประชาชนที่ถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการรื้อหอสูง ที่ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของเจ้าฟ้าเชียงคองและมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อชาวไทยเงินทังไป แล้วสร้างโรงแรมขึ้นมาแทน แม้จะได้รับการคัดค้านจากทั้งประชาชนและคณะสงฆ์ ทหารพม่าก็ไม่ได้สนใจ
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เมื่อชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการค้าขายหรือจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ก็ก่อให้เกิดการปรับปรุงบ้านเรือนโดยใช้วัสดุสมัยใหม่ที่มีความคงทน ถาวร หรือสร้างโรงแรมที่พักแบบสมัยใหม่เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว
3. ปัจจัยด้านการคมนาคม การสื่อสารที่รวดเร็ว ทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลจากโลกภายนอกมากขึ้น มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงให้วิถีชีวิตมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของวัฒนธรรมชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า

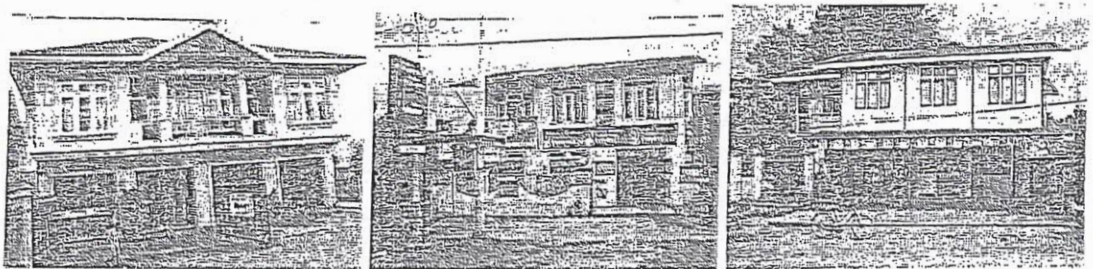
ชุมชนที่เป็นชุมชนเมืองจะมีวิถีชีวิตที่มีความทันสมัยมากขึ้นเพราะความเจริญเข้ามาถึงอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจที่คึกคักขึ้นจากการค้าขายและการท่องเที่ยว มีการใช้สินค้าจากต่างถิ่นมากขึ้น ซิมูเตอร์ไซด์แทนจักรยานกันมากขึ้น รับข่าวสารจากโลกภายนอกมากขึ้น ก่อให้เกิดความต้องการที่อยากมี อยากเป็น อยากเห็น อยากสัมผัสกับวิถีชีวิตที่ทันสมัย จากการสัมภาษณ์ นางคำแดง อายุ 22 ปี เป็นชาวไทยเงิน ทำอาชีพค้าขายกับที่บ้าน ได้ความว่านางคำแดงชอบดูละครไทยมาก ฟังและพูดภาษาไทยได้ รู้จักและชื่นชอบคราไทยหลายคน เช่น ป๊อ (ณัฐวุฒิสะกิดใจ) เคน (ธีระเดช วงศ์พัทพันธ์) และ แอ๊ฟ (ทักษอร) เป็นต้น และอยากมีโอกาสไปเที่ยวกรุงเทพฯ เพราะเห็นในโทรทัศน์ว่าเป็นเมืองที่สวยงาม มีของขายเยอะ ส่วนชุมชนที่อยู่รอบเมืองหรือนอกเมืองออกไปเท่าที่สังเกตเห็นยังคงมีวิถีชีวิตที่อิงกับการเกษตรแบบดั้งเดิมอยู่ยังไม่ค่อยมีความเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตเท่าไร

บ้านของชาวไทยเงินและไทใหญ่ ที่สามารถพบได้ทั่วไปในรัฐฉานนั้นมีลักษณะคล้ายกับบ้านหรือเรือนล้านนาของทางภาคเหนือในประเทศไทย เพียงแต่ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยเฉพาะ บ้านเรือนที่อยู่ในชุมชนเมือง เช่นในเมืองเชียงคอง บ้านเรือนแบบดั้งเดิมได้หายไปอย่างรวดเร็วและถูกสร้างแทนที่ด้วยบ้านแบบตะวันตกหรืออาคารสูงสมัยใหม่ และเรือนค้ำแบบดั้งเดิมที่หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินขอกก็ถูกแทนที่ด้วยสังกะสี วัสดุที่นำมาใช้ ก็เปลี่ยนจากวัสดุธรรมชาติ เช่นไม้ ดิน และหญ้าคา ซึ่งเป็นวัสดุที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ มาเป็นวัสดุที่ทันสมัย มีความคงทนถาวรแทน

ในด้านของภาษา ชาวไทยเงินและไทใหญ่มักยังคงใช้ภาษาของตัวเองสื่อสารกันอยู่ในชีวิตประจำวัน เพียงแต่เด็กรุ่นใหม่ที่เขาเรียนในโรงเรียนของรัฐ ได้รับการสอนเป็นภาษาพม่า แต่อย่างไรก็ตาม ตามวัดและในหมู่บ้านต่างๆ มีการสอนภาษาไทยเงินและไทใหญ่ เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทางภาษาต่อไป นอกจากนี้ชาวไทยเงินเชียงคองและที่อยู่ใกล้ชายแดนไทยยังพูดภาษาไทยภาคกลางได้ เนื่องจากดูรายการโทรทัศน์ของประเทศไทย

ภาพที่ 4-29 ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอาคารบ้านเรือนในเชียงใหม่

ภาพที่ 4-30 ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอาคารบ้านเรือนในเมืองของห้วย

ภาพที่ 4-31 ความเปลี่ยนแปลงของสภาพอาคารบ้านเรือนที่อินเล

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์หรือคำถามหลักในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า และเขตต่อเนื่อง
2. เพื่อศึกษา แหล่งวัฒนธรรมไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า และความเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม
3. เพื่อวิเคราะห์วิจัย เปรียบเทียบ แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในบริเวณพื้นที่ ล้านนา และในเขตเส้นทางเชื่อม ไทย-พม่า ในภาพรวม (Multidisciplinary study)
4. เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษาระหว่าง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ในเรื่องแหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในเส้นทางเชื่อม ไทย-พม่า

คำถามหลักของงานวิจัย
ยุคโลกาภิวัตน์ และสภาพเศรษฐกิจส่งผลต่อความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในเส้นทางเชื่อม ไทย-พม่าอย่างไร

5.2 ผลการวิจัยที่นำมาซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละประเด็น

1. เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า และเขตต่อเนื่อง

จากการศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า กับกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552 ที่ผ่านมา ทำให้ทราบว่า ในประเทศพม่ามีประชากรอยู่หลากหลายชนชาติหลายเผ่าพันธุ์ ประชากรชนชาติไทมีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากชนชาติพม่า อาศัยอยู่ในรัฐฉาน ซึ่งมีชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่มากที่สุด รองลงมาคือไทเขินในเชียงคอง และยังมีไทลื้อและไทของ รัฐฉานมีประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง ในอดีตนั้นหัวเมืองต่างๆในรัฐฉานมีเจ้าฟ้าปกครอง แต่เมื่อรัฐฉานตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าซึ่งปกครองแบบเผด็จการทหาร ในปัจจุบัน ทำให้ชนชาติไทกลายเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศพม่า แม้ชาวบ้านจะสามารถใช้ชีวิตแบบเดิมได้ตามปกติแต่ก็ไม่มีสิทธิ์เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมือง และไม่มีสิทธิ์เรียกร้องความเป็นธรรมเมื่อรัฐบาลทหารพม่าไม่ให้ความสนใจโยคีหรือทำลายวัฒนธรรมของชนชาติไท ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือการการรื้อหอสูง ที่ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของเจ้าฟ้าเชียงคองและมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อชาวไทยเขินทิ้งไป แล้วสร้างโรงแรมขึ้นมาแทน แม้จะได้รับการคัดค้านจากทั้งประชาชนและคณะสงฆ์แต่ก็รัฐบาลพม่าก็ไม่รับฟัง มัคคุเทศก์บอกให้ทราบว่า คนที่นี่ แม้ไม่ชอบรัฐบาลพม่าแต่ก็ไม่สามารถพูดหรือวิจารณ์ออกมาได้อย่างโจ่งแจ้ง

เมื่อพม่าเริ่มเปิดประเทศ การท่องเที่ยวเป็นด้านหนึ่งที่พม่าให้ความสำคัญ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยก็เป็นอีกหนึ่งจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามา จึงกลายเป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวในรัฐฉาน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งมีคฤเทศก์ให้ข้อมูลว่าเข้ามาเที่ยวในพม่าเยอะมาก โดยเฉพาะที่เชียงคอง นักท่องเที่ยวจากประเทศไทยเข้ามาดูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมล้านนาที่มีความเกี่ยวพันกันทางชน

ชาติที่เปรียบเสมือนญาติพี่น้องกัน เพราะมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมมากจากจุดเดียวกัน ซึ่งชนชาติไทในพม่ายังพยายามรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของตนเอาไว้

2. การศึกษา แหล่งวัฒนธรรมไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า และความเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม แหล่งวัฒนธรรมไท ที่พบในพม่าส่วนใหญ่ตั้งอยู่ที่รัฐฉาน เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมจนถึงปัจจุบันของชาวไทใหญ่ ไทจีน ไทยองและไทลื้อ เส้นทางจากท่าลี่เหล็กถึงเชียงตุง พบว่ามีตลาดของชาวไทจีน อยู่ที่หมู่บ้านปางควาย มีร้านน้ำชา ร้านขายของที่ขายทั้งผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น ไปจนถึงเครื่องอุปโภคบริโภคจากต่างถิ่น ในตัวเมืองเชียงตุง วัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นของชาวไทจีน พบวัดของชาวไทจีน อาหาร การใช้ภาษา บ้านเรือน ความเชื่อเรื่องต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์เช่นไม้หมามือเมือง การแต่งกาย การทำเครื่องเงิน การทำมิด และวิถีชีวิตต่างๆ ส่วนที่ทะเลสาบอินเล มีชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกับชาวอินคา วัฒนธรรมไทที่เห็น ได้ชัดคือการนับถือพระบัวเข็ม

ความเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่สังเกตได้คือ จากการเปิดประเทศของพม่า ทำให้มีนักลงทุนต่างชาติ หลังไหลเข้ามามากมาย เริ่มมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เส้นทางคมนาคมต่างๆ รวมถึงพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าตามแนวชายแดนไทย – พม่า นอกจากนี้ พม่ายังให้ความสำคัญทางการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติหลังไหลเข้ามาค่อนข้างมาก รัฐฉาน ก็เป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของพม่า เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมของชนชาติไทอันเป็นเอกลักษณ์สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

จากการพัฒนาทางด้านต่างๆ ทำให้มีเงินหลังไหลเข้ามาเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองต่างๆ ในรัฐฉานทั้งในด้านของวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เห็นได้ชัดเจนในเมืองเชียงตุง เมืองของฮ้วย และทะเลสาบอินเล เช่นอาคารบ้านเรือนสมัยเก่าเริ่มหายไปและถูกแทนที่ด้วยอาคารสูงหรือบ้านสมัยใหม่ รวมทั้งมีการสร้างโรงแรมที่พักเพื่อรับรองนักท่องเที่ยว เด็กวัยรุ่นชาวไทที่อยู่ในเมืองก็เริ่มแต่งตัวตามแบบตะวันตกมากขึ้นเช่นใส่เสื้อยืด กางเกงยีน รอยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆที่มาจากประเทศจีนและประเทศไทยก็ได้รับความนิยม พบว่ามีกริดจานดาวเทียมอยู่แทบทุกบ้านในตัวเมืองเชียงตุง และสามารถรับสัญญาณโทรทัศน์จากประเทศไทยได้

นอกจากนี้ ยังสังเกตได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับพื้นที่นั้นๆมีความเจริญเข้าถึงได้มากน้อยเพียงใด ถ้าเป็นเมืองใหญ่ มีความสำคัญทางการค้าหรือการท่องเที่ยว ก็จะพบว่ามีเปลี่ยนแปลงมาก ที่เห็นได้ชัดเจนคืออาคารบ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆนั้นถูกสร้างขึ้นมาใหม่แทนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นดั้งเดิม หรือไม่ได้สร้างเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยแต่เพื่อเป็นโรงแรมหรือร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่นที่เมืองเชียงตุง เมืองของฮ้วยและบ้านเรือนในทะเลสาบอินเล เป็นต้น แต่ถ้าเป็นเมืองหรือชุมชนเล็กๆที่อยู่ระหว่างทางก็มีความเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

3. เพื่อวิเคราะห์วิจัย เปรียบเทียบ แหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคชนชาติไท ในบริเวณพื้นที่ ล้านนา และในเขตเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า ในภาพรวม (Multidisciplinary study)

วัฒนธรรมล้านนาเข้ามาสู่รัฐฉาน ในสมัยพญามังราย เมื่อพระยามังรายมาตีเอาเมืองเชียงตุงได้ก็ได้ส่งลูกหลานมาปกครอง ทำให้วัฒนธรรมของชาวไทวนล้านนาเข้ามาสู่ชาวไทจีนที่อยู่ในเชียงตุงเช่นวัฒนธรรมการนับถือพุทธศาสนา วัฒนธรรมทางด้านภาษาไทจีนซึ่งรับมาจากอักษรธรรมล้านนาของอาณาจักรล้านนา เป็นต้น และจากการอพยพย้ายถิ่นฐานครั้งใหญ่ของชาวไทในพม่าไปสู่อาณาจักรล้านนาในสมัยของพระเจ้าติโลกราช และ

พระยาภาววิไล ทำให้วัฒนธรรมของชาวไทเขิน ไทใหญ่ ไทยองและไทลื้อ เข้าไปอยู่ในล้านนา และชาวไทยวนก็รับเอาวัฒนธรรมเหล่านั้นเข้ามาผสมกับวัฒนธรรมของตนจนปัจจุบันเรียกรวมว่าวัฒนธรรมล้านนา และวัฒนธรรมเหล่านั้น ยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้โดยลูกหลานของชนชาติไท

วัฒนธรรมไทในพม่ายังคงมีให้เห็นอยู่ผ่านทางคนชนชาติไทที่อาศัยอยู่ในรัฐฉาน ที่ยังคงมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี แบบดั้งเดิมให้เห็นอยู่ วัฒนธรรมของชนชาติไทในพม่าก็ยังเหมือนหรือมีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมล้านนา เช่นการใช้ตัวอักษรของไทเขิน ประเพณีปอยส่างลองของไทใหญ่ การทำเครื่องเงิน และการนับถือบูชาพระบัวเข็ม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตได้ว่า ความเจริญหรืออิทธิพลของโลกาภิวัตน์ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลอย่างมาก ในบริเวณที่เป็นชุมชนเมืองในรัฐฉาน ตั้งแต่พม่าเปิดประเทศและมีนโยบายที่มุ่งเน้นในเรื่องเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนกับต่างชาติ และการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น และจากการคมนาคมสื่อสารที่รวดเร็วทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลจากโลกภายนอกมากขึ้น มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงให้วิถีชีวิตมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมชนชาติไททั้งสิ้น

4. เพื่อส่งเสริมแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษาระหว่าง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ในเรื่องแหล่งวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค-ชนชาติไท ในเส้นทางเชื่อมไทย-พม่า

5.3 สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นดังนี้

วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคชนชาติไทตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศพม่า
2. ความเกี่ยวโยงกันทางการเมือง
3. ความเกี่ยวโยงกันทางเศรษฐกิจ
4. ความเกี่ยวโยงกันทางสังคม
 - ชาติพันธุ์
 - วิถีชีวิตความเป็นอยู่
 - อาหาร
 - บ้านเรือน
 - ครอบครัว
 - ภูมิปัญญาชาวบ้าน
 - สถาบันทางการศึกษา
 - ภาษา
 - การแต่งกาย
5. ความเกี่ยวโยงกันทางศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ
 - วัดและศาสนสถาน
 - ตำนาน
 - ความเชื่อ
 - ประเพณี
6. ความเกี่ยวเนื่องกันทางศาสนา

วัฒนธรรมไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า ความเปลี่ยนแปลง ในภาพรวม

1. ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมชนชาติไทในพม่าปัจจุบัน
 - ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า
 - การเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของวัฒนธรรมชนชาติไท ตามเส้นทางเชื่อมต่อ ไทย-พม่า

5.4 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นำไปสู่หัวข้ออื่นๆที่ควรทำการวิจัย เพื่อประโยชน์ทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. วัฒนธรรมชนชาติไทภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารพม่า

2. ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมของชนชาติไทใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ และไทยอง ที่อยู่ในพม่า
3. วัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดงของชนชาติไทในพม่า
4. วัฒนธรรมไทใหญ่ที่ยังคงอยู่ในอดีตหัวเมืองสำคัญของรัฐฉาน เช่นเมืองน้ำคำ เมืองมิด เมืองแสน
หวิ และเมืองสีป้อ

รายงานการเดินทางไปสหภาพพม่า

ตามโครงการ “การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า :

ผลกระทบต่อวัฒนธรรมล้านนา”

ระหว่างวันที่ 19-24 ตุลาคม 2552

หัวหน้าโครงการ ผศ. ดร. สุนันทา ฟาเบรอะ

หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

จำนวนผู้ร่วมเดินทาง 15 คน ดังนี้

1. ศาสตราจารย์กิตติคุณปรีชา ช้างขวัญยืน
ประธานสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
2. คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
3. ศาสตราจารย์กิตติคุณสุรพล วิรุฬห์รักษ์
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
4. ศ. ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
5. ศ. ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
6. ศ. ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธ์
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
7. รศ. ดร. ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
8. ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอะ
หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
9. ดร. วีระพันธุ์ ชินวัตร
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
10. นางทัศนีย์ ธรานนท์
กรรมการและเลขานุการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

11. นางสาวศุทธาภรณ์ ชินวัตร

ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ทำหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายพม่า

12. นายกรวุฒิ ประภานนท์

ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ทำหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายพม่า

13. นางสาวจิตติมา เกียรติรัมย์

14. นางสาวฉวีรัศมิ์ ภักดีไพโรจน์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก นักวิจัยอิสระ มหาวิทยาลัยดุสิต ประเทศฝรั่งเศส

15. นายมงคล บุญวงศ์

เจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายวิชาการ หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

งบประมาณสนับสนุน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หนึ่งล้านสองแสนบาทถ้วน

หน่วยงานที่เข้าร่วม โครงการ

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

คณะเดินทางสำรวจดูงาน ณ สหภาพพม่า ออกเดินทางจากโรงแรมเวียงอินทร์ จังหวัด เชียงราย ในวันจันทร์ที่ 19 ตุลาคม 2552 เวลา 07.00 น. คู่ชายแดนอำเภอแม่สาย โดยรถบัสของ บริษัทพีดีทัวร์ ระหว่างการเดินทางนั้น คณะผู้ร่วมเดินทางชมทัศนียภาพของจังหวัดเชียงราย จนกระทั่งถึงชายแดนอำเภอแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก เวลา 08.20 น. จากนั้นพักรถเอกสาร และตรวจ หนังสือเดินทางของคณะผู้เดินทาง

เวลา 09.00 น. เดินทางข้ามชายแดนสู่จังหวัดทางขี้เหล็ก เพื่อเดินทางไปเมืองเชียงตุงตาม กำหนดการเดินทาง โดยที่การเดินทางในครั้งนี้มีมัคคุเทศก์ชื่อ คุณบัวหอม เป็นชาวไทยใหญ่ ถือ สัญชาติพม่า อายุ 29 ปี การเดินทางครั้งนี้จะใช้เวลาของพม่าเป็นหลัก ซึ่งช้ากว่าประเทศไทย ประมาณ 30 นาที ท่าขี้เหล็กเป็นเมืองที่ติดกับชายแดนไทย ที่มีการค้าขายกันอย่างคึกคักที่ตลาดท่า ล้อ สาเหตุของการตั้งชื่อเมืองว่า ท่าขี้เหล็ก (Thachilek) เพราะในอดีตนั้นเมืองนี้เป็นเมืองท่าที่มีคน ขี้เหล็กจำนวนมาก และเป็นคนขี้เหล็กป่าไม่สามารถรับประทานได้ ท่าขี้เหล็กมีวัดที่มีชื่อเสียงชื่อว่า วัดพระธาตุสายเมือง สร้างโดยครูบาแสงหล้า วัดแห่งนี้จะมีคนไทยนิยมมาทำบุญในทุกปี ระหว่าง ทางจะเห็นเด็กนักเรียนพม่า แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีขาว นุ่งผู้ชายจะนุ่งสะโพรงสีเขี้ยว และผู้หญิงนั้น จะนุ่งผ้าถุงสีเขี้ยว มัคคุเทศก์บรรยายให้ฟังว่า โรงเรียนในประเทศพม่านั้นมีโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1-10 หลังจากที่ยกระดับสุดท้ายแล้ว สามารถเข้ามหาวิทยาลัยได้เลยโดยไม่ต้อง สอบ เด็กจะเริ่มเรียนหนังสือตั้งแต่อายุ 5 ขวบ นักเรียนที่โรงเรียนท่าขี้เหล็กมีทั้งชาวไทยใหญ่ ไทย

ลือ และชาวพม่า การเดินทางไปเมืองเชียงตุงนั้น เราต้องผ่านด่านตรวจ 7 ด่านด้วยกัน ซึ่งมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามถ่ายรูปภาพในด่าน นอกจากนี้แล้วยังต้องมีเอกสารให้ครบให้เพียงพอสำหรับการผ่านด่านในแต่ละด่าน การทำเอกสารเข้าประเทศพม่านั้นค่อนข้างยุ่งยาก จะต้องสำเนาเอกสารประมาณ 20 ชุด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในแต่ละด่านตรวจ ด่านตรวจจะมีป้ายสีแดงเป็นสัญลักษณ์ ระหว่างการเดินทาง จะสังเกตเห็นรถยนต์ป้ายแดง สีขาว มัคคุเทศก์บอกว่ารถยนต์ในลักษณะนี้ จะเป็นรถแท็กซี่ รถโดยสารประจำทางจากท่าจีเหล็ก - เชียงตุง จะมีอยู่ 2 เที่ยว/วัน ด้านหลังของรถจะเขียนว่า สามหล่าเอ็กซ์เพรส คำว่า หล่าในภาษาพม่า หมายถึง ดาว ทิวทัศน์สองข้างทาง จะเห็นทุ่งนา ต้นกล้วย และต้นสักเป็นระยะๆ ชาวบ้านสร้างบ้านคึกๆ กัน ร้านค้าเล็กๆ ที่จอกรถของรถสองแถว ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับรถสองแถวในจังหวัดเชียงราย

ชาวไทยใหญ่นั้นจะเรียกผู้หญิงว่านางไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ จะไม่ใช่นางสาวนำหน้าชื่ออย่างในประเทศไทย มัคคุเทศก์บอกว่า คนไทยที่มาเที่ยวเฉพาะเมืองเชียงตุง และเมืองลานั้นไม่จำเป็นต้องใช้พาสปอร์ต ใช้เฉพาะบัตรประจำตัวประชาชน แต่ต้องพกให้ครบ 14 วัน ถึงจะออกจากเมืองได้

เส้นทางที่ผ่านนั้นเป็นจะมีหมู่บ้านลัวะ บ้านมีขนาดใหญ่ อยู่กันหลายครอบครัว เชื่อว่าหนึ่งเตาไฟสำหรับหนึ่งครอบครัว เดินทางผ่านเมืองท่าเคื้อ เพราะมีต้นมะเคื้อจำนวนมาก มัคคุเทศก์บรรยายว่า ช่วงสงกรานต์จะมีสามเณรปั่นจักรยานสานน้ำกัน คนที่นี่จะดีใจมากหากมีลูกชาย โดยเฉพาะชาวไทยลื้อ พ่อแม่จะให้ลูกบวชตั้งแต่อายุ 6-7 ขวบ ถ้าบวชต่อไปจะได้เรียนที่เชียงใหม่หรือในรัฐฉาน บ้านส่วนใหญ่ที่เห็นมักจะมุงด้วยสังกะสี และหญ้าคา ถนนหนทางที่ไปนั้นค่อนข้างคดเคี้ยว มีเสาไฟที่ทำด้วยไม้ไผ่ สังเกตเห็นชาวบ้านถือปืนสำหรับล่าสัตว์ ซึ่งรัฐบาลอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองได้ การทำนาของชาวบ้านที่นี่จะทำ 2 ครั้ง/ปี เดินทางเรื่อยมา จะเห็นหมู่บ้านเล็กๆ แต่ละหลังจะมีเสาไม้ไผ่อยู่สองต้น ปลายไม้มีตะขอ แผ่นสังกะสีติดอยู่อย่างละต้น และยังมีตุ๊กตา กับถุงน้ำอย่างละ 5 ถุง ซึ่งมีไว้สำหรับใช้ดับเพลิง ทัศนียภาพตามเส้นทางเริ่มมีสีเขียวอ่อน และกองฟางจำนวนมากเรียงรายอยู่ตามทุ่งนา รถกระบะที่ผ่านไปมานั้นจะมีการบรรทุกของเกินมาตรฐานที่กำหนดโดยทั่วไป นอกจากนี้จะสังเกตเห็นรถทุกคันจะมีบัวรดน้ำ หรือถังน้ำติดไว้ท้ายรถเสมอ เพราะเมื่อขับรถไปได้ระยะหนึ่งคนขับรถจะแวะพัก และใช้บัวรดน้ำ หรือถังน้ำรดคาน้ำรดรถให้หายร้อน ซึ่งเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ทั่วไปตลอดเส้นทางนี้

รถบรรทุกสินค้าไทย จะนำสินค้าไปขายที่เมืองเชียงตุง ดองยี แต่สินค้าไทยที่นำไปขายที่อย่างกึ่ง จะนำเข้าทางชายแดนแม่สอด จังหวัดตากของประเทศไทย การเก็บเกี่ยวข้าวของชาวนาที่นี่จะใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะผู้คนที่ที่นี่มีผิวคล้ำๆ มากตั้งแต่ อายุ 16-17 ปี โดยมััคคุเทศก์เล่าว่าหากจะอโรยหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปูนขาว รัฐบาลได้ประกาศห้ามการเคียวหมาก แต่ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้แล้วเราจะสังเกตเห็นว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่จะทาแป้งทานาซ่า ซึ่งทำมาจากต้นไม้คล้ายต้นมะขามใช้เฉพาะเปลือกฝนกับหิน แล้วนำมาทาหน้า ปัจจุบันมีแบบกระปุกสำเร็จรูปขาย

ชาวพม่าทั้งชายและหญิง จะทานาข้าวเพื่อป้องกันผ้า ซึ่งถ้าใครไม่ทาจะถูกดูถูกมองว่าเป็นคนเกียจคร้านไม่ดูแลตัวเอง

เวลา 10.20 น. เข้าสู่ด่านซ่งน้ำหนักรถ หลังจากผ่านท่ามะเดื่อจะเห็นภูเขา ป่าไผ่ แม่น้ำเลน เส้นทางที่เดินใช้เป็นฝั้วเขาซึ่งเป็นภูเขา ส่วนฝั้วซ้ายเป็นแม่น้ำเลน ดันน้ำมาจากเชียงตุง อุณหภูมิขณะเดินทางประมาณ 28 องศาเซลเซียส สองข้างทางมีการทำนาแบบขั้นบันได มีทั้งสัตว์ เช่น แพะ วัว ควาย ไก่ ตามบริเวณบ้านซึ่งชาวบ้านจะปล่อยให้หากินอย่างอิสระถ้าหากใครจับรถชนสัตว์เหล่านี้ตาย ชาวบ้านจะเรียกค่าเสียหายจากคนที่ขับรถชนไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

แม่น้ำที่พบระหว่างการเดินทางจะไหลเชี่ยว เพราะมีฝนตกหนักในคืนก่อนการเดินทาง ถนนเป็นเส้นทางแคบ มี 2 ช่องทางให้รถวิ่ง มีภูเขาล้อมรอบจะสังเกตเห็นป้ายสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นป้ายที่แสดงถึงเขตป่าไม้ ตามเส้นทางจะมีรถผ่านจำนวนน้อย มีรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถไถ เป็นต้น ตามคำบอกเล่าของมัคคุเทศก์ ถนนท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง สร้างโดยบริษัทของคนไทย ซึ่งออกค่าใช้จ่ายโดยชาวพม่า เพื่อเชื่อมเส้นทางระหว่างจีน-ไทย เริ่มใช้งาน 7-8 ปีที่ผ่านมา เราจะสังเกตเห็นป้ายทะเบียนรถ จะมีตัวอักษร SW (South Wa) , NW (North Wa) จะมีมากในเขตนี้ รถเหล่านี้จะใช้ได้เฉพาะในเขตท่าขี้เหล็ก - เชียงตุง ไม่สามารถใช้ได้ทั่วทั้งรัฐ

ระหว่างทางที่ไปจะสังเกตเห็นว่ามีบ่อน้ำมันเลยในเส้นทางนี้ รถยนต์ที่นิยมใช้ทั่วพม่าคือรถยนต์สี่ล้อ แต่ก่อนเส้นทางนี้เป็นถนนลูกรัง ขรุขระ ฤดูฝนจะเดินทางลำบากมาก เรื่อยไปตามเส้นทางจะสังเกตเห็นเกาะแก่งหินกลางแม่น้ำสวยงาม หลังจากนั้นเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านปางควายจะสังเกตเห็นภูเขาที่ชื่อคอยเหมย อากาศค่อนข้างเย็น มีหนองน้ำ ทั้งนี้ยังมีชนเผ่าต่างๆ อาทิ จีน ลีซอ ฯลฯ ส่วนสถาปัตยกรรมนั้นจะสังเกตเห็นโบสถ์ศาสนาคริสต์ ซึ่งชาวอังกฤษได้สร้างไว้ ในตอนที่พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ คอยเหมย มีความสูงที่ 5,500 ฟุต (1800 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล) คอยเหมยขึ้นชื่อในเรื่องของชาคอยเหมย สดอเบอร์รี่ปลอดสารพิษ อะโวคาโด ส้มจุก มะกอกขี้หนู (ผลไม้ประจำท้องถิ่น) เป็นต้น เราจะสังเกตเห็นต้นมะกอกขี้หนูขึ้นเป็นหย่อมๆ บนคอยเหมย มะกอกขี้หนูนี้มีรสเปรี้ยว และฝาด ที่หมู่บ้านปางควายจะนำของจากคอยเหมยลงมาขาย เช่น พริก แม้ว ผักกาด เต้าหู้ ผลไม้ชนิดต่างๆ ขณะเดินทางแวะพักที่ตลาดปางควาย ประมาณ 10 นาที ตลาดแห่งนี้เป็นตลาดของหมู่บ้านชาวไทยเงิน มีสินค้าหลายอย่าง ทั้งนี้ยังมีร้านน้ำชาเล็กๆ ไว้สำหรับคนในท้องถิ่น และคนที่สัญจรผ่านไปมาได้พักแรมนั่งจิบชา จะสังเกตเห็นว่ามีน้ำมันสำหรับรถจักรยานยนต์ใส่ขวดพลาสติกวางขายอยู่หน้าร้านด้วย และยังมีถึงน้ำขนาดใหญ่บรรจุน้ำเอาไว้เพื่อให้รถที่แวะพักได้ใช้น้ำล้างรถ จากนั้นจึงเดินทางต่อสู่เมืองเชียงตุง

เข้าสู่ด่านซ่งน้ำหนักรถ ชื่อว่า Kyeng Tung Toll Gate ในแต่ละด่านซ่งน้ำหนักรถนั้น จะคิดราคาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 1,500 2,200 และ 4,000 จี๊ต จากนั้นเข้าสู่ด่านตรวจของทหาร ด่านนี้จะมีร้านค้าเล็กๆ อยู่มาก ไกลออกไปจะสังเกตเห็นน้ำพุร้อน ตามคำบอกเล่าของมัคคุเทศก์ ผู้หญิงชาว

พม่าที่มีอายุไม่ถึง 25 ปี ไม่สามารถผ่านด่านนี้ไปถึงชายแดนไทยได้ เนื่องจากเกรงว่าเมื่อไปแล้วจะไม่กลับมา

เดินทางเข้าสู่เมืองเชียงตุง ในเมืองเชียงตุงนั้น จะสังเกตเห็นโรงเรียน สถานที่ราชการอื่นๆ รถแวนำสัมภาระของคณะเดินทางมาเก็บไว้ที่โรงแรมลอยเซง (Law Yee Cheng) เวลา 12.30 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ร้านอาหารจีนยูนนาน ชื่อร้านเบสช้อยตี้ (Best Choice)

เวลา 14.00 น. เดินทางเยี่ยมชมวัดจอมคำ ลักษณะของวัดมีเจดีย์สีทอง สูง 120 ฟุต เชื่อว่าเป็นที่บรรจุพระเกศาของพระพุทธเจ้า ภายในอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนัง เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวพุทธชาดก วัดแห่งนี้แต่ก่อนเป็นไม้ แต่ปัจจุบันก่อด้วยอิฐ ปัดด้วยทองคำเปลว เสาวัดเป็นกระเจดีย์ขาว หลังคามีช่องให้แดดส่องลงมา ในช่วงที่คณะเดินทางไปเยี่ยมชมนั้นจะสังเกตเห็นสามเณรนั่งท่องบทสวดมนต์อยู่ ทั้งนี้ได้สอบถามจากมัคคุเทศก์สามเณรเหล่านี้จะมานั่งท่องบทสวดมนต์แบบนี้ในทุกๆ ตอนบ่าย หลังจากเยี่ยมชมวัดแล้ว คณะเดินทางเยี่ยมชมหมู่บ้านจอมทองซึ่งอยู่บริเวณใกล้กับวัด ชาวบ้านที่นี่มีอาชีพตัดไม้แบบโบราณ มีคอกหมูบ้านนี้ขึ้นชื่อมากในเรื่องของความคม ความสวยงาม ค้ามัดทำจากเขาควาง โดยมีเครื่องเจาะเขาควางที่เป็นเครื่องมือที่ใช้มาตั้งแต่โบราณ เรียกว่า จักยอกี้ นอกจากนี้แล้ว ยังมีบ้านหลังหนึ่งที่รับสอนพิเศษภาษาอังกฤษเด็กๆ ด้วย โดยมีกระดาน และโต๊ะเก้าอี้ ทำจากไม้ ตัวเล็กๆ ประมาณ 20 ที่นั่ง

ต่อมาเยี่ยมชมวัดมหาเมื่อยะมุณี วัดแห่งนี้เป็นการจำลองแบบมาจากเมืองมณฑลเยลลี่ มีสีทองสวยงาม และมีรูปจำลองของพระมหาเมื่อยะมุณี วัดแห่งนี้ทำด้วยปูน แต่ทาสีด้วยสีน้ำตาล ทำให้ดูเหมือนทำจากไม้ เพดานเป็นสีแดงที่ลายดอกไม้สีทอง หัวเสาวัดเป็นทรงกลีบบัว มีโคมไฟแบบตะวันตกประดับอยู่บนเพดาน ผนังวัดเป็นเรื่องราวทศชาติของพระพุทธเจ้า วัดนี้มีอายุประมาณ 80 กว่าปี มีผู้ดูแลวัดโดยเป็นชาวบ้าน ทหารพม่า ผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นผู้แต่งตั้ง เมื่อผู้มาเยี่ยมชมต้องการปิดทองต้องบริจาคเงินให้ผู้ดูแล และจะให้พรโดยลงชื่อไว้ หลังจากนั้นจึงจะให้ผู้ชายนำทองไปปิด วัดแห่งนี้ไม่มีพระจำวัดอยู่ แต่เป็นที่นั่งวิปัสสนา จึงมีป้ายติดห้ามส่งเสียงดัง

จากนั้นเดินต่อไปอีกนิดก็จะถึงวัดหัวข่วง เป็นวัดที่อยู่ใจกลางเมืองเชียงตุง มีรูปแบบการสร้างในแบบชาวไทยจีน เพดานเป็นลายดอกบัว เสาทรงกลมผนังใช้สีแดงลายดอกบัว ไม่มีภาพวาดฝาผนัง นอกจากนี้แล้วจะมีตุ๊กตาวนอยู่ เชื่อว่าคนที่ตายไปแล้วจะได้ขึ้นบันไดสู่ชาติพบที่สูงขึ้น วัดหัวข่วงเป็นวัดราชฐานหลวง และโรงเรียนสอนปริยัติธรรมหลังจากนั้นชมวัดพระแก้ว ตั้งบริเวณใจกลางเมืองเชียงตุงเช่นกัน ภายในเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกต เป็นวัดของชาวไทยจีน ทั้งนี้มีจิตรกรรมฝาผนังที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ

เวลา 18.00 น. นั่งรถชมหนองตุง และรอบเมืองเชียงตุงในตอนพลบค่ำ สังเกตเห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวเชียงตุง ท่ามกลางบรรยากาศ ร้านค้า ร้านน้ำชา กาแฟ ที่วัยรุ่นเชียงตุงนิยมมานั่งคิมชากัน

เวลา 20.00 น. กลับเข้าที่พัก มัคคุเทศก์ได้นัดหมายกำหนดการของวันต่อไป จากนั้นคณะเดินทางทุกคนจึงแยกย้ายกลับเข้าห้องพัก

วันอังคารที่ 20 ตุลาคม 2552 ช่วงเวลาเช้าประมาณ 06.00 น. ชมตลาดในตอนเช้าของเมืองเชียงตุง ตลาดแห่งนี้มีชื่อว่า "กาดโหลง" ซึ่งมีความหมายว่า ตลาดหลวง เป็นตลาดชายแดนพม่า-จีน มีสินค้าพื้นเมืองมากมายหลายชนิด มีทั้งพ่อค้าชาวไทยใหญ่ ผสมผสานกับจีนสิบสองปันนา ชาวไทยจีน ชนเผ่าต่างๆ มากมาย มีการแต่งกายตามชนเผ่า แต่ไม่มาก นอกจากนี้ยังมีร้านขายของที่ระลึก หยก เครื่องเงิน ร้านหนังสือ มีผู้คนจับจ่ายซื้อของเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้จะเห็นชาวบ้านตามร้านกาแฟ ร้านน้ำชา รับประทานโรตีสี หรือขนมจีนเป็นอาหารเช้า ก๋วยเตี๋ยวหมูทูปแบบโบราณ ภายในตลาดจะมีของที่ชาวบ้านนำมาขายซึ่งจะเป็นพืชผัก และผลไม้ เช่น พริก มะเขือเทศ ยอดถั่ว ถั่วลิสง ถั่วคันทู กล้วย ฝรั่ง หอมแดง ผักกวางตุ้ง ผักชี ต้นหอม ส้มจุก ก้อย มะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีขนมพื้นเมืองขาย เช่น ขนมบัวโม่ง เป็นขนมที่มีลักษณะคล้ายกับขนมบัวบินในเมืองไทย ชาวบ้านมักจะขายข้าวเหนียวที่มีทั้งสีดำ สีเหลือง สีเขียว สีน้ำตาล สีขาว ห่อด้วยใบตอง ตึง หรือใบบัว เนื่องจากชาวบ้านชอบรับประทานข้าวซอยน้ำเงี้ยว จึงมีเส้นก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน ขายอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีอาหารท้องถิ่น คือข้าวแรมพิน ทำจากถั่วผสมกับแป้งข้าวเจ้า จุดที่เป็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือร้านโรตีสีโอง ซึ่งมีวิธีการทำที่แตกต่างจากร้านอื่นๆ โดยจะไม่ทอดโรตีสีในกระทะ แต่จะเป็นการนำแป้งโรตีสีที่ทำเป็นแผ่นบางๆ นำไปแปะไว้ในโองที่มีความร้อนสูง ทำให้โรตีสีไม่มีน้ำมัน และรสชาติยังแตกต่างจากไปจากโรตีสีที่ทอดน้ำมัน

หลังจากที่เดินชมตลาดเสร็จแล้ว มัคคุเทศก์นำคณะเดินทางไปในมัสการพระยืนชี่นัวตามความเชื่อเล่ากันว่า หากพระชี่นัวไปทางทิศใดจะทำให้บ้านเมืองนั้นมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ภายในวัดมีพิพิธภัณฑ์จัดแสดงสิ่งของที่ขุดพบบริเวณวัด เช่น พระพุทธรูป เหรียญโบราณ ของใช้เก่าๆ และมีการจัดแสดงชุดประจำชนเผ่าต่างๆ ที่อยู่ในเมืองเชียงตุง จากนั้นเดินทางไปยังสถานที่ที่เป็นต้นไม้คู่บ้านคู่เมืองเชียงตุง ขนาดใหญ่ประมาณ 8 คนโอบ ลำต้นสูง 218 ฟุต มีชื่อว่า ไม้ยางเมือง (Kanyin phyu) มีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอลองพญา และเดินทางต่อไปยังบ้านที่ทำเครื่องเงิน มีการจัดแสดงขั้นตอนการทำ และห้องที่มีสินค้าไว้ขายให้แก่นักท่องเที่ยว

เวลา 12.00 น. กลับเข้าที่พักเพื่อเก็บสัมภาระ และไปรับประทานอาหารกลางวัน

เวลา 13.00 น. เดินทางไปยังสนามบินเชียงตุงเพื่อเดินทางต่อไปยังสนามบินเฮโฮ โดยสายการบินย่างกุ้งแอร์เวย์เที่ยวบินที่ YH 730 (Via Kyaing Tong) ระหว่างที่รออยู่ที่สนามบินแห่งนี้จะสังเกตเห็นร้านน้ำชาเล็กๆ ร้านขายของ ชื่อห้ามของสนามบินแห่งนี้คือห้ามถ่ายรูป สภาพของสนามบินค่อนข้างเก่า และคับแคบ ปกติแล้วสนามบินแห่งนี้จะไม่ใช้ คนที่จะเดินทางต่อไปยังสนามบินเฮโฮ ต้องกลับไปขึ้นเครื่องที่สนามบินท่าซี้เหล็ก ขณะที่รอเครื่องอยู่นั้น จะเห็นเครื่องบินของทหารที่จะบินมาจอดทุกๆวันอังคาร จากนั้น เวลา 15.30 น. จึงขึ้นเครื่องเพื่อเดินทางต่อไปยัง

สนามบินเฮโฮ ระยะเวลาที่ใช้จากสนามบินเชียงตุงไปยังสนามบินเฮโฮ ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง เครื่องบินที่ขึ้นไปนั้นไม่ระบุที่นั่ง ใครขึ้นก่อนก็สามารถเลือกที่นั่งได้ก่อน มีทั้งหมด 42 ที่นั่ง ผู้โดยสารส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า

เวลา 16.30 เดินทางถึงสนามบินเฮโฮ สนามบินแห่งนี้ไม่ตรวจเอกสารใดๆ ทั้งสิ้น มีขนาดใหญ่กว่าสนามบินเชียงตุง สามารถถ่ายรูปได้ ภายนอกสนามบินจะมีรถแท็กซี่ชาว เด็กๆ มาเร่มันฝรั่งทอดซึ่งเป็นของขึ้นชื่อของที่นี่ ราคา 5 ลูก 1,000 จ๊าด จากนั้นคณะเดินทางต้องขึ้นรถปรับสภาพเพื่อเดินทางต่อไปยังเมืองของ ชเว (Nyuang Shwe) ระยะทาง 35 กิโลเมตร ภูมิประเทศของที่นี่จะเป็นภูเขาสลับกับที่ราบ ถนนแคบผู้คนสัญจรไปมาสองข้างทางจะมีต้นขี้เหล็กออกดอกเหลืองสะพรั่งเป็นแนวยาว นอกจากนี้แล้วยังมีทางรถไฟ พาหนะที่ชาวบ้านใช้ส่วนใหญ่จะเป็น รถม้า จักรยาน สังเกตเห็นผู้หญิงทุนของไต้หวันซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ของชาวพม่าตามคำบอกเล่าของมัคคุเทศก์

จากนั้นเดินทางเข้าสู่เมืองของ ชเว อากาศเมืองนี้ค่อนข้างเย็น ระหว่างเดินทางสังเกตเห็นไร่องุ่น เพื่อนำไปทำไวน์ลงทุนโดยนักลงทุนชาวต่างชาติ ชาวเยอรมัน ทั้งนี้จะมีโรงงานน้ำตาล โรงงานผลไม้อบแห้ง ฟาร์มเลี้ยงไก่ซีพี สวนถั่วแขก งาญี่ปุ่น เริ่มมีการปลูกผลไม้ คือแก้วมังกร เมืองนี้สามารถปลูกข้าวได้ถึง 3 ครั้ง/ปี รัฐบาลส่งเสริมให้มีการปลูกยางพารา ชาวบ้านมีใช้น้ำจากคลองหน้าบ้านเป็นที่อาบน้ำ และซักผ้า เราจะเห็นได้ว่าผู้คนในเมืองนี้มีหลายกลุ่มชนมากถึง 35 ชนเผ่า มัคคุเทศก์พาคณะเดินทางเยี่ยมชมวัดชเวอันยี เป็นวัดที่สร้างด้วยไม้ทาสีแดงเข้ม หลังคามุงด้วยสังกะสี เป็นสถาปัตยกรรมแบบชาวไทยใหญ่ ภายในบริเวณวัดมีเจดีย์สีทอง มีพระพุทธรูปตามฝาผนัง วัดแห่งนี้มีพระสงฆ์ และสามเณร 45 รูป ด้านหน้าวัดจะมีของที่ระลึกวางขายอยู่ ส่วนใหญ่จะเป็นไม้แกะสลัก ภาพวาดทัศนียภาพของวัด

ขณะที่ไปถึงเมืองของชเวเวลานั้นเวลา 16.30น. แต่บรรยากาศมืดแล้ว เดินทางไปถึงโรงแรมพาราไดซ์ที่เป็นสาขาที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ แต่คณะเดินทางไม่ได้พักที่นี่ จากนั้นเดินทางโดยนั่งสามล้อพม่า หรือภาษาพม่าเรียกว่า ไชก้า (Saika) ชมเมืองของชเวยามเย็น สภาพของเมืองเป็นเมืองท่องเที่ยว มีร้านอาหาร ร้านค้าต่างๆ ประดับประดาด้วยไฟหลากสี ผู้คนอภยาศัยดี จากนั้นเดินทางไปยังวัดหนึ่งของไทยใหญ่ สร้างโดยพระเจ้าหม่อง สิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดคือพระประธานองค์ใหญ่ สีทองอร่าม สวยงาม นอกจากนั้น หากเราเดินอ้อมไป จะมีพระพุทธรูปอยู่ทั้งสี่ทิศ ฝาผนังของวัด ด้านในจะมีพระพุทธรูปขนาดเล็ก และมีภาพวาดที่เรื่องราวของพระพุทธรเจ้า

หลังจากที่ชมวัดเสร็จแล้วนั่งสามล้อต่อไปยังท่าเรือ เพื่อลงเรือยนต์ (ลำละ 5-6 คน) ภายในเรือ มีเสื้อชูชีพสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัย เนื่องจากเวลาที่ลงเรื่อนั้นมืดแล้ว จึงมองไม่เห็นบรรยากาศของทะเลสาบอินเล ทะเลสาบอินเลมีความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร กว้างประมาณ 10 กิโลเมตร มองดูจากแผนที่จะสังเกตได้ว่าทะเลสาบแห่งนี้เป็นรูปจิ้งจก ภายในเรือที่เราใช้เดินทางจะมีเจ้าหน้าที่ประจำเรือลำละ 2 คน เดินทางถึงที่พักชื่อว่า โรงแรมพาราไดซ์ (Paradise Hotel) เวลา

20.00 น. หลังจากที่เก็บสัมภาระเข้าที่พักเรียบร้อยแล้ว จึงรับประทานอาหารเช้าเป็นเวลา 20.45 อาหารที่นี้ทำจากผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และปลูกในทะเลสาบแห่งนี้ ก่อนกลับเข้าที่พักมัคคุเทศก์จะนัดหมายเวลาสำหรับการเดินทางในวันรุ่งขึ้น จากนั้นจึงแยกย้ายกลับเข้าที่พัก

วันพุธที่ 21 ตุลาคม 2552 เวลา 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า หลังจากนั้นเวลา 08.00 น. ออกเดินทางโดยเรือยนต์ ชมความงามของทะเลสาบอินเล ชมวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองอินดา ที่อยู่อาศัยรอบๆ ทะเลสาบระหว่างที่นั่งเรือสังเกตเห็นชาวบ้านปลูกพืชโดยมีแปลงพืชลอยน้ำ ส่วนใหญ่จะเป็นมะเขือเทศ เวลา 09.30 น. เยี่ยมชมวัดงาเปชเว (Ngaphechaung Monastery) หรือ วัดแมวกระโคด วัดแห่งนี้มีอายุ 166 ปี เป็นวัดที่สร้างขึ้นเพื่อนำพระพุทธรูปจากที่ต่างๆ ของพม่ามาเก็บไว้ที่นี้ในช่วงของการล่าอาณานิคม มีพระพุทธรูปที่ทำจากไม้ หินอ่อน หยก มีทางเข้าทั้งหมด 5 ทิศ ปัจจุบันมีพระสงฆ์จำวัด 2 รูป เมื่อมีนักท่องเที่ยวมา เจ้าอาวาสจะเรียกแมวมาแสดงให้คุณ โดยการให้แมวกระโคดลอดหัว แล้วให้อาหารเป็นของรางวัล ด้านหลังของวัดมีร้านขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว จากนั้นเดินทางต่อไปยังหมู่บ้านที่ทำเครื่องเงิน ตามเส้นทางนี้จะมีเรือพายขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก พระพุทธรูป เครื่องประดับ เรือเหล่านี้จะประกบกับเรือของนักท่องเที่ยวจนกว่าจะแล่นออกจากหมู่บ้าน มัคคุเทศก์พาคณะเดินทางไปชมการทำเครื่องเงิน เราจะสังเกตเห็นกระบวนการทำตั้งแต่ขั้นตอนแรก จนกระทั่งออกมาเป็นเงินรูปภัณฑ์ช่างทำเงินจะเป็นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงนั้นมีหน้าที่ในการขายเครื่องเงิน มีตั้งแต่เครื่องประดับเงิน และของตกแต่งบ้านที่ทำจากเงิน

หลังจากที่ชมเครื่องเงินเสร็จแล้วมัคคุเทศก์นำคณะเดินทางไปชมตลาดของชาวอินดา เรียกว่า Five days market ซึ่งจะมีอยู่หลายแห่งหมุนเวียนกันไป เป็นศูนย์รวมของชนเผ่าต่างๆ ขนของจากที่ต่างๆ มาขายในตลาดสิ่งของที่นำมาขายนั้นมีทั้งข้าวของเครื่องใช้ มีทั้งพืช ผัก ผลไม้ต่างๆ เช่น มะเขือเทศ มะระ ส้มจุก ถัวนานาชนิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปลาหลากหลายชนิดที่จับได้ในทะเลสาบอินเล มีแลกเกอร์ที่ใช้ทำเรือขายด้วยเนื่องจากเรือเป็นพาหนะหลักที่ใช้ในท้องถิ่นนี้ ตลาดแห่งนี้เราจะเห็นความหลากหลายของชนเผ่าต่างๆ เช่น ไทยใหญ่ อินดา พม่า พะโอ เป็นต้น

จากนั้นจึงไปนมัสการพระบัวเข็ม พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่แกะสลักจากไม้จันทร์ อายุนับพันปี เดิมมีขนาด 5 เซนติเมตร แต่ด้วยศรัทธาของพุทธศาสนิกชนได้มาปิดทองจนมีขนาดใหญ่กว่าเดิมถึง 6 เท่า การเข้าไปปิดทองนั้นสามารถทำได้เฉพาะผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปได้หลังจากที่นมัสการพระบัวเข็มเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เดินทางต่อไปยังหมู่บ้านที่ทอดผ้าจากใยบัว บริเวณหมู่บ้านจะเห็นสวนบัว โดยมีรั้วไม้ไผ่กั้นเป็นแนว บ้านของชาวบ้านที่นี้จะหน้าต่างมาก เพราะเมื่อมีพายุ ลมจะพัดออกไปทางหน้าต่าง

หมู่บ้านทอดผ้าใยบัว เป็นการทำหัตถกรรมที่ครบวงจร การทอดผ้าใยบัวทำค่อนข้างยากกว่าการทอดผ้าไหม อีกทั้งที่นี้ไม่สามารถปลูกต้นหม่อนได้ ผ้าใยบัวมีราคาค่อนข้างแพง ผืนละประมาณ 130 ดอลลาร์สหรัฐ คนที่ทอดผ้าที่นี้ส่วนใหญ่จะเป็นหญิงวัยกลางคน โดยจะเดินทางมาจากหมู่บ้าน

อื่น หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังหมู่บ้านตีมีคของอินเลเป็นการตีมีคแบบโบราณ มีการเผาเหล็กโดยใช้เตาไฟ และมีชายฉกรรจ์ 5-6 คน ช่วยกันตี และมีผลิตภัณฑ์ที่ทำเสร็จแล้วขายด้วย เช่น มีครูปแบบโบราณ ตุ๊กตา ที่นี้เจ้าของบ้านจะนำเมี่ยง และน้ำชาแบบพม่ามาให้บริการด้วย

เวลา 12.00 น. เดินทางไปรับประทานอาหารที่ร้านน้ำป๋น (Nampun) ซึ่งเป็นหมู่บ้าน 1 ใน 4 ของหมู่บ้านที่เก่าแก่ของอินเล อาหารที่ขึ้นชื่อของที่นี่คือ สลัดมะเขือเทศ และปลาที่จับได้จากทะเลสาบอินเล หลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เดินทางกลับไปยังท่าเรือเดิม เพื่อเดินทางไปยังสนามบินเฮโฮ เครื่องบินจะออกจากสนามบิน เวลา 15.45 น. โดยสายการบินย่างกุ้งแอร์เวย์ ถึงสนามบินมัณฑะเลย์ เวลา 16.20 น. ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที สนามบินมัณฑะเลย์เป็นสนามบินที่ใหม่ และสะอาด คำนวณตรวจคนเข้าเมืองของที่นี่ค่อนข้างเข้มงวดกว่าสนามบินอื่นที่ผ่านมา เนื่องจากวันที่เดินทางถึงมัณฑะเลย์นั้น ฝนตกจึงเสียเวลาในการรอกระเป๋าที่เครื่องชั่วโมง

เวลา 17.00 น. จากสนามบินไปยังเมืองอมรปุระอยู่ทางใต้ของมัณฑะเลย์ จะสังเกตเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่ใหญ่ มีการสัญจรที่พลุกพล่านไม่เป็นระเบียบ มีร้านค้าต่างๆ มากมาย มัณฑะเลย์นั้นเป็นราชธานีสุดท้ายของพม่า เป็นที่ราบ มีคูเมืองเก่า จากคำบอกเล่าของมัคคุเทศก์บอกว่าประชากรที่อยู่ในมัณฑะเลย์นั้นมีประมาณ 7 ล้านคน ถนนในมัณฑะเลย์นั้นมี 4 เลน มีคลองประมาณ 8-9 คลองที่ไหลลงสู่แม่น้ำอิรวดี ระหว่างทางจะสังเกตเห็นเพิงขายน้ำมันเล็กๆ มัณฑะเลย์เป็นเมืองที่มีกลุ่มชนต่างๆ อาศัยอยู่ เมืองมัณฑะเลย์ถือว่าเป็นศูนย์กลางของหลายๆ ด้านของพม่า เช่น การค้าขาย ซึ่งมีตลาดขายส่งต่างๆ ผู้คนที่นี่สัญจรโดยใช้จักรยานยนต์ จักรยาน เป็นส่วนใหญ่ อาหารที่ขึ้นชื่อของมัณฑะเลย์ คือ ยำเมี่ยง (ยำใบชา) ผู้หญิงพม่าจะไว้ผมยาวเลยถึงสะโพก เพราะเชื่อว่าถ้ามีผมยาวจะเป็นสิริมงคล และสวมผ้าถุง สวมผู้ชายจะนุ่งสะโพรง และเคี้ยวหมาก สองข้างทางของเมืองมัณฑะเลย์ มีบ้านเรือนผู้คน ตลาดคูกรีกครั้น ร้านอาหาร ร้านตัดเสื้อผ้า ร้านขายหมาก ถึงเมืองอมรปุระ เมืองนี้ถือได้ว่าเป็นเมืองพระสงฆ์ มีการจำลองวัดอนันดาของพุกามมาไว้ที่นี่ ตามเส้นทางจะเห็นไม้สักจำนวนมาก และเมืองนี้มีสะพานสร้างด้วยไม้ที่ยาวที่สุดในโลกชื่อสะพาน อูเบ็ง สร้างโดยนายอำเภออูเบ็งเพื่อให้ชาวบ้านได้ไปนมัสการพระที่วัดฝั่งตรงข้ามสะพานนี้สร้างเมื่อ ค.ศ. 1849 ใช้เวลาในการสร้าง 2 ปี ทั้งนี้ยังมีเด็กมาขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว หลังจากชมสะพานอูเบ็งแล้ว มัคคุเทศก์จึงพาไปชมร้านค้าที่ขึ้นชื่อของมัณฑะเลย์ หลังจากนั้นจึงเดินทางเพื่อเข้าสู่ที่พักคือ โรงแรมมัณฑะเลย์ฮิลล์ (Mandalay Hill) และรับประทานอาหารเย็นที่โรงแรมแห่งนี้ ขณะรับประทานอาหารจะมีการแสดงหุ่นกระบอก ระบายพื้นเมืองของพม่าให้แขกที่พักในโรงแรมนี้ได้ชม หลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้วจึงแยกย้ายกลับเข้าห้องพัก

เข้าวันพฤหัสบดี ที่ 22 ตุลาคม 2552 เวลา 03.00 น. เดินทางไปนมัสการพระมหาเม็ยะมุณีอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 5 ของพม่า ถือเป็นต้นแบบพระพุทธรูปทองคำขนาดใหญ่ทรงเครื่องกษัตริย์

ที่ได้รับขานนามว่า “พระพุทธรูปทรงเนื้อนิ่ม” ที่พระเจ้ากรุงยะไข่ทรงหล่อขึ้นที่เมืองธรรมาดี เมื่อปี พ.ศ. 689 สูง 12 ฟุต 7 นิ้ว หุ้มด้วยทองคำเปลวหนา 2 นิ้ว ทรงเครื่องประดับปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 9 ฟุต ในปี พ.ศ. 2327 พระเจ้าประคองได้สร้างวัดพระมหาเม็ยะมุณี หรือวัดยะไข่ (วัดอาระกัน หรือวัดพยาลิ) เพื่อประดิษฐานพระมหาเม็ยะมุณี และในปี พ.ศ. 2422 สมัยพระเจ้าสีปอ ก่อนจะเสียดินแดนพม่าให้อังกฤษได้เกิดไปใหม่วัดทองคำ จึงทำให้ทองคำเปลวที่ปิดพระละลายได้น้ำหนักถึง 700 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2426 ชาวพม่าได้เรียไรเงินเพื่อบูรณะวัดขึ้นใหม่มีขนาดใหญ่กว่าเดิม โดยสายการออกแบบของช่างชาวอิตาลีจึงนับได้ว่าเป็นวัดที่สร้างใหม่ที่สุด แต่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่เก่าแก่ที่สุดในพม่า โดยรอบๆ เจดีย์ยังมีโบราณวัตถุที่นำไปจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อครั้งกรุงแตกครั้งที่ 1 นอกจากนี้แล้วขณะเดินทางยังได้ชมพิธีสงฆ์พระพักตร์ พระมหาเม็ยะมุณี ซึ่งพิธีจะเริ่มตั้งแต่ 04.00 น.ของทุกๆ วัน จะมีชาวบ้านและนักท่องเที่ยวมาร่วมพิธีอย่างมากมาย การทำพิธีนั้น กระทำเป็นลำดับขั้นตอน จนเสร็จพิธี เวลาประมาณ 05.50 น.หลังจากนั้นจึงจะอนุญาตในเฉพาะผู้ชายเท่านั้นขึ้นไปปิดทองได้

เมื่อชมพิธีสงฆ์พระพักตร์ และชมบริเวณโดยรอบวัดเสร็จแล้ว จึงกลับมายังโรงแรมเพื่อรับประทานอาหารเช้า จนกระทั่งเวลา 07.00 น. ขณะเดินทาง ออกเดินทางเพื่อไปล่องเรือยังแม่น้ำอิระวดี ชมวิถีชีวิตของชาวพม่าริมแม่น้ำอิระวดี เมื่อเดินทางมาถึงท่าเรือจะสังเกตเห็น การขมถ่ายสินค้า เช่น สินค้าเกษตร หม้อดินเผา เป็นต้น เรือที่เห็นจะเป็นทั้งเรือหางยาว และเรือที่ใช้บรรทุกของ ผู้คนส่วนใหญ่ที่นี่เป็นคนยากจน มีเด็กจำนวนมากมาขอเงินและขนมจากนักท่องเที่ยว ผู้คนใช้ชีวิตอยู่บนเรือ ตามริมฝั่งแม่น้ำก็จะมีคนซักผ้า อาบน้ำ จากนั้นขณะเดินทางจึงลงเรือเพื่อโดยสารเรือทวนแม่น้ำอิระวดีเพื่อเดินทางไปเยี่ยมชมเจดีย์มินกุน เรือท่องเที่ยวสามารถบรรทุกทุกคนได้ ประมาณ 10-20 คน มีเก้าอี้หวายให้นั่ง ภายในเรือมีเจ้าของเรือมาขายของที่ระลึกให้แก่ขณะเดินทาง ระหว่างที่นั่งเรืออยู่นั้น เราจะสังเกตเห็นเกาะกลางแม่น้ำเป็น ซึ่งจะมีเพิงไม้ไผ่ มุงหลังคาด้วยหญ้าคาที่สร้างเป็นที่พักอาศัยชั่วคราวในช่วงฤดูน้ำลด และจะย้ายไปเรื่อยๆ เดินทางถึงเจดีย์มินกุนใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ขณะเดินทางได้นั่งเกวียน 3-4 คน/เกวียน ขณะเดินทางไปชมเจดีย์ขาว และไปชมระฆังมินกุน ซึ่งเป็นระฆังที่ใหญ่ที่สุดในโลก และยังสามารถใช้งานได้ มีน้ำหนักเกือบ 90 ตัน สูง 3.7 เมตร อายุประมาณ 200 ปี สามารถให้เด็กเข้าไปอยู่ภายในระฆังได้ถึง 100 คน จากนั้นชมเจดีย์มินกุน หากสร้างเสร็จจะเป็นเจดีย์ที่สูงที่สุดในโลก ปัจจุบันเฉพาะฐานเจดีย์มีความสูงถึง 50 เมตร มีบันไดทางขึ้น 174 ขั้น เฉพาะพื้นที่ด้านบนยอดฐานมีมากกว่า 1 ไร่ สร้างโดยพระเจ้าโบต่อพญาพระองค์ทรงสวรรคตเสียก่อนที่เจดีย์จะสร้างเสร็จ ภายในวัดแห่งนี้มีการขายภาพวาด งานศิลปะต่างๆ ไปสการ์ด ของที่ระลึกต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะมีเด็กที่อาสาพานักเที่ยว พร้อมกับอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะเก็บเงินค่าบริการด้วย หลังจากชมความงาม และความยิ่งใหญ่ของเจดีย์มินกุนแล้ว ขณะเดินทางจึงเดินทางกลับ

จากนั้นเวลา 10.30 น. เยี่ยมชมพระราชวังมัณฑะเลย์เมื่อไปถึงพระราชวังต้องรอให้มัคคุเทศก์นำเอกสารไปยื่นต่อเจ้าหน้าที่ของพระราชวัง มัคคุเทศก์กล่าวว่า การเข้าชมพระราชวังแห่งนี้ไม่เป็นที่แน่นอน หากมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่มาเยี่ยมชม ก็จะไม่อนุญาตให้นั่งท่องเที่ยวได้เข้าชม พระราชวังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นการจำลองจากพระราชวังเดิม ซึ่งถูกไฟไหม้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นความประณีต ละเอียดสวยงามจึงไม่เท่ากับพระราชวังเดิม ในปัจจุบันนี้พื้นที่พระราชวังเป็นที่อยู่ของครอบครัวทหาร ค่าเข้าชมพระราชวัง 10 ดอลลาร์สหรัฐ / คน พระราชวังแห่งนี้มีวังทั้งหมด 114 วัง โดยมีวังของพระมเหสี และนางสนม 78 วัง สร้างโดยพระเจ้ามินดงเป็นกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถ เป็นที่รักของปวงชน ใช้เวลาในการสร้างพระราชวัง 2 ปี แพนผังของพระราชวังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มี 12 ประตู ทางเข้า 4 ทิศ มีกำแพงล้อมรอบ โดยมีคูเมืองลอบรอบ ความกว้าง 4 เมตร ลึกประมาณ 12 ฟุต ภายในพระราชวังแห่งนี้มีพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเครื่องแต่งกาย รูปถ่าย รถพระที่นั่งของกษัตริย์ ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งในพิพิธภัณฑ์นี้ไม่สามารถถ่ายรูปได้

เวลา 12.00 น. เดินทางไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารไทย ชื่อร้านโกคิทเชน (Ko's Kitchen) ซึ่งมีเจ้าของร้านเป็นคนไทย จากนั้นเวลา 13.00 น. เดินทางไปชมพระราชวังมัณฑะเลย์หรือพระราชวังไม้สัก เป็นวิหารที่พระเจ้ามินดงขอให้ย้ายมาสร้างไว้ใกล้กับวัดที่พระมเหสีของพระองค์สวรรคต ซึ่งพระเจ้าริบ่อทรงทำตามพระบัญชา เป็นวิหารที่สร้างด้วยไม้สัก แกะสลักอย่างสวยงาม และปิดทอง จึงเรียกว่าวิหารสีทอง ปัจจุบันทองได้ลอกออกหมดแล้ว วิหารแห่งนี้เคยเป็นที่ประทับของพระเจ้ามินดง และทรงสิ้นพระชนม์ที่วิหารแห่งนี้ ภายในวิหารมีการแกะสลักสวยงาม มีรูปแกะสลัก ที่เล่าเรื่องราวพุทธชาด ทำการร้ายต่างๆ รวมไปถึงสัตว์นานาชนิด ที่วิหารแห่งนี้มีการขายของที่ระลึกเช่นกัน แต่ที่นี้จะขายสินค้าประเภทเล็ก ประเภทกล่องเล็กๆ เป็นส่วนใหญ่

จากนั้นเดินทางไปเจดีย์กุโธดอ (Kuthodaw Pagoda) เป็นเจดีย์ที่เก็บรักษาไบเบิ้ลที่ทำจากหินอ่อนถึง 729 ชิ้นหลังจากนั้นจึงสร้างเจดีย์ครอบไว้ บริเวณโดยรอบมีร้านค้า ขายดอกไม้รูปเทียน มีแม่อุ้มเด็กมาขายดอกไม้ ภาพวาด ไปสการ์ดสถานที่เที่ยวต่างๆ ในประเทศพม่า

เวลา 14.00 น. เดินทางไปยังสนามบินนานาชาติมัณฑะเลย์ (Mandalay International Airport) รอเวลาขึ้นเครื่อง เวลา 16.40 น. โดยสายการบินย่างกุ้งแอร์เวย์ เวลา 17.10 น. เดินทางถึงสนามบินพุกาม สนามบินพุกามเป็นสนามบินเล็กๆ แต่มีผู้คนค่อนข้างมาก มีความสะอาด พุกามได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งเจดีย์หมื่นองค์ ที่มีอายุกว่า 200 ปี ของกษัตริย์อนิรุทธ์ พุกามอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมัณฑะเลย์ และอยู่ทางตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำอิระวดี โดยมีเรือล่องจากพุกามไปมัณฑะเลย์ ซึ่งใช้เวลา 11 ชั่วโมง ในปี ค.ศ. 1975 เกิดแผ่นดินไหว ทำให้เจดีย์หลายองค์พังไป ในปัจจุบันกระทรวงวัฒนธรรมนักโบราณคดีของพม่าได้จัดทะเบียนของเจดีย์ในพุกามมีถึง 2,217 องค์ เจดีย์ในพุกามเป็นการสร้างเพื่อเป็นพุทธบูชา โดยส่วนใหญ่ของเจดีย์จะบรรจุพระพุทธรูปไว้ภายใน เจดีย์มี

ทั้งขนาดเล็กจยกระทั่งถึงเจดีย์ขนาดใหญ่ของพระมหากษัตริย์ เจดีย์ที่สวยงามที่สุดในพุกามคือเจดีย์
อนันดา

เวลา 17.30 น. เดินทางถึงเจดีย์ชเวซานดอ (Shwesandaw Pagoda) เราสามารถเดินขึ้นไปบน
เจดีย์แล้วมองทัศนียภาพของเมืองพุกามได้ทั้ง 360 องศา จึงเป็นจุดสนใจให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม
เป็นจำนวนมาก เพราะนอกจากจะเห็นเจดีย์ในพุกามนับพันองค์แล้ว ยังสามารถชมพระอาทิตย์ตก
ดินที่พุกามด้วย หลังจากนั้นเวลา 18.20 น. รับประทานอาหารเย็นที่ร้านนันทา ระหว่างรับประทานอาหาร
จะมีการแสดงหุ่นกระบอกซึ่งเป็นศิลปะแขนงหนึ่งของพม่า หลังจากนั้นเวลา 20.00 น. กลับ
เข้าที่พักชื่อโรงแรมพุกาม (Bagan Hotel)

วันศุกร์ที่ 23 ตุลาคม 2552 เวลา 07.00 น. รับประทานอาหารเช้าริมแม่น้ำอิระวดี ภายใน
โรงแรมพุกามนี้ตั้งอยู่ท่ามกลางเจดีย์เก่า 2 องค์ ภายในเจดีย์พระพุทธรูปให้เข้าไปสักการบูชา เวลา
08.00 น. เดินทางไปเยี่ยมชม และเลือกซื้อสินค้าจากตลาดของอู เป็นตลาดพื้นบ้านของชาวพุกาม
ตลาดแห่งนี้มีสินค้าหลากหลายชนิด มีทั้งพืชผัก ผลไม้ เสื้อผ้า เครื่องสำอาง ของที่ระลึก ไม้
แกะสลัก ผ้าทอ เครื่องเงิน ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ตลาดแห่งนี้อยู่ติดกับโรงเรียน มีขนาดไม่ใหญ่
มากนัก คนที่มาค้าขายส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า นักท่องเที่ยวจะถูกตามให้ซื้อของ ผู้คนที่นับวันน้ำ
หมากกันตามใจชอบ บริเวณหน้าตลาดจะมีรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ และรถม้าคอยให้บริการ

เวลา 09.30 น. มัคคุเทศก์นำคณะเดินทางเยี่ยมชมเจดีย์ชเวสิกอง (Shwezigon Pagoda) ซึ่ง
เป็นสัญลักษณ์ของพม่าโดยแท้ มีลักษณะเป็นสีทองขนาดใหญ่ที่เชื่อว่าภายในพระทันตธาตุของ
พระพุทธเจ้า สร้างเมื่อ ศตวรรษที่ 11 แต่ไม่สำเร็จ จุดประสงค์ของการสร้างเจดีย์แห่งนี้คือเพื่อรวม
ให้คนในพม่าเป็นหนึ่งเดียวกันโดยการหันมานับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท จากเดิมที่คน
ส่วนใหญ่นับถือนัฐ (Nute) รอบฐานของเจดีย์นั้นจะมีลิตาที่แกะสลักเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ
แต่ก่อนนั้นสามารถขึ้นไปเยี่ยมชมได้แต่ปัจจุบันห้ามขึ้นเพราะมีการขโมยแผ่นลิตา แต่ละมุมของ
เจดีย์จะมีรูปสิงห์ ซึ่งมีรูปร่างคล้ายกับสิงห์ในประเทศจีน เจดีย์นี้มีประตูเยี่ยมชมสี่ทิศ ภายในบริเวณ
เจดีย์จะมีผู้คนมาพักอาศัยอยู่

เวลา 10.00 น. เยี่ยมชมวัดสมปรารถนา เชื่อกันว่าสามารถขอพรให้สมปรารถนาได้ตามที่
ขอ แต่สามารถขอได้เพียงข้อเดียวเท่านั้นภายในเจดีย์แห่งนี้ จะมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม แต่
เลือนราง บริเวณรอบนอกเจดีย์จะมีลิตาปูนวาดภาพขาย และมีการค้าขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว
จากนั้นเวลา 10.45 น. เยี่ยมชมวัดทิลมินโล (Htilominlo Temple) แปลว่าร่มแห่งความปรารถนา
เจดีย์แห่งนี้สร้างด้วยอิฐมอญ เป็นเจดีย์ที่ส่งผลถึงการสร้างเจดีย์ในเชียงใหม่ ภายในมีพระพุทธรูป
ประดิษฐานอยู่ เวลา 11.20 น. เยี่ยมชมวัดตึกตึกเบียนบุญา หรือวัดสัตัพัญญู (Thatbyinnyu Phaya) สูง
61 เมตร (200 ฟุต) สร้างโดยพระเจ้าอลองสิคู ค.ศ. 1144 ปัจจุบันมีอายุประมาณ 400 ปี ลีขาว มี
พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายใน เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ 4 องค์ มีอยู่ทั้งสี่ทิศ ในสมัยก่อน

สามารถขึ้นไปชมเจดีย์นี้ได้ แต่เนื่องจากแผ่นดินไหวทำให้เจดีย์ร้าวจึงงดการขึ้นไปเข้าชม บริเวณรอบเจดีย์มีการค้าขายของที่ระลึกต่างๆ เช่น เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก ภาพวาด เครื่องจักรสาน ฯลฯ เวลา 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ร้านซันเซ็ทการ์เดน (Sunset Garden) เป็นร้านอาหารที่อยู่ติดกับแม่น้ำอิระวดี เวลา 13.00 น. กลับเข้าที่พัก เนื่องจากอากาศที่พุกามจะร้อนมากในช่วงบ่าย หลังจากนั้นเวลา 15.00 น. มัคคุเทศก์พาคณะเดินทางไปยังเขมชมวัดอนันดา (Ananda Temple) ซึ่งวิหารแห่งนี้นับได้ว่าเป็นวิหารที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในพุกาม มีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีมุขเด็จยื่นออกไปทั้ง 4 ด้าน ซึ่งต่อมาเจดีย์แห่งนี้เป็นต้นแบบของสถาปัตยกรรมพม่าในยุคต้นของพุกาม และสิ่งที่น่าทึ่งของวิหารแห่งนี้คือ ช่างได้ทำการส่องแสงสว่างเข้าไปในวิหารให้ตรงองค์พระประธาน ประคุดำด้วยไม้สักสูง 35 เมตร และพระพุทธรูปสูง 31 เมตร ซึ่งพระพุทธรูปเหล่านั้นทำจากไม้ แต่เกิดแผ่นดินไหวจึงทำให้พระพุทธรูปเสียหาย พระพุทธรูปทางทิศใต้จะมีลักษณะพิเศษ เมื่อมองดูพระพุทธรูปใกล้ๆ จะเห็นว่าพระพุทธรูปมีใบหน้าที่บึ้งตึง แต่เมื่อเราลอยห่างออกมา แล้วมองดูอีกครั้งจะเห็นว่าใบหน้าของพระพุทธรูปจะยิ้ม ภายนอกมีเจดีย์เก่าที่มีจิตรกรรมฝาผนังที่บอกเล่าเรื่องราวพุทธประวัติ แต่ไม่สามารถถ่ายภาพได้

เวลา 15.40 น. ชมเจดีย์ธรรมยันจี (Dhammayangyi) สร้างโดยหลานของพระเจ้าจกสิตา ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์หนึ่งของพุกาม เป็นกษัตริย์ที่มีอุปนิสัยโหดร้าย ทรงเกณฑ์แรงงานชาวบ้านให้มาสร้างเจดีย์แห่งนี้ โดยใช้อิฐเรียงกันให้ชิดติดกันห้ามมีรู หรือ ร่องที่ทำให้เข็มสามารถสอดเข้าไปได้ หากไม่ได้ตามที่ทรงรับสั่ง พระองค์จะตัดนิ้วของช่างคนนั้น ซึ่งภายในเจดีย์นั้นเราจะสังเกตเห็นแท่นที่ใช้ตัดนิ้ว ภายในเจดีย์มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ และมีจิตรกรรมฝาผนังที่เลือนรางไปแล้ว บริเวณรอบเจดีย์จะมีของที่ระลึก งานศิลปะ ภาพวาดขายให้นักท่องเที่ยว จากนั้นเวลา 16.10 น. ชมวัดกูปยางจี (Gubyaukgyi Temple) เป็นวัดที่มีจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงถึงเรื่องราวในสมัยพุทธกาล ใน 550 ชาติ ภายในมีภาพวาดที่สวยงามต้องใช้ไฟส่อง แต่ก่อนนั้นอนุญาตให้ถ่ายภาพ แต่เนื่องจากมีการขโมยภาพตามฝาผนังเกิดขึ้นดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงนำแผงเหล็กมาถักไว้

เวลา 16.20 น. เยี่ยมชมวัดมนุฮา (Manuha Temple) หรือวัดพระอิคอ๊ด เป็นเจดีย์ที่ก่อสร้างโดยพระเจ้ามนู กษัตริย์แห่งมอญ ภายในเจดีย์จะมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่สีทอง 3 แต่วัดนั้นคับแคบเกินไป คนที่เข้าไปเยี่ยมชมแทบจะเดินสวนกันไม่ได้ จากนั้นเวลา 17.00 น. ชมพระอาทิตย์อัสดง ณ เจดีย์ธรรมยาสิกา (Dhammayazika Pagoda) เจดีย์นี้มีทางเข้า 5 ทาง สร้างในศตวรรษที่ 12 (1196) สร้างถวายแด่พระพุกาม 5 องค์ วัดนี้จำลองแบบมาจากเจดีย์ชเวดิกอง ยอดเจดีย์เป็นสีทอง ฐานเป็นอิฐมอญ เมื่อเดินขึ้นไปบนเจดีย์จะสังเกตเห็นวิวทิวทัศน์ ได้ทั่วทั้ง 360 องศา ทั้งนี้ยังมีคนขายของที่ระลึกรอบๆ เจดีย์ สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นของที่ระลึก และรูปภาพต่างๆ เป็นต้น

เวลา 18.00 น. รับประทานอาหารเย็นที่ร้านซันเซ็ทริสอร์ทวิว (Sunset Resort View) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำอิระวดีซึ่งมีทัศนียภาพที่สวยงาม

วันเสาร์ ที่ 24 ตุลาคม 2552 เวลา 07.30 น. เดินทางออกจากที่พัก เดินทางไปยังสนามบิน พุกามเพื่อเดินทางต่อไปยังย่างกุ้ง ขึ้นเครื่องเวลา 08.55 น. เดินทางถึงสนามบินย่างกุ้ง ชื่อว่า เมงกา ลาดอน เวลา 10.15 น. สนามบินภายในประเทศที่ย่างกุ้งค่อนข้างเก่า ต่อจากนั้นขึ้นรถบัสปรับ อากาศเข้าสู่ตัวเมืองย่างกุ้ง ระยะทางจากสนามบินถึงใจกลางเมืองมีระยะทาง 9 ไมล์ ย่างกุ้งเป็นเมือง ที่วางผังเมืองโดยอังกฤษ ชื่อเมืองย่างกุ้งตั้งโดยพระเจ้าอลองพญา ย่างกุ้งมีความหมายว่า “การหมด ลิ่นของศัตรู” อากาศในย่างกุ้งค่อนข้างแปรปรวน ย่างกุ้งมีอาคารตึกสูง ทั้งใหม่และเก่า โรงงาน สนามกอล์ฟ ค่ายทหาร สถานที่ราชการ คนเผ่าต่างๆ ที่เข้ามาเรียนหนังสือในย่างกุ้ง มีร้านค้าจำนวนมากในย่างกุ้ง ย่างกุ้งมีแม่น้ำสายหลักคือแม่น้ำย่างกุ้งมีปากแม่น้ำติดทะเล ห่างจากเกาะตะมะ 30 กิโลเมตร โดยมีแม่น้ำย่างกุ้ง และหงสาไหลมาบรรจบกัน ระหว่างทางที่ผ่านจะมีทะเลสาบอินยา จะมีนักศึกษา คนทั่วไป นักท่องเที่ยว จะมาพักผ่อน เวลา 10.45 น. เยี่ยมชมเจดีย์กาบาเอ (Kaba Aye Pagoda) เจดีย์แห่งความร่มเย็นมีพระพุทธรูปเงินประดิษฐานอยู่ เจดีย์แห่งนี้มีพระพุทธรูปที่สวยงาม ภายนอกมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ล้อมรอบเจดีย์ไว้ บริเวณวัดค่อนข้างสกปรก มีร้านขายของ วัดแห่งนี้จะมีนกพิราบจำนวนมาก เป็นที่น่าสังเกตว่า คนส่วนใหญ่จะนำฉัตรกระดาษที่สวยงามนำมาถวาย พระ เวลา 11.10 น. ชมเจดีย์เจ้าทัตจี (Kyauk Htat Gyi) หรือ พระนอนดาหวาน ซึ่งเป็นพระที่มีความ สวยงามที่สุด มีขนาดที่งดงาม พระบาทมีภาพมงคล 108 ประการ และพระบาทซ้อนกันซึ่งแตกต่าง กับศิลปะของไทยที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นศิลปะพม่าที่งดงาม โดยมีขนาดความยาวของ องค์ 70 เมตร มีผู้คนมาสักการบูชาเป็นจำนวนมาก

จากนั้นเวลา 11.48 น. นั่งรถบัสชมเมืองย่างกุ้ง ชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านใจกลาง เมืองย่างกุ้งทั้งนี้จะได้เห็นถึง สถาปัตยกรรมแบบยุโรปที่สร้างโดยชาวอังกฤษ สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ทำการของหน่วยงานราชการ กระทรวงต่างๆ ของพม่า นอกจากนี้ยังมี ทะเลสาบกานดอจี โรงแรมที่สร้างด้วยไม้กลางทะเลสาบ นอกจากนี้แล้วยังสังเกตเห็นเรือการเวก ปัจจุบันเป็นห้องอาหารไว้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง รถยนต์ในพม่าค่อนข้างจำกัดการใช้โดย รัฐบาล ซึ่งจะควบคุมเรื่องป้ายทะเบียนรถ ป้ายทะเบียนสีแดงจะเป็นรถแท็กซี่ ส่วนสีดำจะเป็น รถยนต์ส่วนบุคคล นอกจากนี้แล้วยังมีรถประจำทาง สามล้อ สิ่งที่น่าสังเกตคือ อาคาร บ้านเรือน สูง 8 ชั้น จะไม่มีลิฟต์นอกจากจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ผู้อาศัยจะใช้เชือกห้อยลงมาจากห้องพักโดย จะมีหมายเลขห้องติดไว้ ใช้สำหรับรับ-ส่งเอกสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

เวลา 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ ภัตตาคารเวสเทิร์นพาร์ค (Western Park) หลังจากนั้นมักคุเทศก์นำคณะเดินทางไปยังตลาดสก๊อต หรือ ตลาดโบโจ๊ก (Bogyoke Market) เป็น ตลาดที่ใหญ่ที่สุดของพม่า มีความหลากหลายของสินค้าของฝากของที่ระลึกมากมายราคาถูก อาทิ อัญมณี ทับทิม ไพลิน หยก ไข่มุก เครื่องเงิน เครื่อง งานฝีมือ เช่น ผ้าปูโต๊ะที่มีความสวยงามและ ราคาถูกมาก ผ้าสะโพรงหญิงชายที่มีลวดลายสวยงามมาก ผู้คนที่นี้จะบ้วนน้ำหมากตามใจชอบ ซึ่ง

ต้องระมัดระวัง ตลาดแห่งนี้มีขอลานทั้งเด็ก และคนพิการอยู่ อย่างกึ่งมีนกกพิราบจำนวนมาก เป็นที่น่า
รำคาญ คนพม่า จึงเปรียบคนที่พูดมากเป็นที่น่ารำคาญเหมือนนกกพิราบ

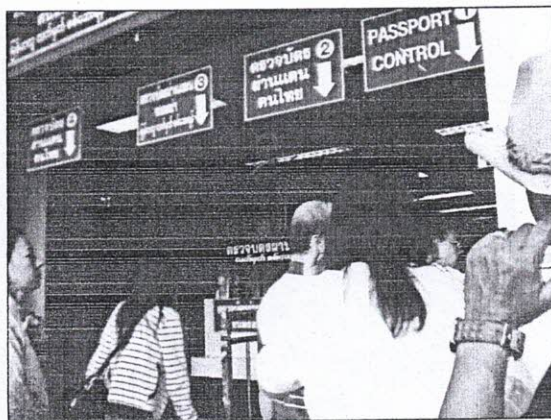
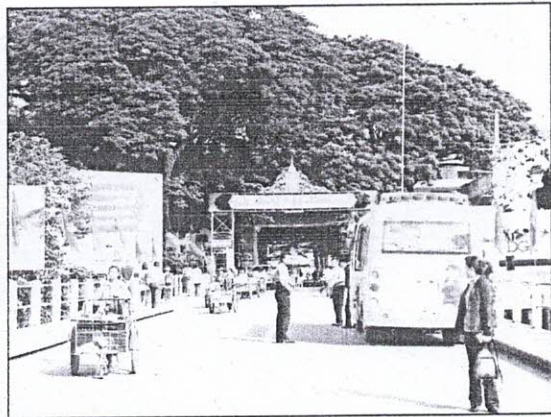
เวลา 14.45 น. เยี่ยมชมเจดีย์ชเวดากอง (Shwedagon Pagoda) พระมหาเจดีย์คู่บ้านคู่เมือง
พม่า ซึ่งมีทั้งผู้คนชาวพม่าและชาวต่างชาติมากมายที่พากันเที่ยวชม และนมัสการทั้งกลางวัน และ
กลางคืนอย่างไม่ขาดสาย โดยกล่าวขานกันว่า ทองคำที่ใช้ในการก่อสร้างซ่อมแซมพระมหาเจดีย์
แห่งนี้มีจำนวนมากมายนับว่าทองคำที่เก็บอยู่ธนาคารชาติอังกฤษเสียอีก และนับเป็นมหา
เจดีย์ที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่งของโลก การเข้าชมนั้นนั่งท่องเที่ยวจะเสียค่าธรรมเนียมคนละ 5 ดอลลาร์
ต่อหัว มีทางขึ้นอยู่สี่ทาง มีสามทางที่ใช้ลิฟต์ และอีกหนึ่งทางที่เป็นบันไดเลื่อน หลายปีก่อนผู้ที่
จะเข้ามาสักการบูชาต้องสวมสะโพรง และผ้าถุงถึงจะเข้าไปชมได้ ผู้คนที่มาที่นี่มีทั้ง
นักท่องเที่ยวและชาวพม่าเอง รอบฐานเจดีย์จะมีพระพุทธรูปประจำวันเกิดให้สรงน้ำเพื่อเป็นสิริ
มงคลแก่ชีวิต นอกจากนี้ผู้คนที่มาซื้อของจะออกไปสักการะเทพเจ้าเนลาพญา ซึ่งเป็นเทพเจ้า
แห่งการค้าขาย ในพม่านั้น นางบูงจะหมายถึงพระอาทิตย์ และกระต่ายจะหมายถึงพระจันทร์ ภายใน
บริเวณเจดีย์ยังมีระฆังที่ชาวอังกฤษเคยพยายามขนย้ายไป แต่ไม่สำเร็จ เป็นระฆังแบบเดียวกันกับ
ระฆังที่เจดีย์มินกุน เมืองมัณฑะเลย์ แต่แตกต่างกันที่ขนาดเล็กกว่าเท่านั้น เวลา 16.00 น. ของทุกๆ
วันจะมีชาวบ้านอาสาสมัครมากวาดลานวัด ในที่นี้จะมีมัจจุเทศก์ที่ไม่มีใบอนุญาตพยายามจะ
ช่วยเหลือพวชมสถานที่ และคิดค่าบริการด้วย นอกจากนี้แล้วยังมีพิพิธภัณฑที่จัดแสดงภาพ
ประวัติการก่อสร้างเจดีย์ ช่วงที่คณะเดินทางไปชมเจดีย์ชเวดากองนี้เป็นช่วงที่มีการบูรณะเจดีย์ ซึ่ง
จะเห็นช่างที่สวมเครื่องแบบเดียวกันบูรณะซ่อมแซมเจดีย์ หลังจากนั้นจึงไปรับประทานอาหารเย็น
ที่ร้านโกลเด้นดัก (Golden Duck) จนกระทั่งถึงเวลา 18.00 น. จึงออกเดินทางต่อไปยังสนามบิน
นานาชาติย่างกุ้ง เพื่อเดินทางกลับประเทศไทย สนามบินนานาชาติที่ย่างกุ้งค่อนข้างใหญ่ สะอาด
กว่าสนามบินภายในประเทศ การตรวจเอกสารของที่นี่ค่อนข้างเข้มงวด เวลา 19.55 เครื่องออกจาก
สนามบินพม่า เดินทางกลับประเทศไทยด้วยสายการบินไทยเที่ยวบิน TG306 เดินทางถึงสนามบิน
สุวรรณภูมิประเทศไทยเวลา โดยสวัสดิภาพ เวลา 21.30 น.

ประมวลภาพการศึกษาดูงาน
โครงการ “การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคตามเส้นทางเชื่อมต่อไทย-พม่า :
ผลกระทบต่อวัฒนธรรมล้านนา”
ทำขี้เหล็ก – เชียงตุง – เฮโฮ – ทะเลสาบอินเล – มัณฑะเลย์ – พุกาม – ย่างกุ้ง
ระหว่างวันที่ 19 – 24 ตุลาคม 2552

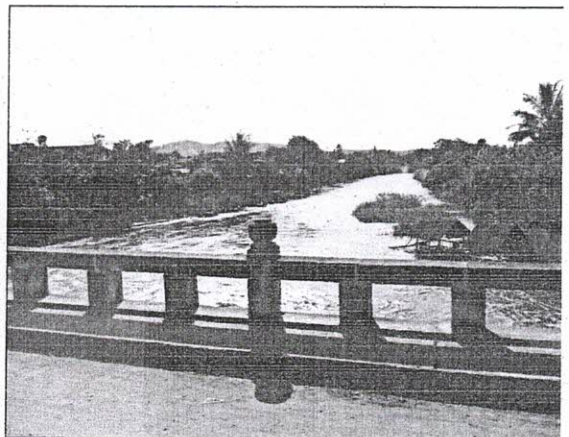
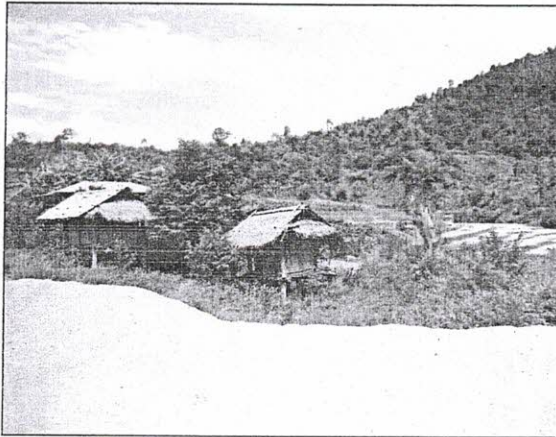
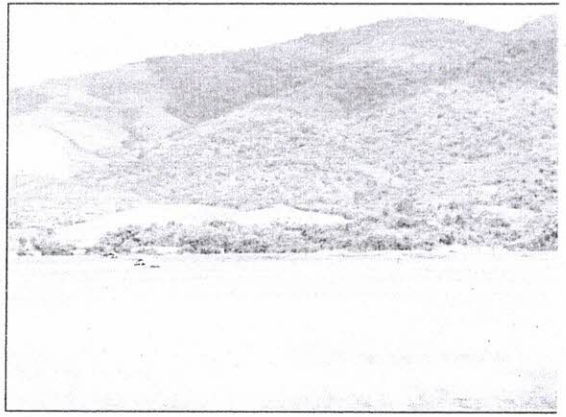
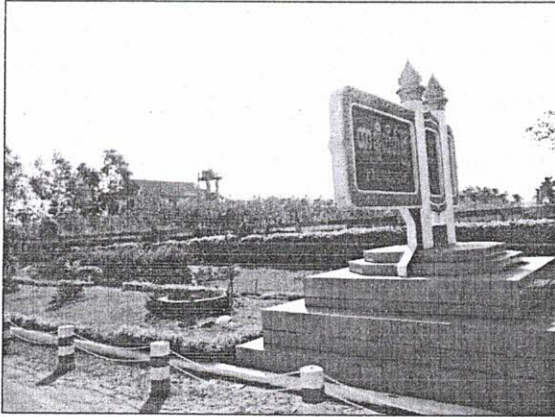
วันที่ 19 ตุลาคม 2552

ทำขี้เหล็ก – เชียงตุง

ด่านชายแดนแม่สาย จังหวัดเชียงราย

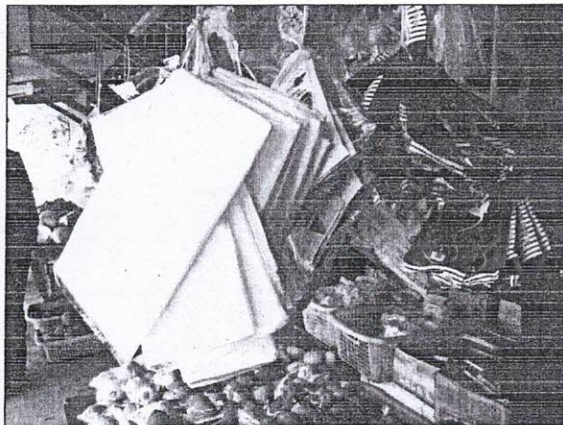
ทัศนียภาพของเมืองท่าซึ่เหล็ก

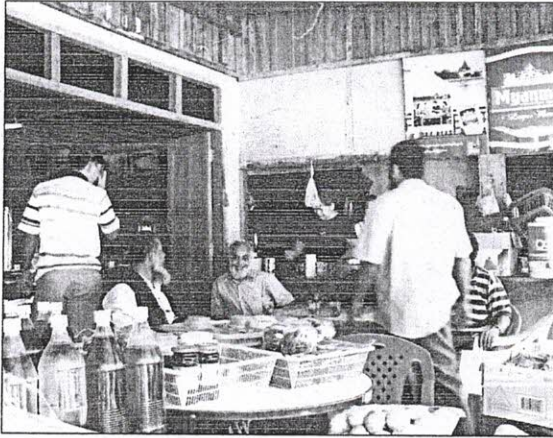
ตลาดปางควาย

สินค้าภายในตลาด

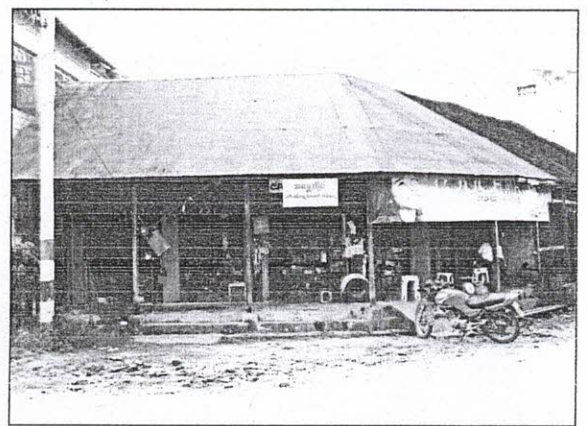
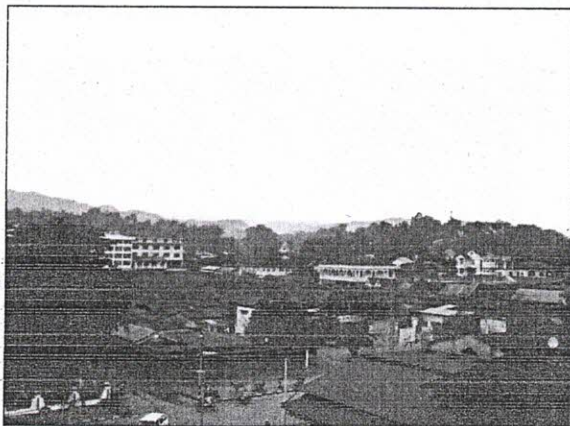
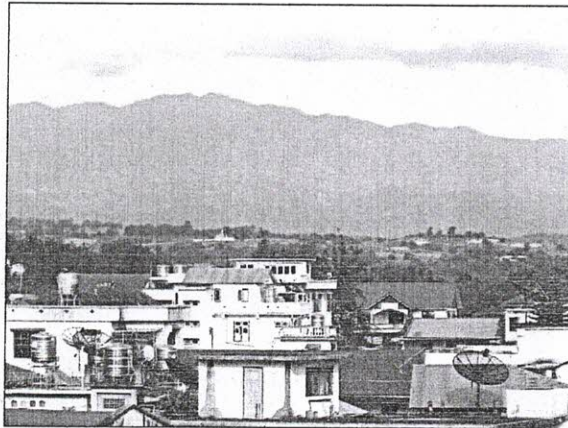
ร้านน้ำชา

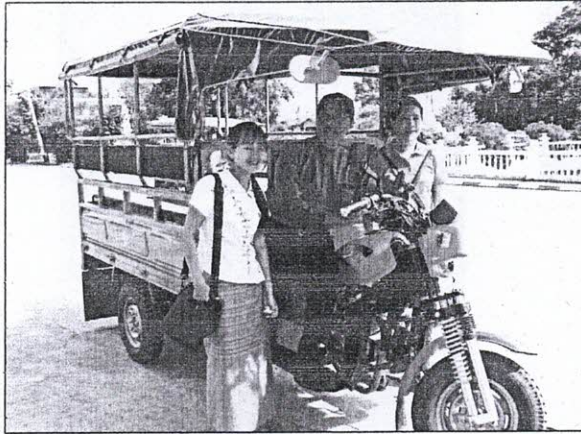
ร้านขายเครื่องดื่ม

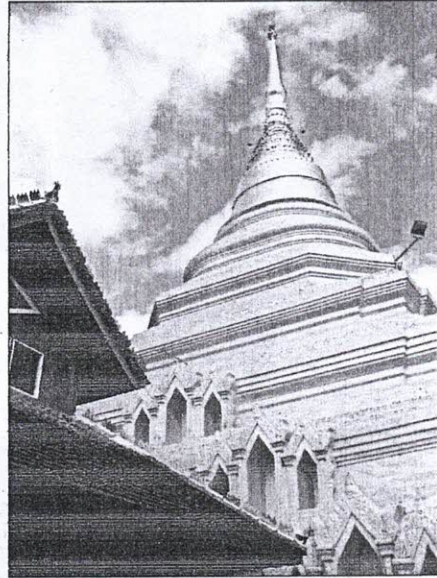
เจียงตุง

รถสามล้อเครื่องในเชียงใหม่

วัดจอมคำ

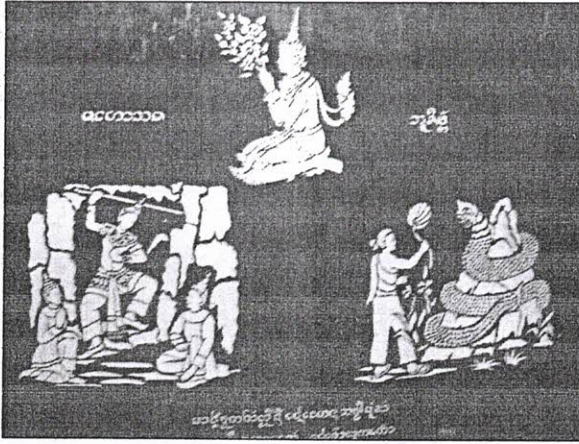
บริเวณวัดจอมคำ

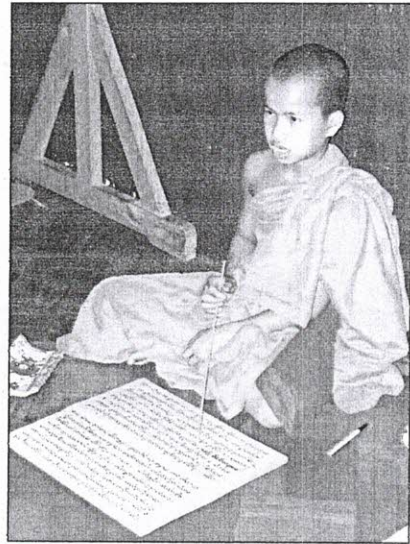
พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในวัดจอมคำ

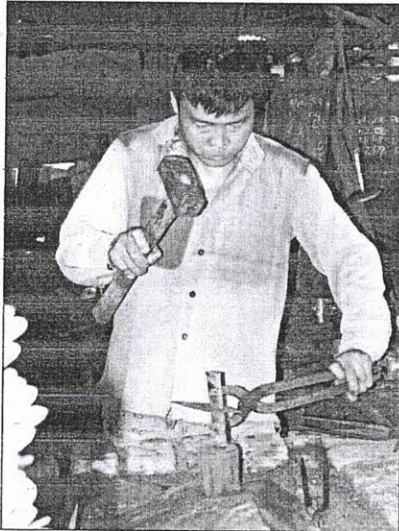
จิตรกรรมฝาผนังวัดจอมคำ

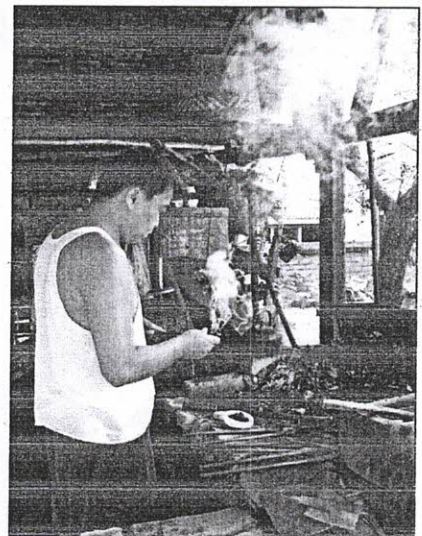
สามเณรวัดจอมคำ

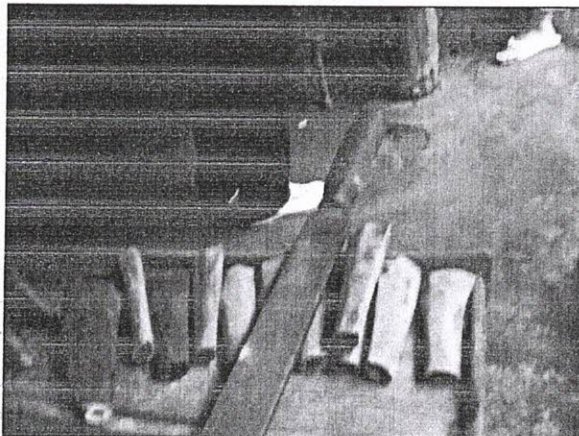
หมู่บ้านตีมีดจอมคำ

การตีมีดแบบโบราณ

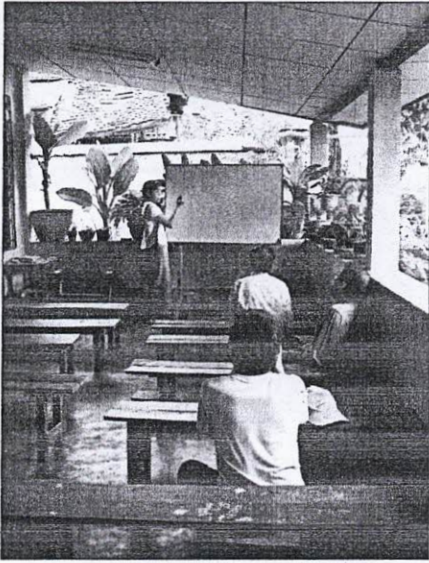
ด้ามจับที่ทำจากเขาควาง

ถั่วเน่าแผ่น

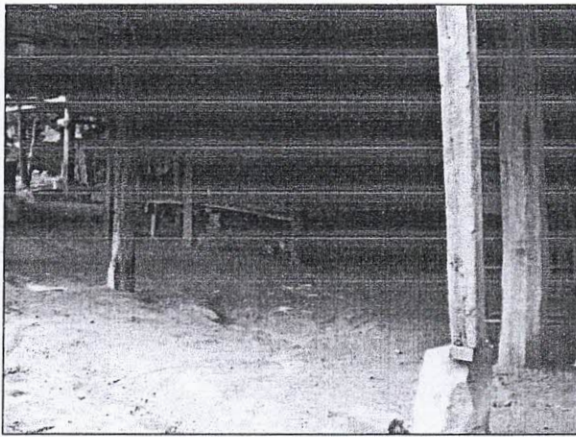
โรงเรียนสอนพิเศษบ้านจอมคำ

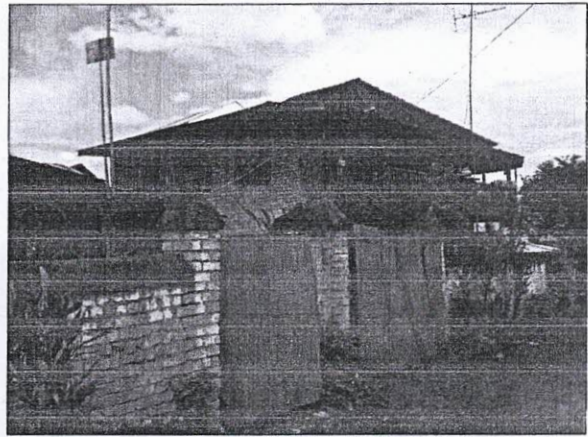
ชาวบ้านในเชียงตุง

เสาเรือน

บ้าน

ขณะเดินทางภายในรถบัส

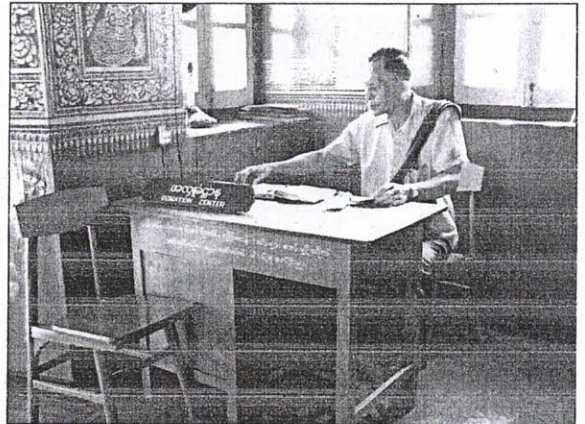
วัดมหาเมฆะมูณี เชียงตุง

พระมหาเมษะมุณี เชียงตุง

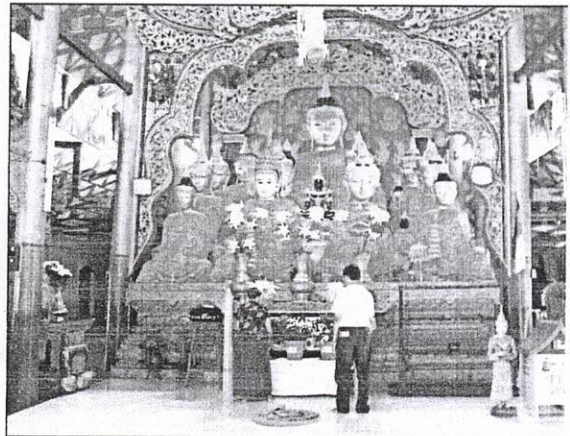
ผู้ดูแลวัดมหาเมษะมุณี

วัดหัวข่วง

พระพุทธรูปภายในวัดหัวข่วง

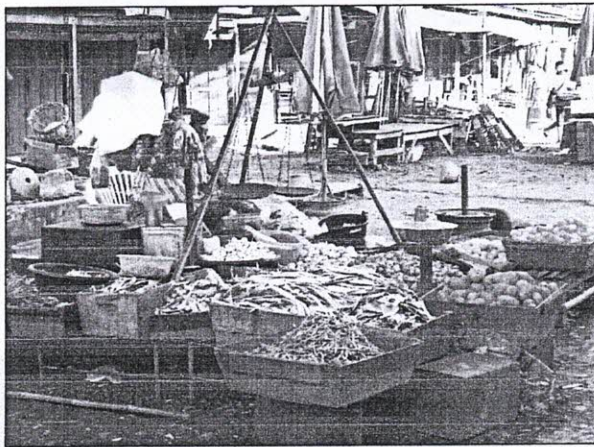

วัดพระแก้วมรกต

สักการะพระแก้วมรกต

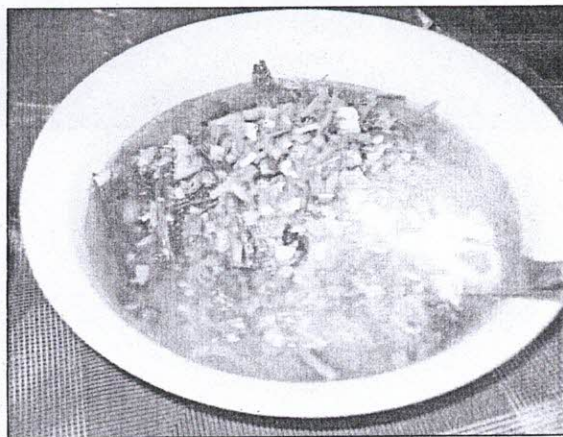

ร้านข้าวซอยน้ำเงี้ยว

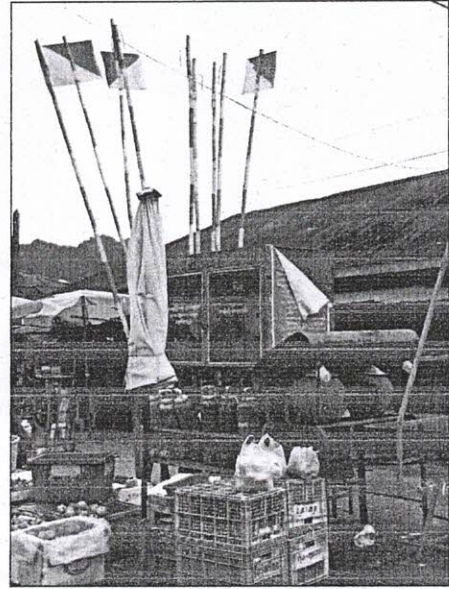
ข้าวซอยน้ำเงี้ยว

ถุงน้ำ ถุงทราย แต่ละบ้านต้องมีไว้

ไม้ และตะขอดับเพลิง

วันที่ 20 ตุลาคม 2552

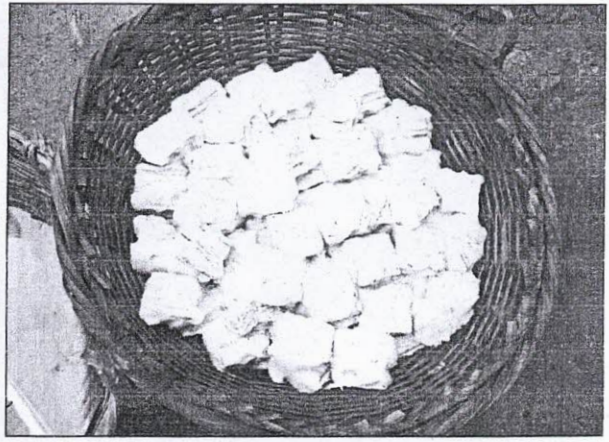
ตลาดเชียงตุงในยามเช้า

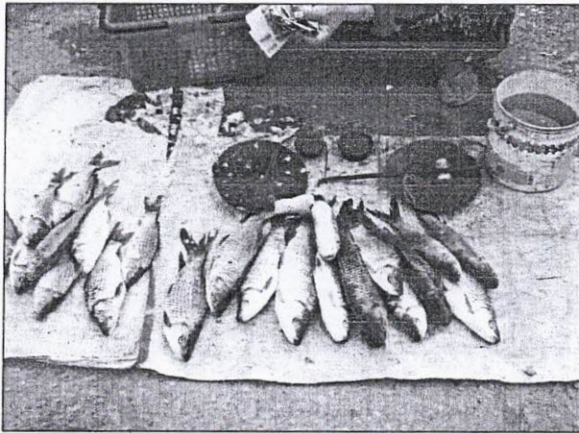
ข้าวแรมพิน

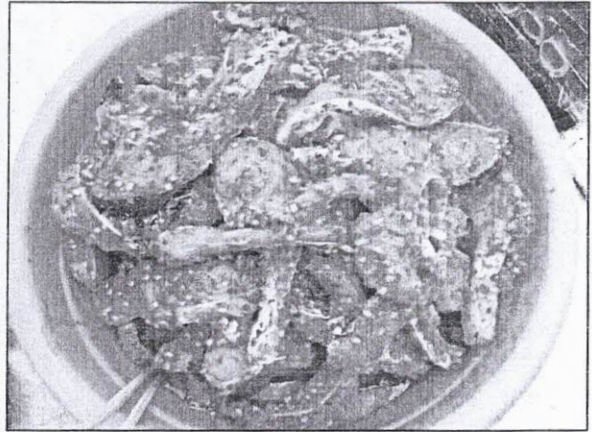
เต้าหู้เหม็น

ปลาท้องถิ่น

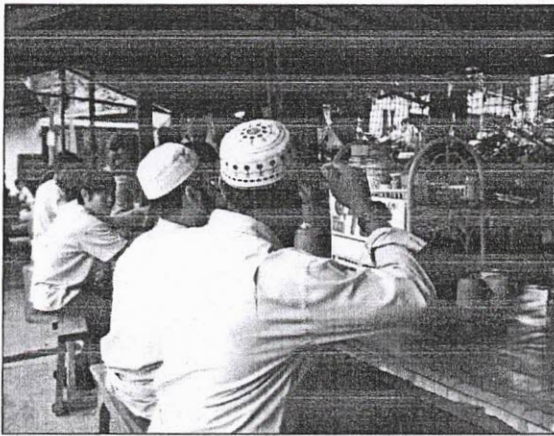

ปลาที่นำมาผสมเครื่องปรุง ขายเป็นชิ้น ๆ

ร้านน้ำชายามเช้า

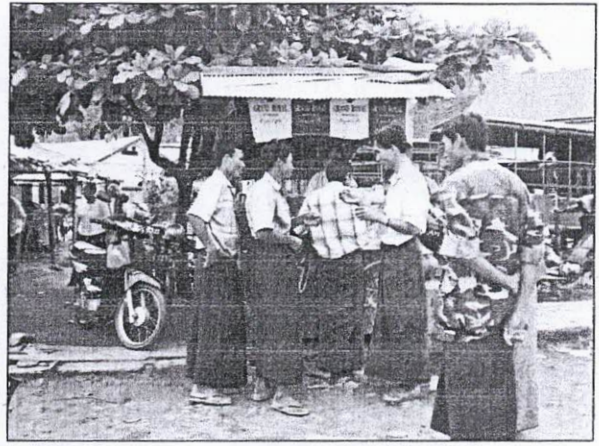
ปลาทองโก้

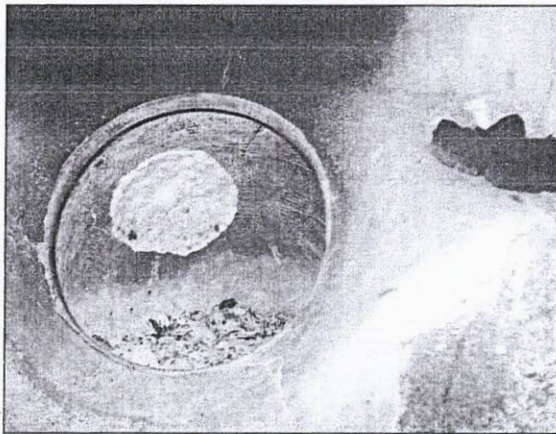
ร้านขายหมาก

ผู้ขายนิยมรับประทานหมาก

โรตี่โอ่ง

ร้านก๋วยเตี๋ยวที่สมเด็จพระเทพฯ เคยเสด็จ

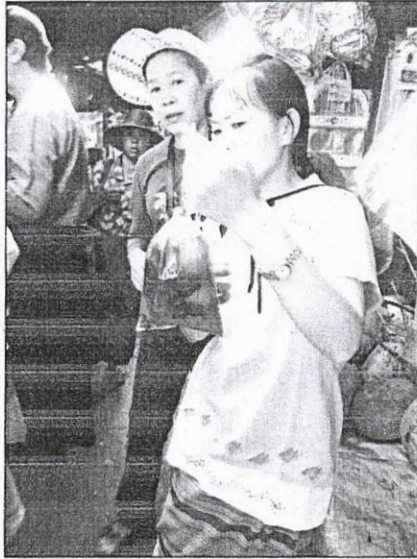
ทานาซ่า

ทานาซ่าสำเร็จรูป

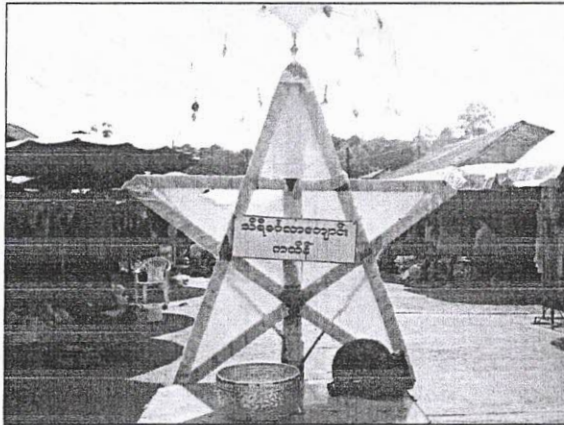
แชมพูสระผม ทำจากมะพร้าวทำให้ผมไม่หงอก

ผ้าปักมือ

รูปแบบหนึ่งของคันทัน ในการทำบุญทอดกฐิน

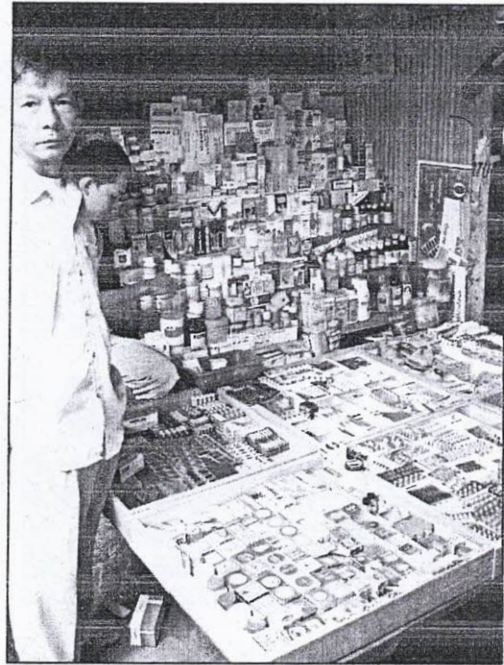
ร้านขายของเก่า

ร้านขายดอกไม้

ร้านขายยา

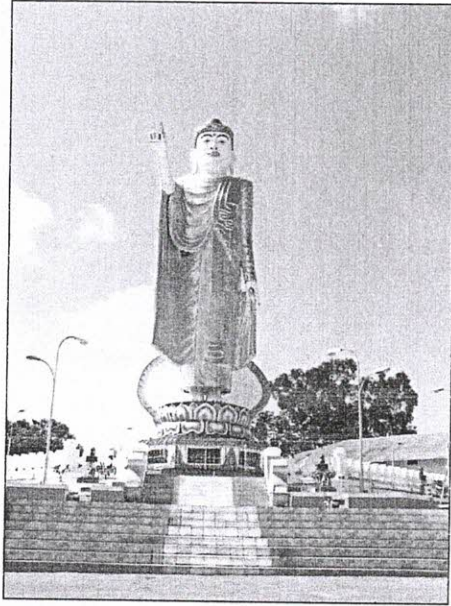
การอุ้มลูก

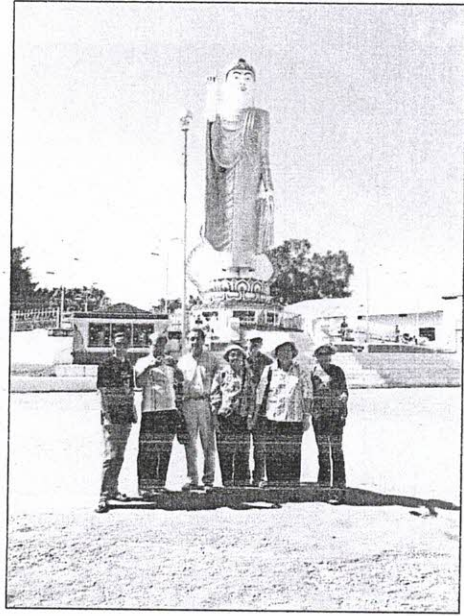
ชนเผ่า

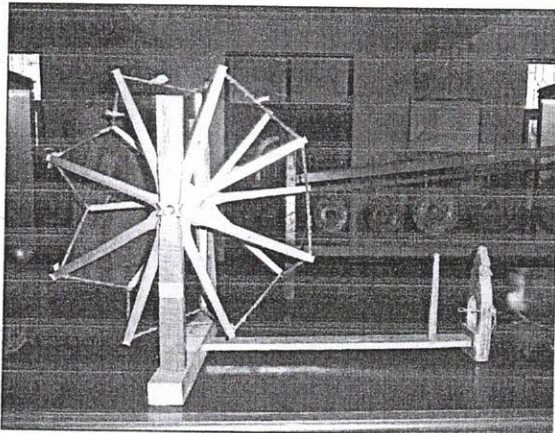
พระยืนชีนัว

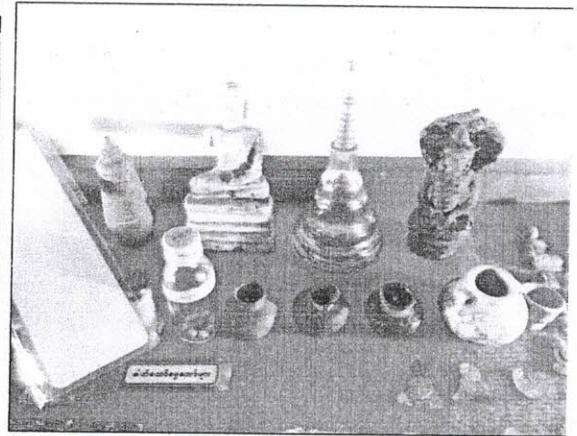
คณะเดินทางถ่ายรูปร่วมกัน

เครื่องปั่นฝ้าย

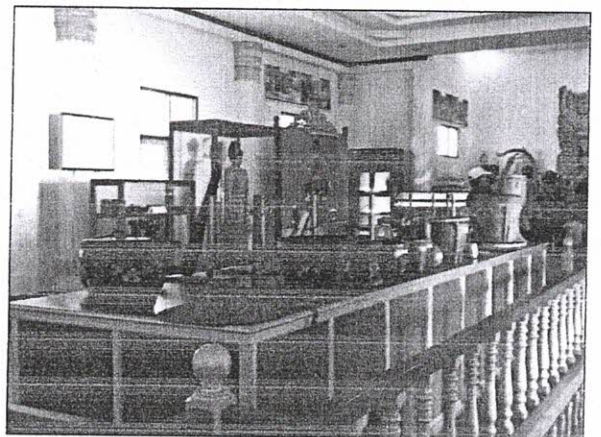
วัตถุโบราณที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ วัดพระยืน
ชีนัว

ชุดประจำชาติชาวพม่า

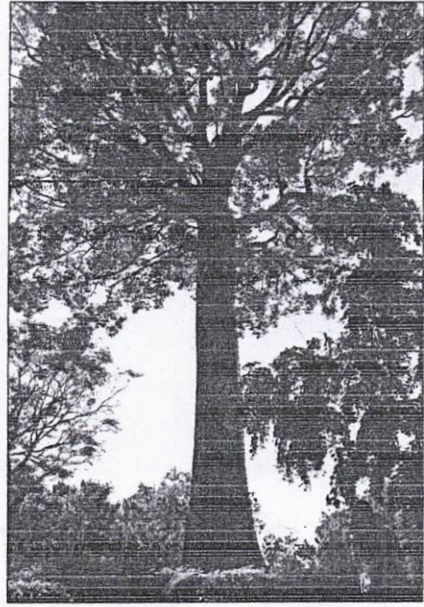
ของใช้โบราณ

หนองตุง

ไม้ยางเมือง ต้นไม้ประจำเมืองเชียงใหม่

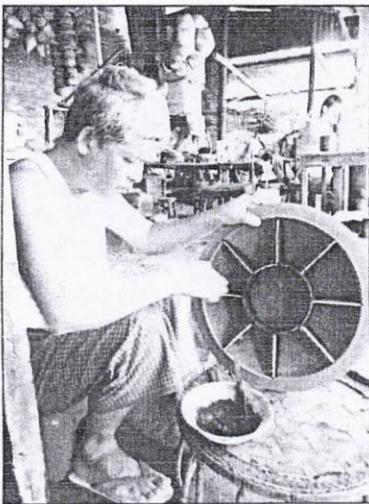
เครื่องเงิน

เครื่องเงิน

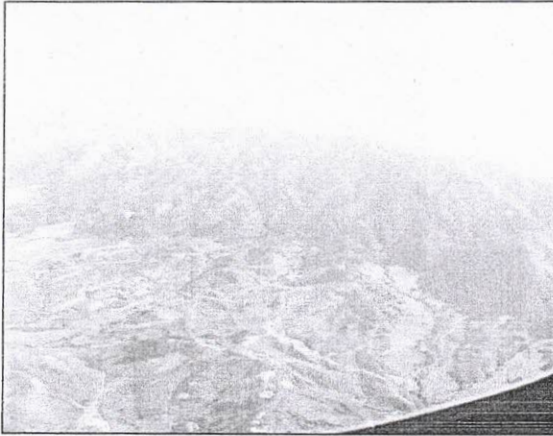
ช่างทำเครื่องเงิน

ช่างทำเครื่องเงิน

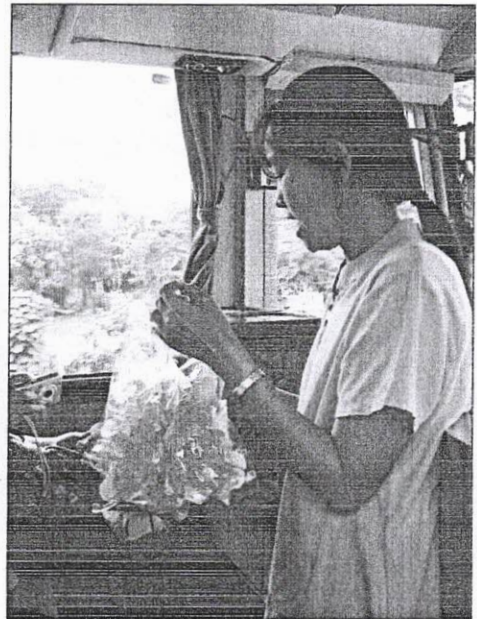
ภาพถ่ายทางอากาศเมืองเฮโฮ

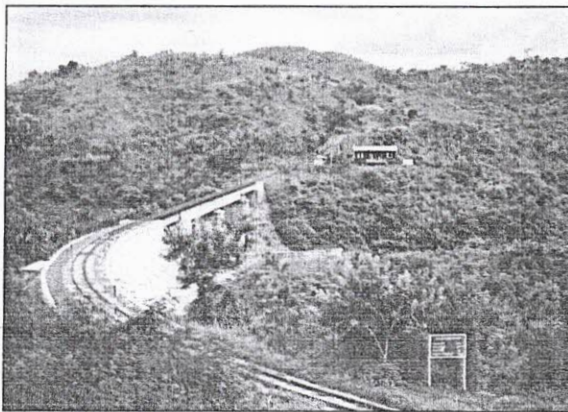
รถบัสที่รอรับคณะเดินทาง

มันฝรั่งทอดที่ขึ้นชื่อของเมืองเฮโฮ

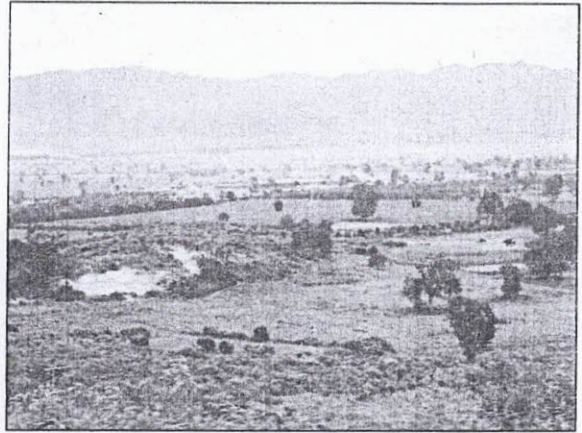
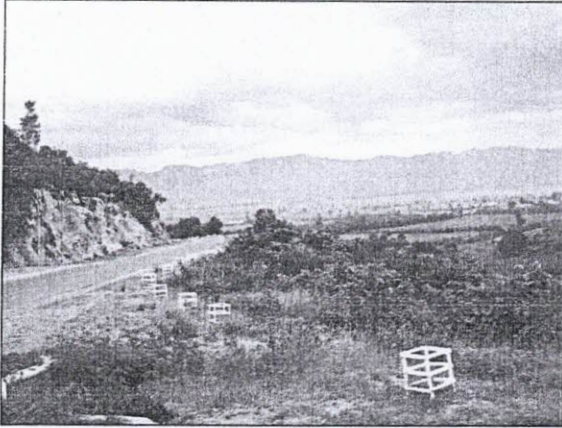
ทางรถไฟเมืองเฮโฮ

พาหนะที่ใช้ในเมืองเฮโฮ

ทัศนียภาพขณะเดินทางด้วยรถบัส

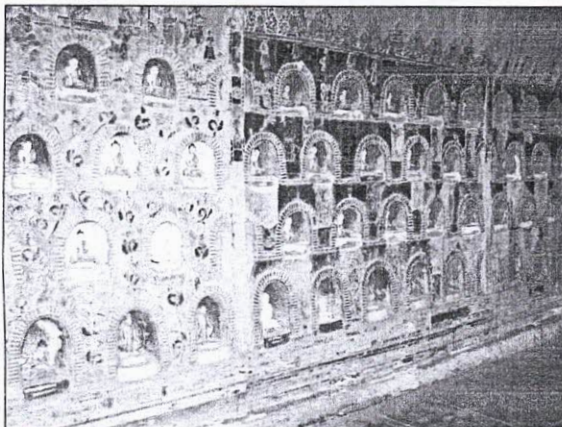
วัดเขยันทวี

เจดีย์ ณ วัดเขยันทวี

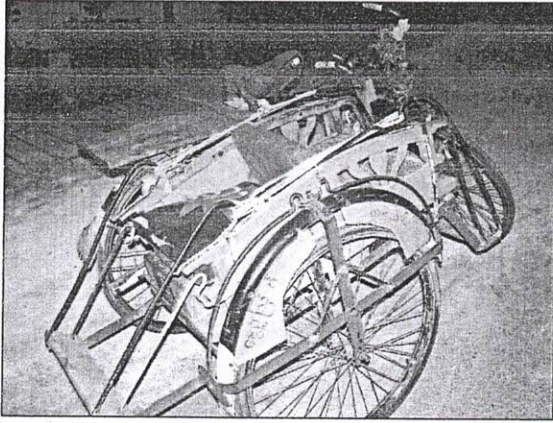
กำแพงภายในเจดีย์วัดเขยันทวี

พระพุทธรูปที่อยู่บนกำแพง

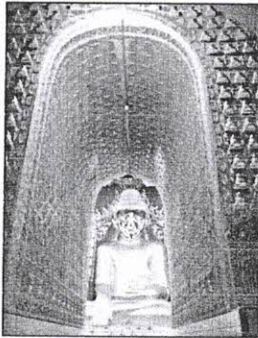
รถสามล้อพม่า หรือ ไช่ก่า

ขณะเดินทางนั่งรถสามล้อ

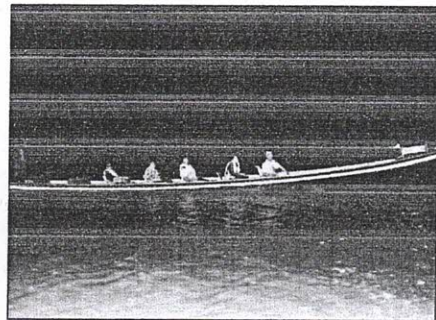

พระพุทธรูปภายในวัดบอสาต

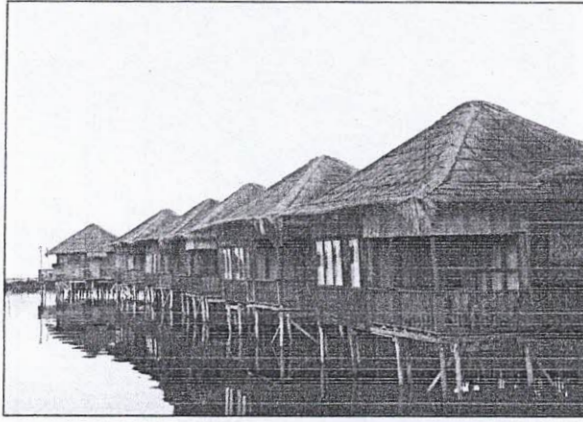

ขณะเดินทางนั่งเรือยนต์เพื่อเดินทางไปยัง

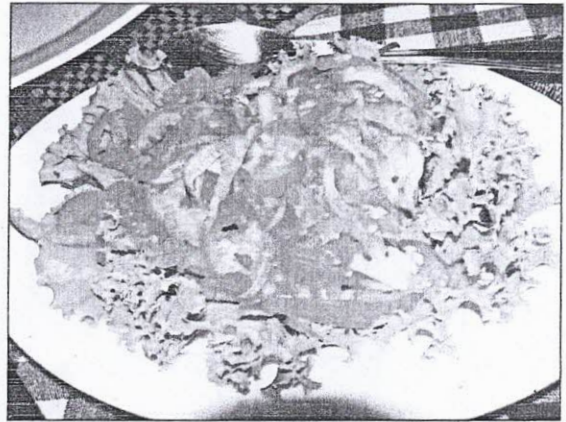
โรงแรมพาราไดซ์ (Paradise Hotel)

โรงแรมพาราไดซ์ (Paradise Hotel)

ยำมะเขือเทศ อาหารขึ้นชื่อของชาวอินตา

วันที่ 21 ตุลาคม 2552

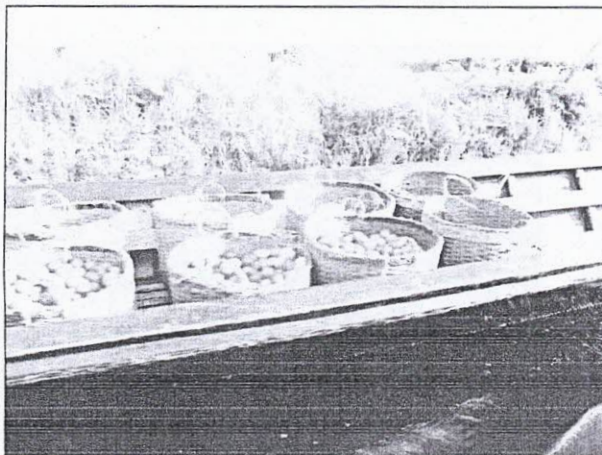
ขณะเดินทางนั่งเรือชมทะเลสาบอินเล

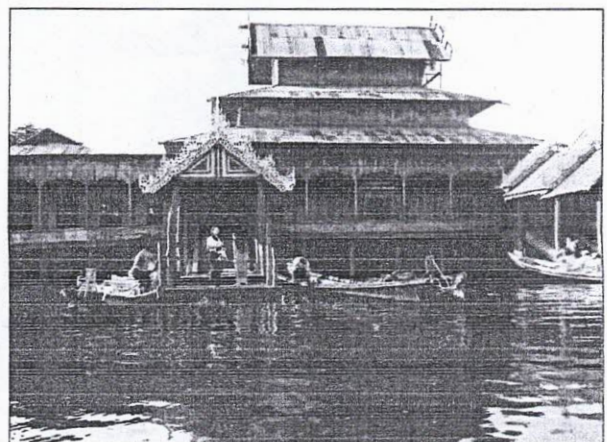
แปลงผักลอยน้ำ ทะเลสาบอินเล

มะเขือเทศ พืชหลักของทะเลสาบอินเล

วัดวัดงาเปชเว (Ngaphechaung Monastery) หรือ
วัดแมวกระโดด

แมวกระโดด

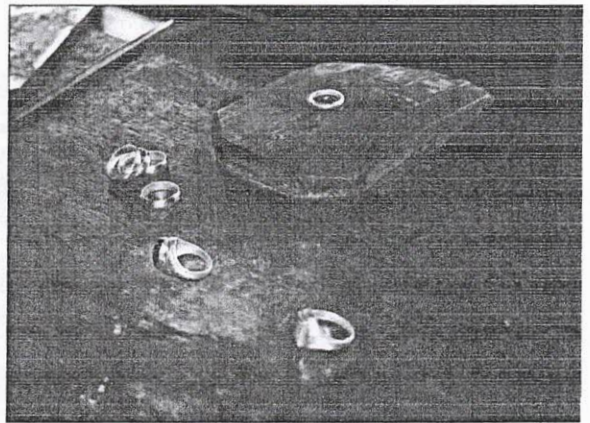
ตลาดภายในวัดแมวกระโดด

ช่างทำเครื่องเงิน

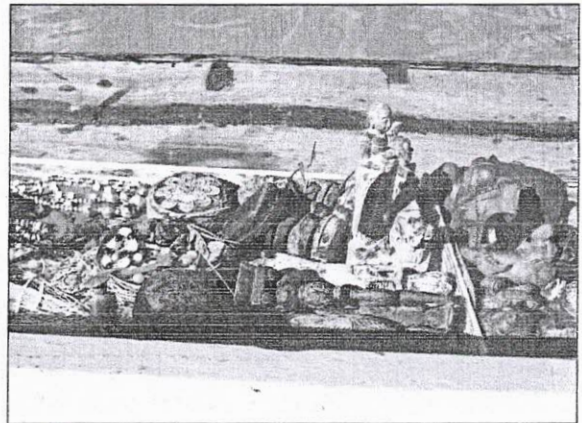
เครื่องเงิน

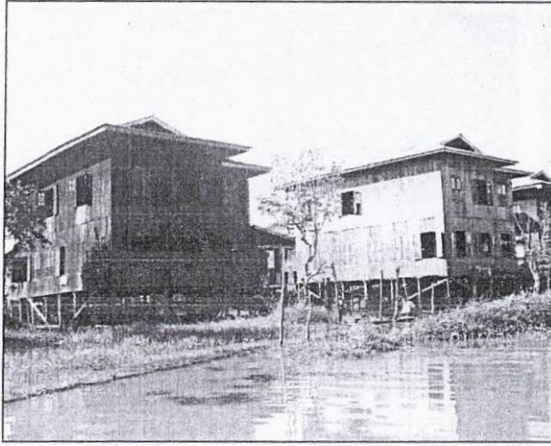
คนพายเรือขายของให้แก่นักท่องเที่ยว

สินค้าที่ขายภายในเรือ

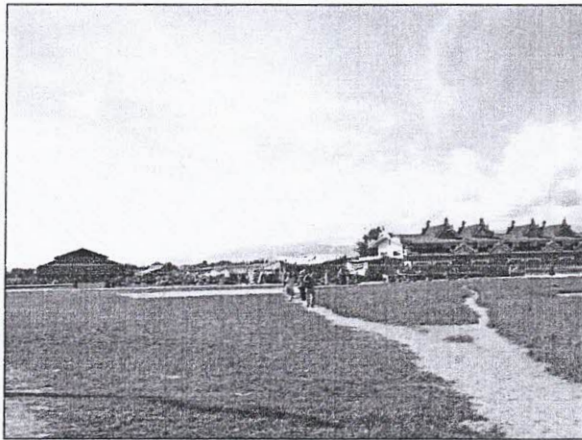
ลักษณะบ้านเรือนในทะเลสาบอินเด

เรือ พาหนะหลักของอินเด

Five days market

สินค้าที่ขายภายในตลาด

ชนเผ่าที่มาค้าขาย

ปลาจากทะเลสาบอินเด

เรือหาปลา

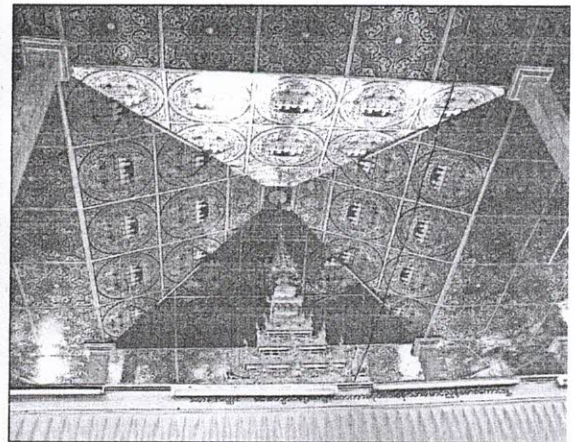
วัดพระบัวเข็ม

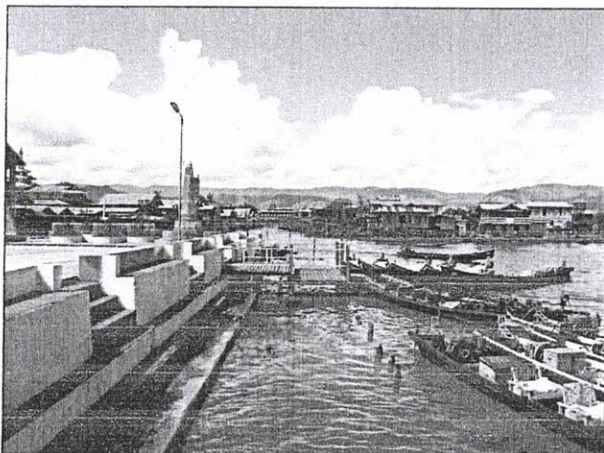
พระบัวเข็ม

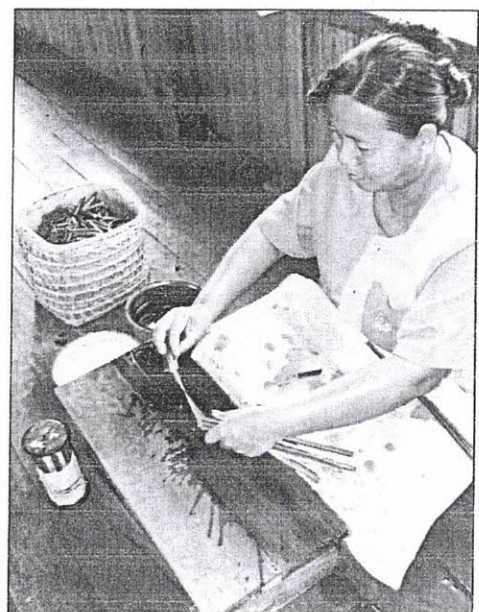
เพดานวัดพระบัวเข็ม

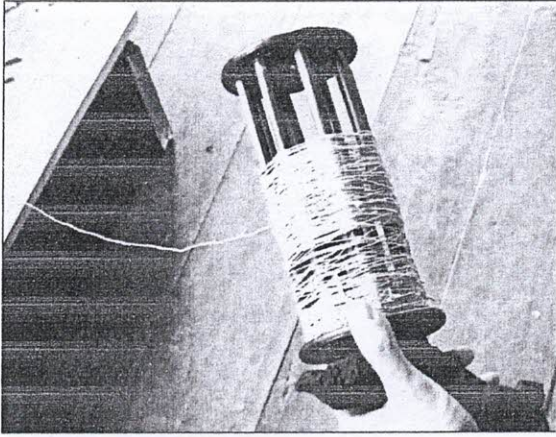
ทัศนียภาพรอบๆ วัดพระบัวเข็ม

การดั่งเส้นใยบัว

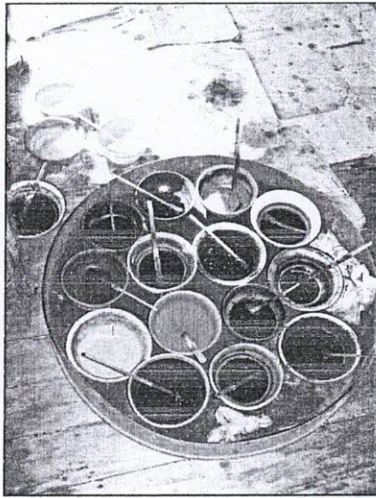
เส้นใยบัว

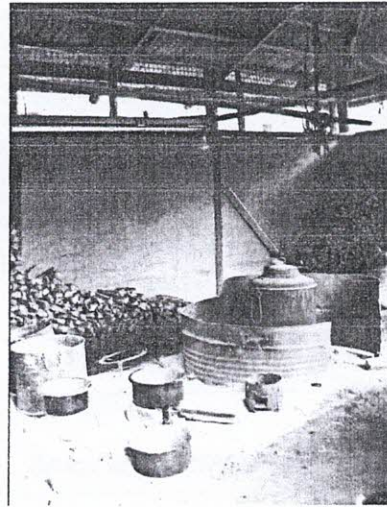
ชาวบ้านที่มาทอผ้าใยบัว

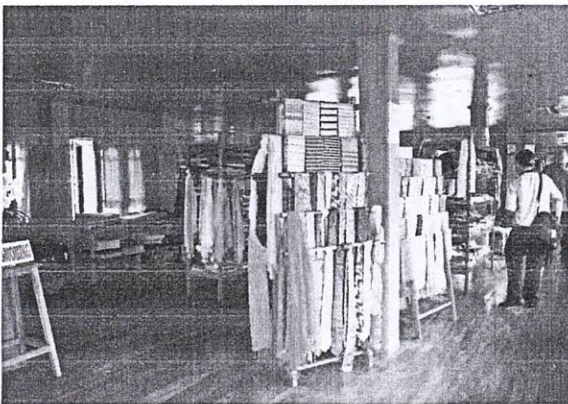
สีที่ใช้ย้อมผ้า

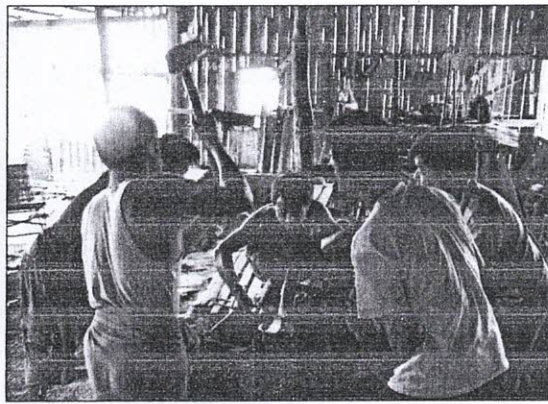
โรงย้อมผ้า

ร้านขายผ้าใยบัว

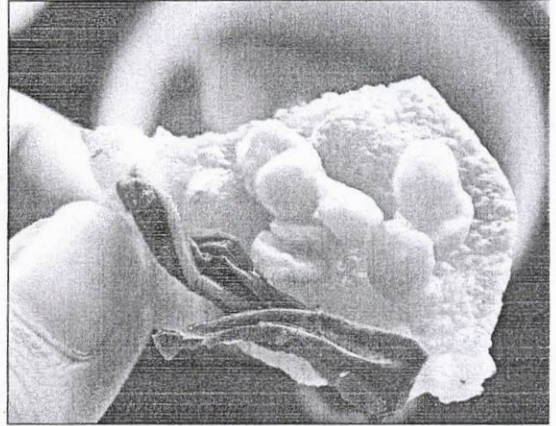
การตีมีด

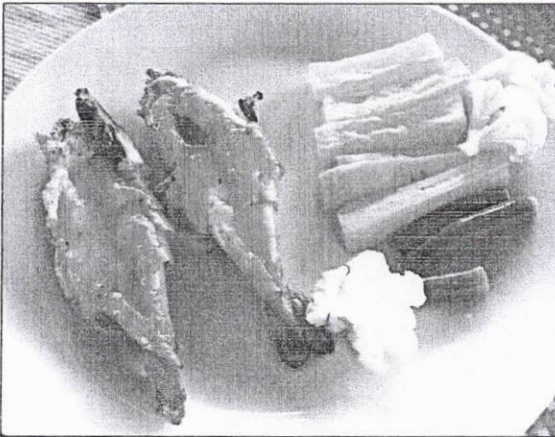
มิดและผลิตภัณฑ์อื่นๆ

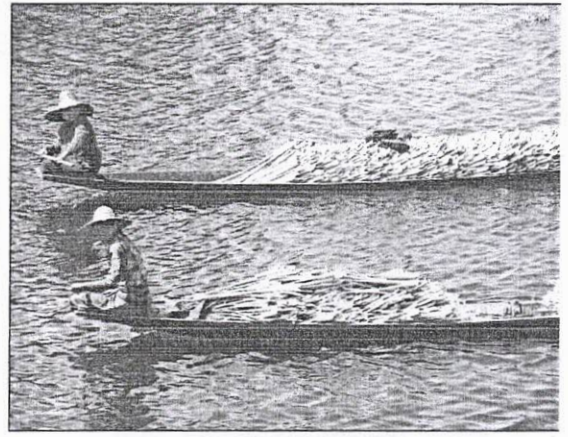
เมี่ยงย่า (ใบชาย่า)

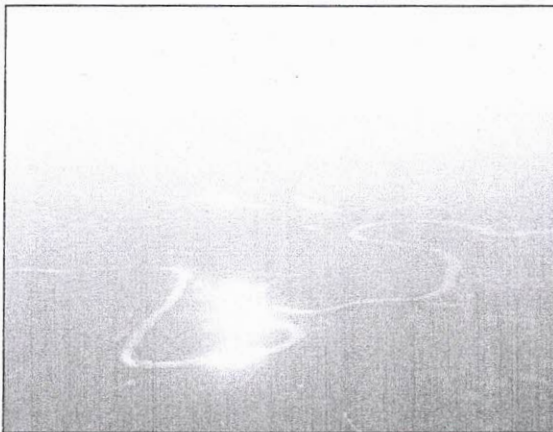
กุ้งแม่น้ำ

เรือบรรทุกวัตถุดิบที่ใช้ในการทำยาแก้นุง

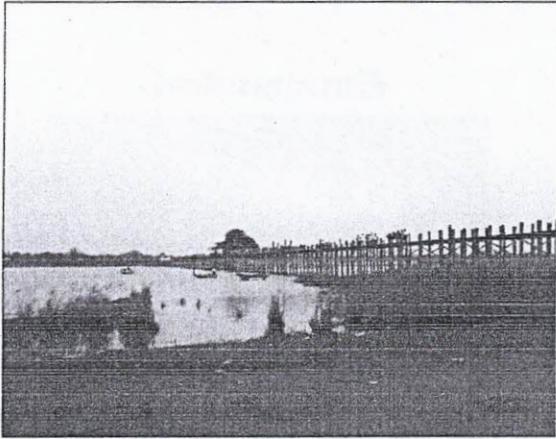
ภาพถ่ายทางอากาศเมืองมัลฑะเลย์

คนเล่นดนตรีที่สนามบิณนานาชาติมัลฑะเลย์

สะพานอูเบ็ง

สะพานอูเบ็ง

มัณฑะเลย์ยามเย็น

การทอผ้าไหมของชาวมัณฑะเลย์

วันที่ 22 ตุลาคม 2552

พระมหาเมษะมณี

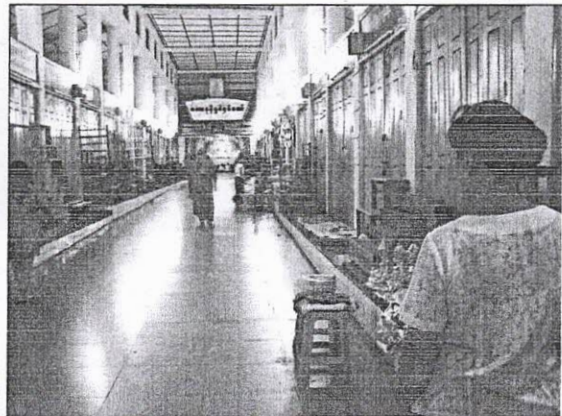
พิธีสงฆ์พระพักตร์

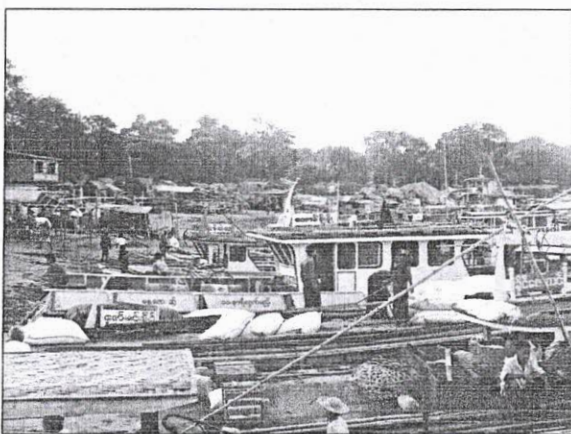
ผู้คนที่มาสักการะพระมหาเมษะมณี

ร้านค้าต่างๆ ของวัดพระมหาเมษะมณี

ท่าเรือแม่น้ำอระวดี

วิถีชีวิตของชุมชนชายฝั่งแม่น้ำอระวดี

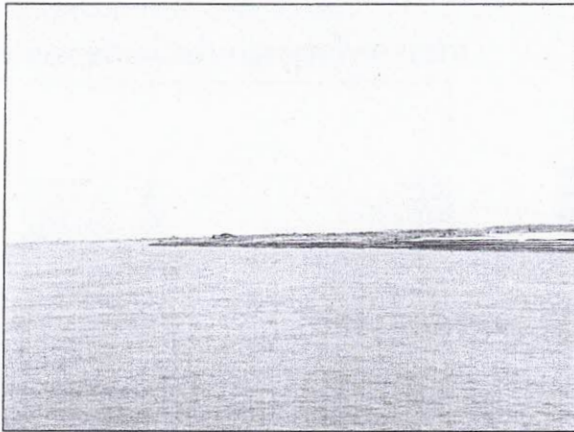
เรือล่องแม่น้ำอิระวดี

ชุมชนชั่วคราว เกษะกลางแม่น้ำอิระวดี

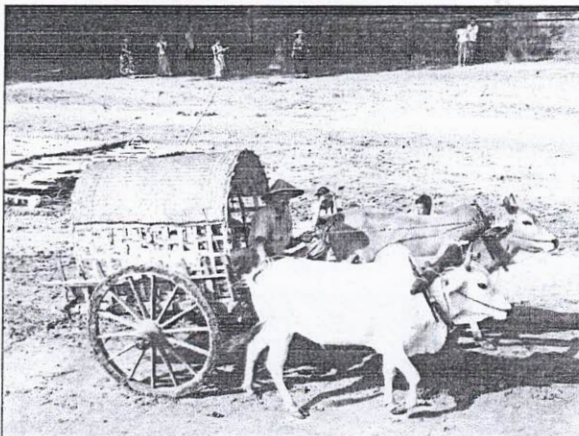
แม่น้ำอิระวดี

ขณะเดินทางถ่ายรูปร่วมกัน

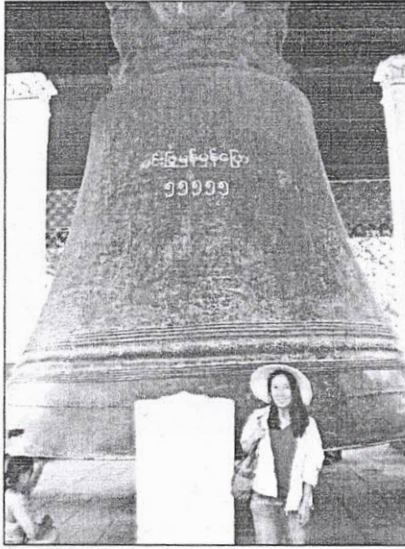
เกวียน หรือ แท็กซี่บริการนักท่องเที่ยว

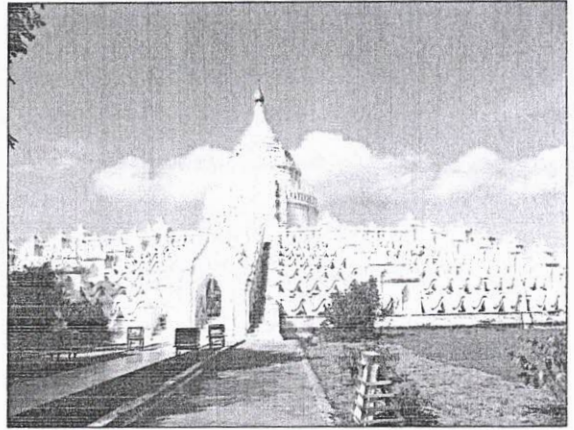
เจดีย์มิงกุน

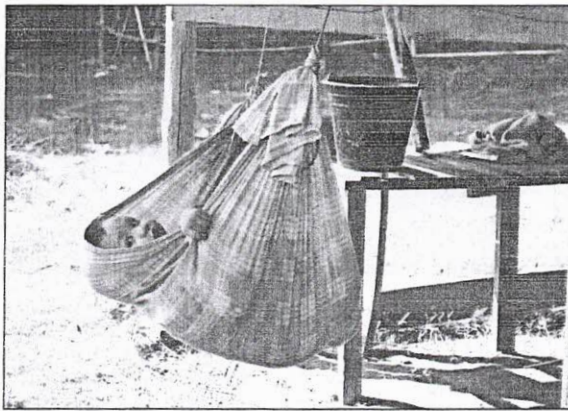
ระฆังมิ่งกาน

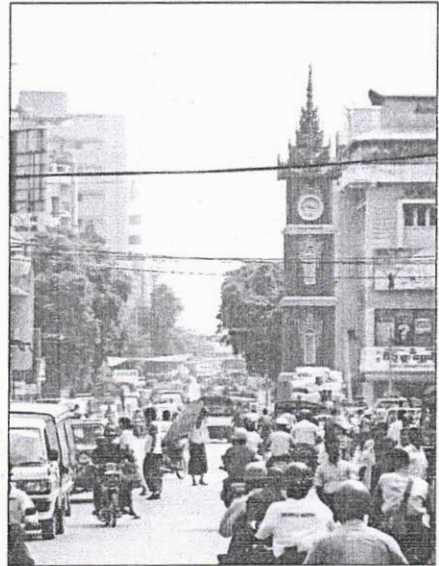
วัดกุโสดอ

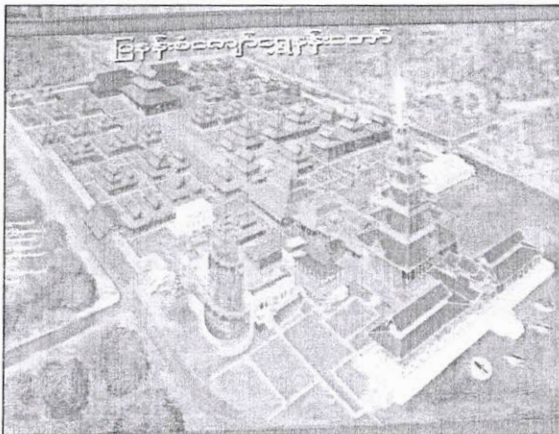
เปลเด็ก

การจราจรที่พลุกพล่านในเมืองมัณฑะเลย์

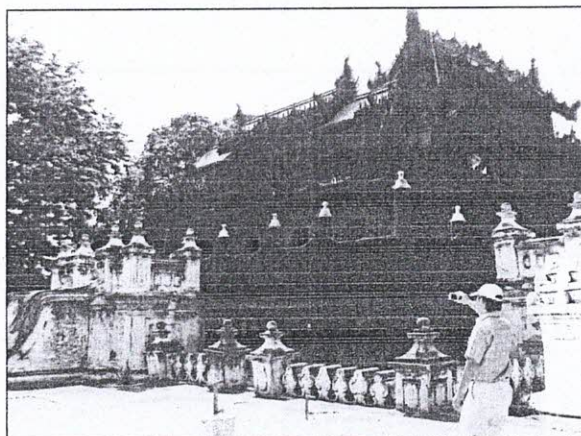
แผนผังพระราชวังมัณฑะเลย์

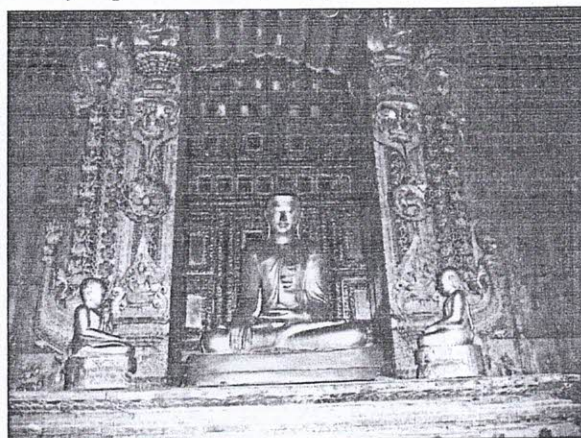
ภาพถ่ายจากหอคอยพระราชวังมัณฑะเลย์

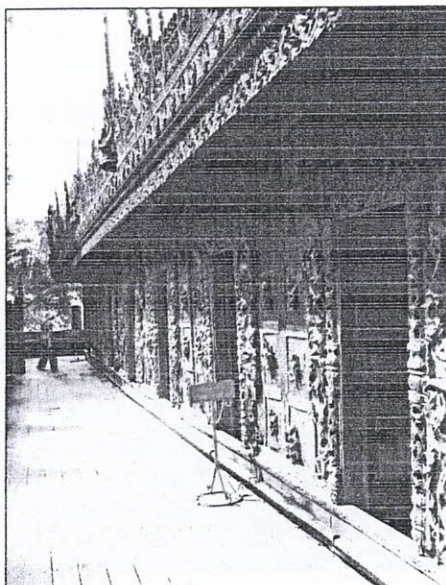
พระราชวังมณฑลพะเยา พระราชวังไม้สัก

พระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในพระราชวังไม้สัก

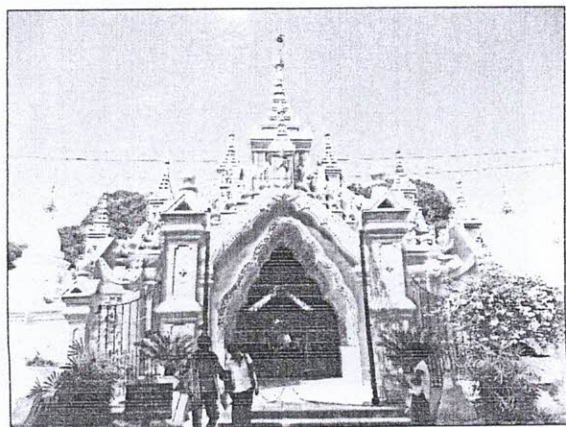
ตัวพระราชวังมีการแกะสลักตกแต่งทั้งหลัง

หญิงชาวพม่า

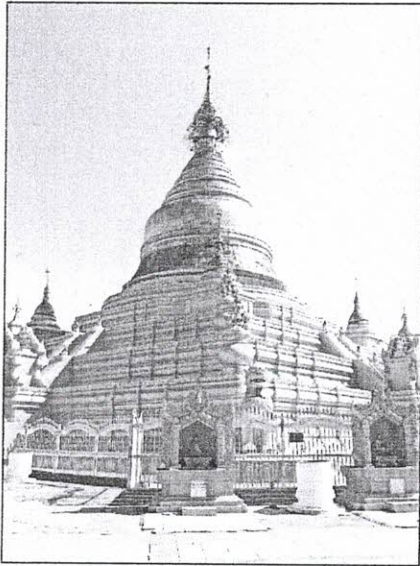
วัดกุชชด

เจดีย์ที่อยู่ในวัดกุชชด

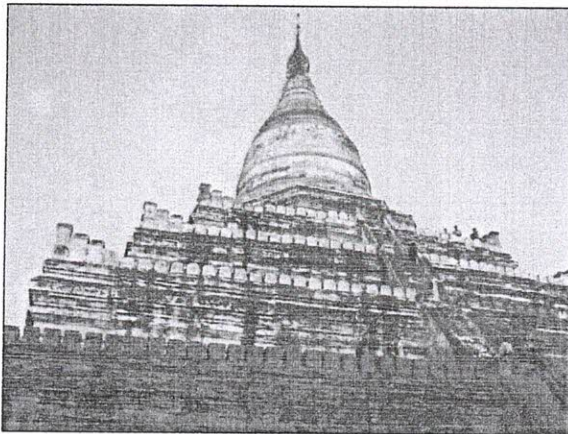
เจดีย์กุโรดอ

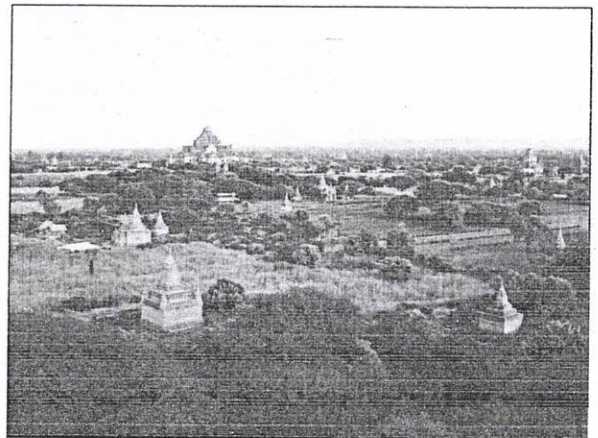
สนามบินพุกาม

เจดีย์ชเวชานดอ

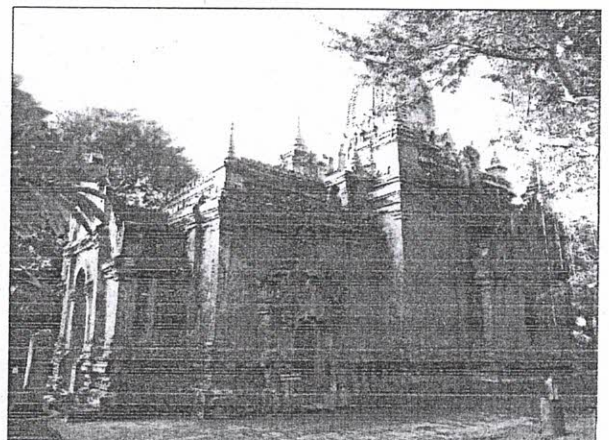
ทัศนียภาพเมืองพุกาม

การแสดงหุ่นกระบอกของพม่า

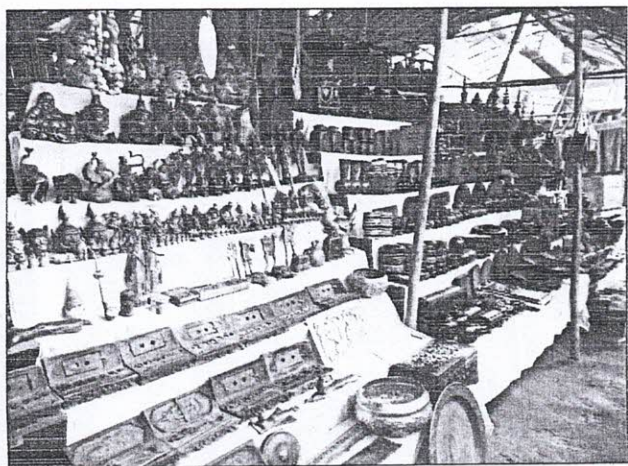
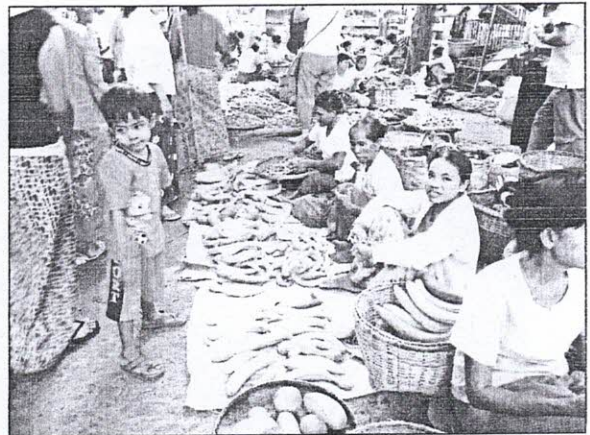
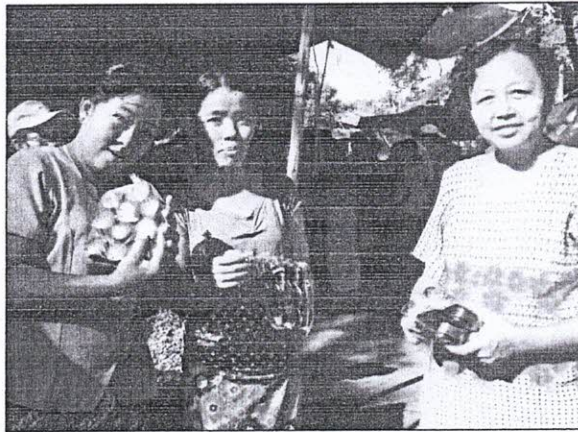

เจดีย์ที่อยู่ในบริเวณที่พัก Bagan Hotel

วันที่ 23 ตุลาคม 2552

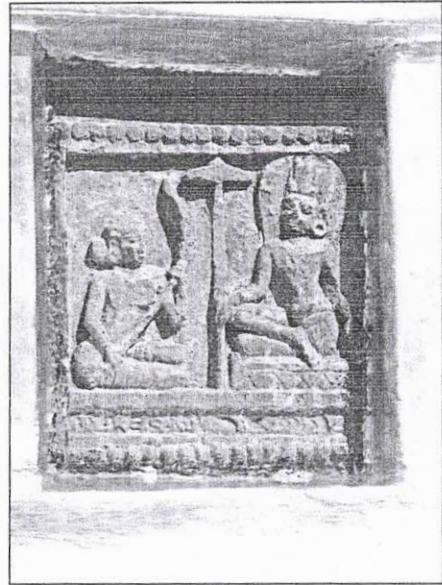
ตลาดของอู เมืองพุกาม

เจดีย์ชเวดิกอง

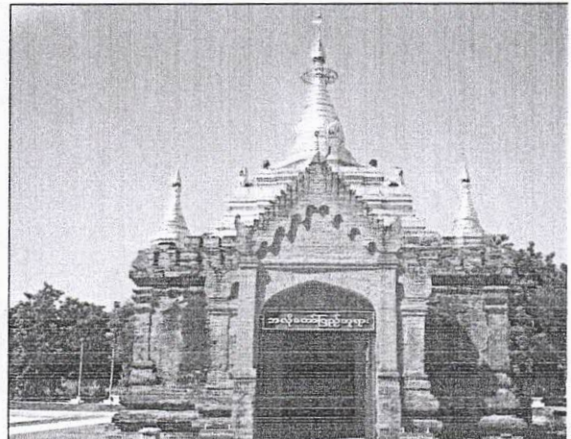
แผ่นศิลาอบเจดีย์ชเวดิกอง

รูปปั้นสิงห์เจดีย์ชเวดิกอง

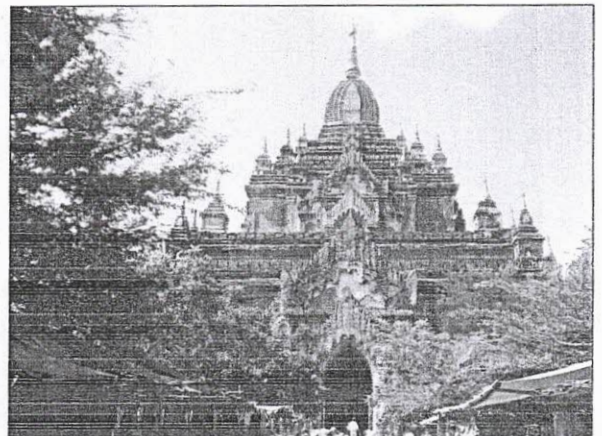
วัดสมปรรตนา

พระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในวัดสมปรรตนา

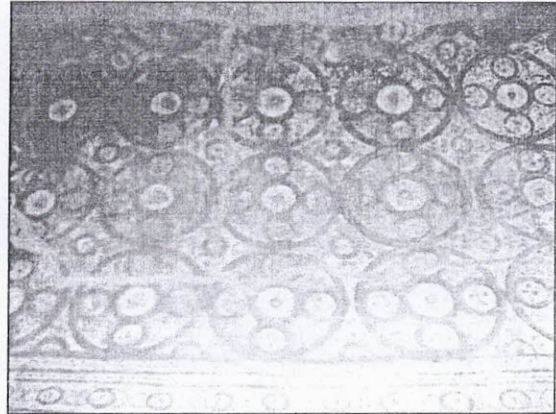
วัดทิลมินโด

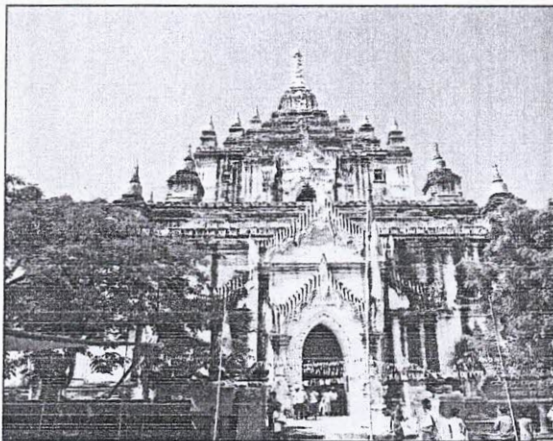
พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในวัดทิลอมนโด

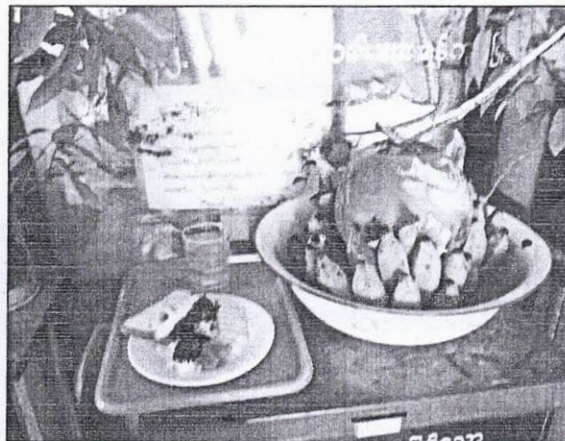
จิตรกรรมฝาผนังวัดทิลอมนโด

วัดตัดเบียนญพญา หรือวัดสัพพัญญู

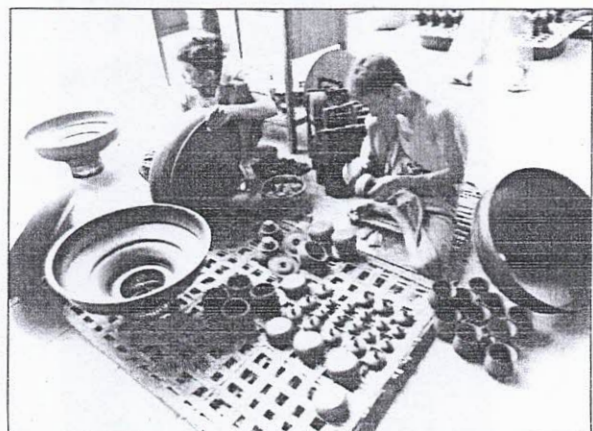
อาหารที่ใช้ถวายพระพุทธรูป

หมู่บ้านทำเครื่องเงิน

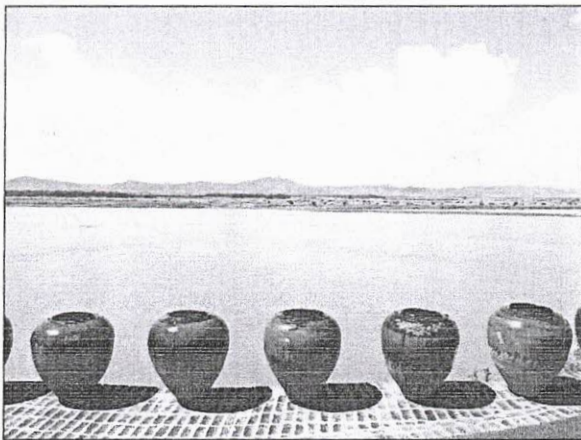
ช่างทำเครื่องเงิน

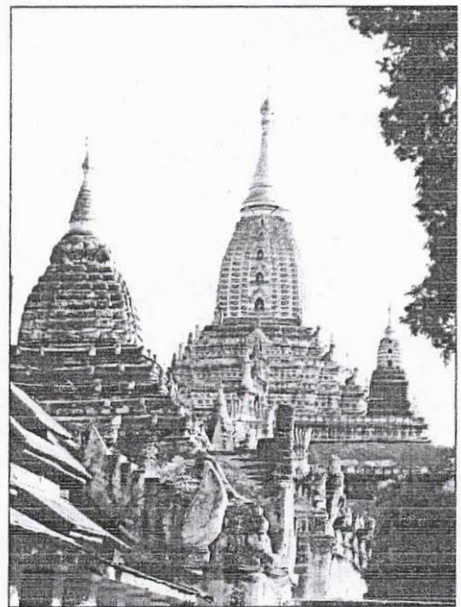
ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน

แม่น้ำอิระวดี

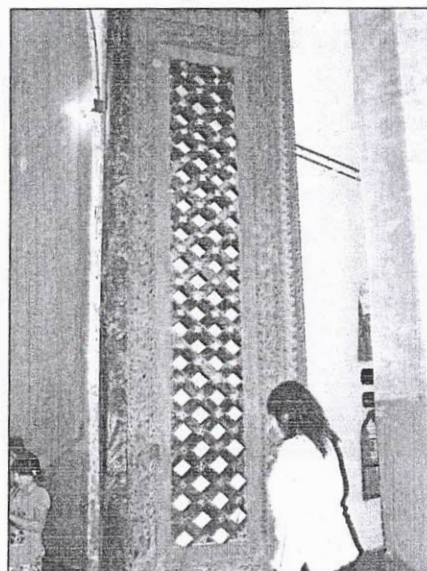
วัดนันทา

พระพุทธรูปภายในวัดนันทา

ประตูวันนันทา

วัยรุ่นหญิงพม่า

วิหารธรรมยันจี

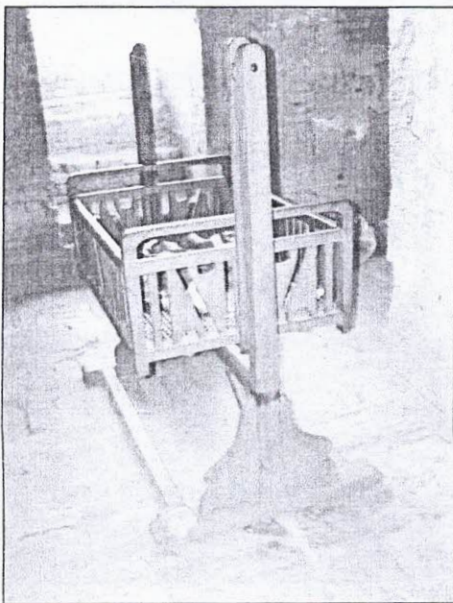
ผนังวิหารธรรมยันจี

แท่นรองตัดไม้ภายในวิหารธรรมยันจี

เปลเด็ก

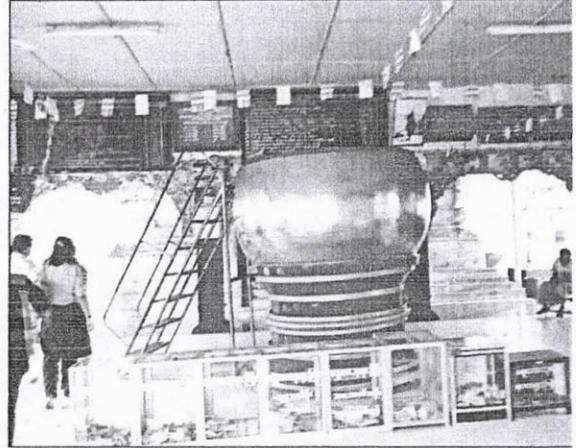
วัดกุบยางจี

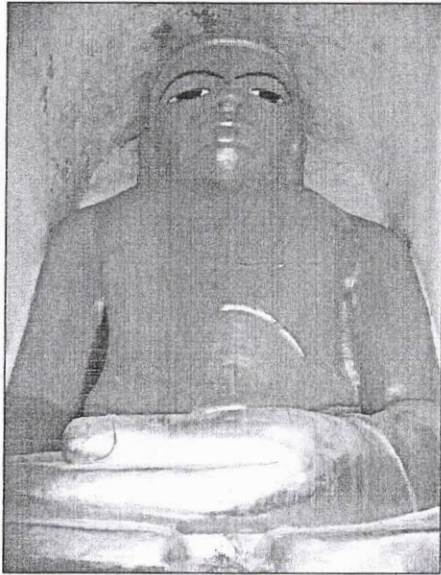
งานศิลปะ

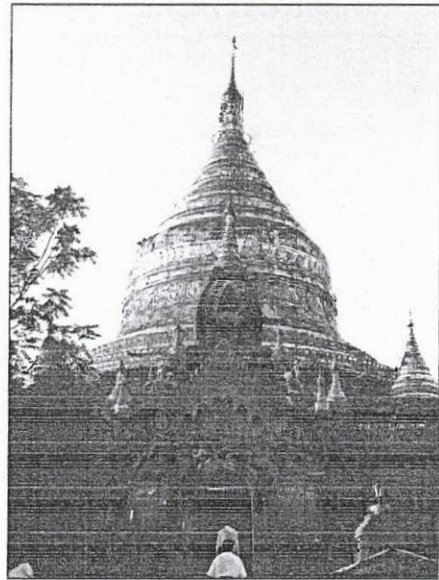
วัดมกุฏา

พระพุทธรูปภายในเจดีย์มกุฏา

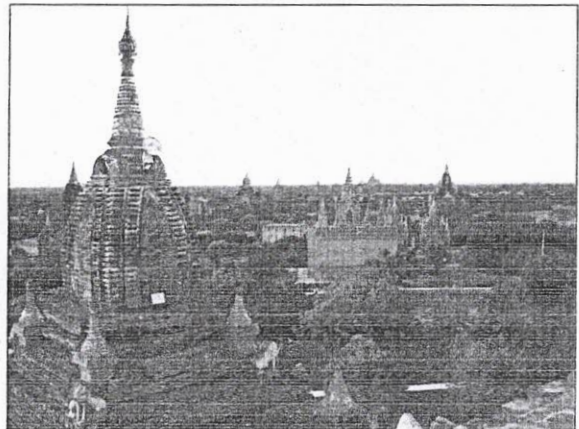
เจดีย์ธรรมยาติกา

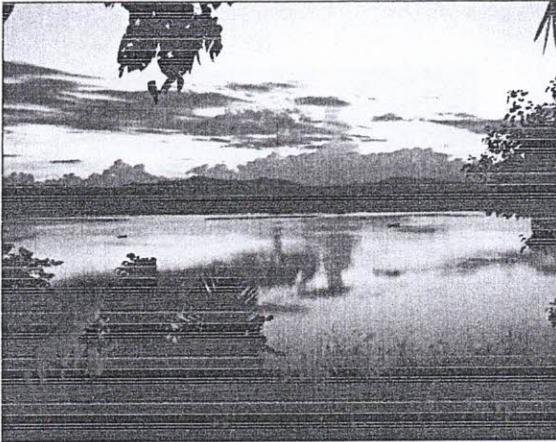
ขณะเดินทางถ่ายรูปหมู่

ทัศนียภาพเมื่อมองจากเจดีย์ธรรมยาติกา

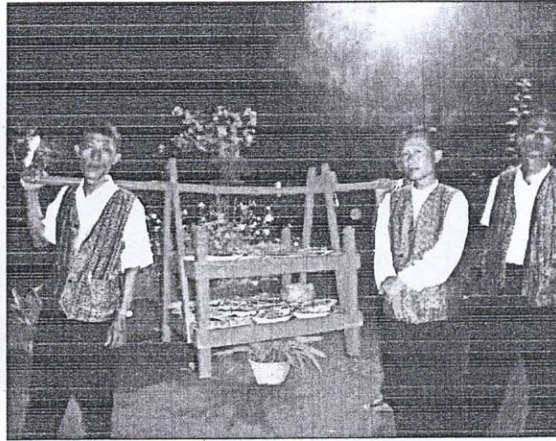

ยามเย็นแม่น้ำอิระวดี

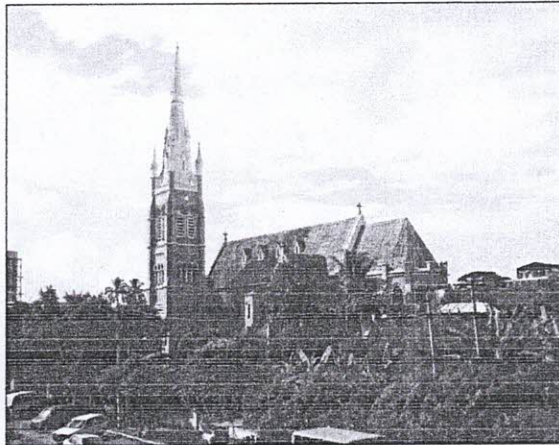
วิธีการเสิร์ฟอาหารของร้าน Sunset Resort

View

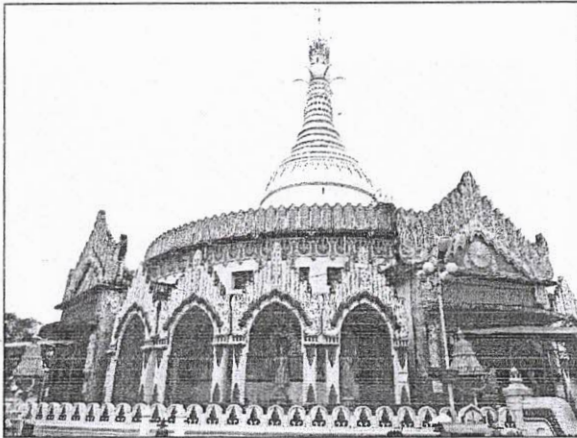

วันที่ 24 ตุลาคม 2552

เมืองย่างกุ้ง

เจดีย์กามาเอ

พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในเจดีย์กามา

เอ

ผู้คนที่มาสักการบูชาพระในเจดีย์กามาเอ

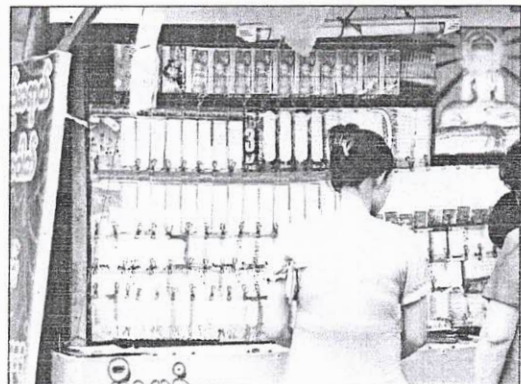
ดอกไม้ที่ใช้นบูชาพระ

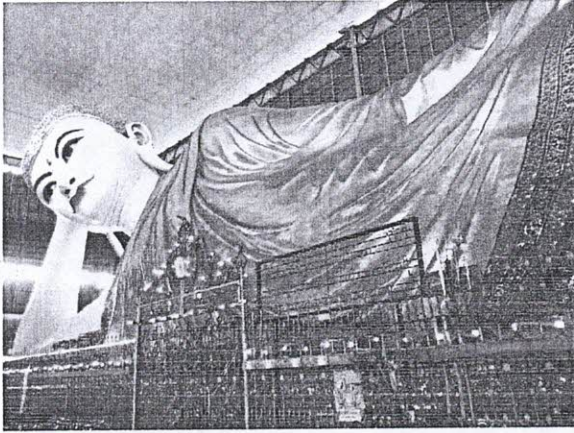
ร้านหมอดูลายมือ

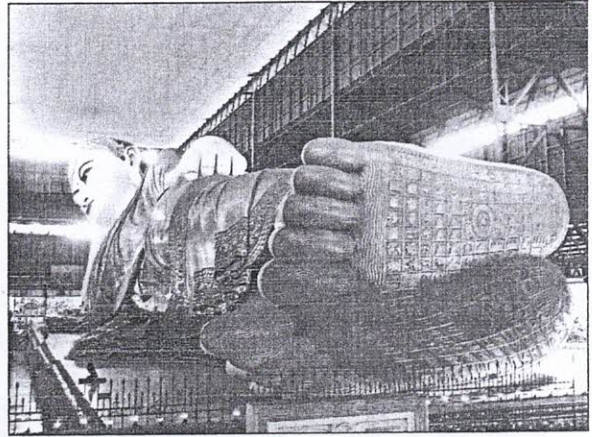
ร้านขายสลากกินแบ่งรัฐบาล

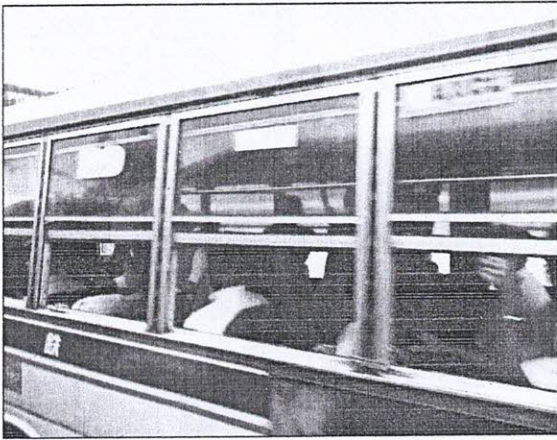
เจดีย์เจ้าทัตจี หรือ พระนอนตาหวาน

เจดีย์เจ้าทัตจี หรือ พระนอนตาหวาน

รถโดยสารในย่างกุ้ง

รถแท็กซี่ในย่างกุ้ง

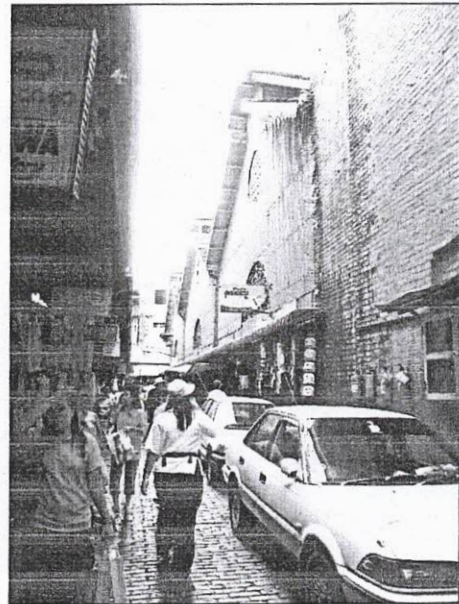
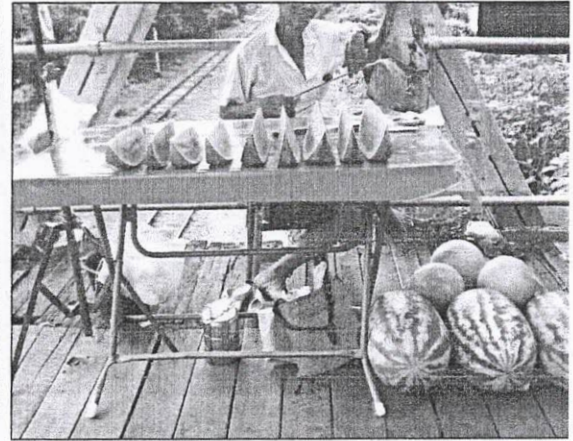
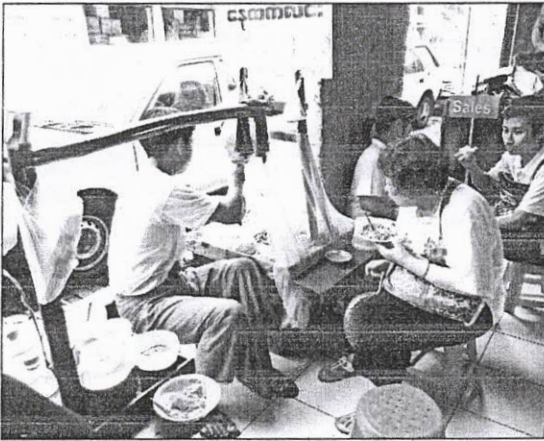
ตุ๊กตานำโชคของพม่า

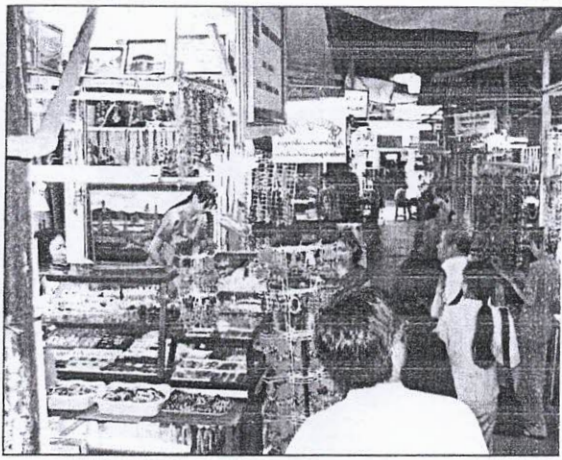

ช่างแกะสลักไม้

ตลาดโบ๊จ๊ก (Bogyoke Market)

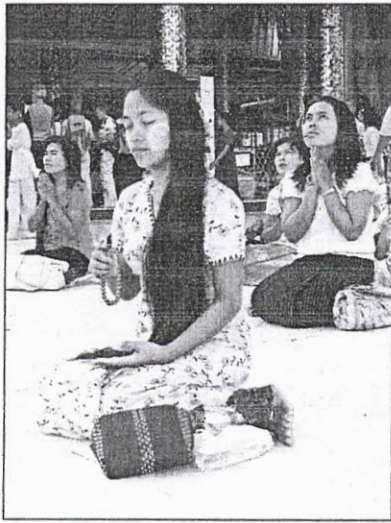

เจดีย์ชเวดากอง

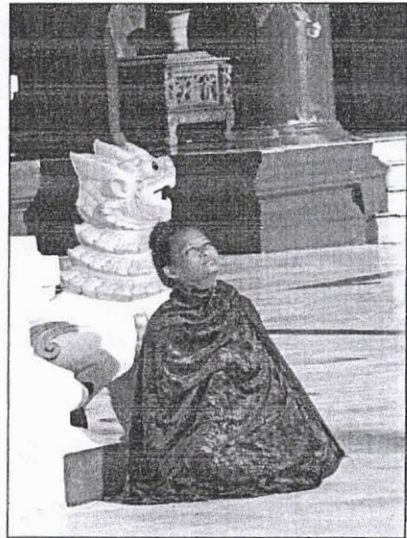
ขณะเดินทางถ่ายภาพร่วมกัน

ชาวพม่าที่มาสักการะเจดีย์ชเวดากอง

ศรัทธาที่แรงกล้า

การสรงน้ำพระประจำวันเกิด

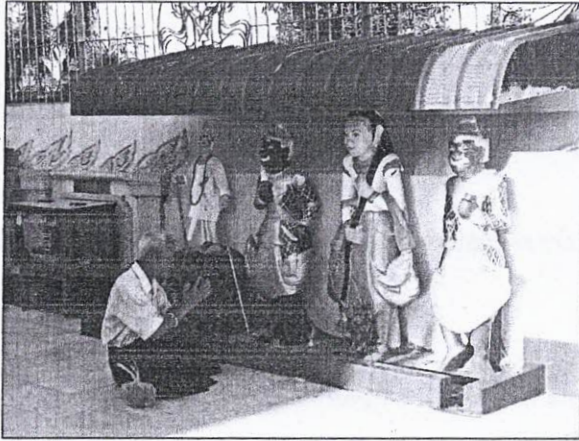

ระฆังทรงคล้ายกับระฆังมิงกุน ในเจดีย์ชเว

ดากอง

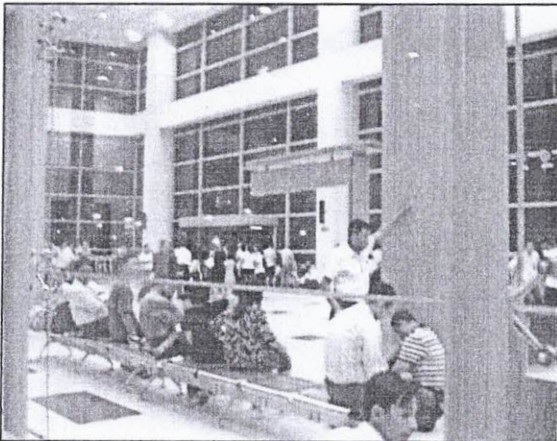
การบูชา

สถาปัตยกรรมภายในเจดีย์ชเวดากอง

ภายในสนามบินเมกาลาดอน สนามบินนานาชาติ เมืองย่างกุ้ง

บรรณานุกรม

เกรียงไกร เกิดศิริ. เชียงตุง: ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองโบราณและองค์ประกอบของเมือง. พิมพ์ครั้งแรก. อุษาคเนย์
คอตคอม: ประตุความรู้สู่เอเชีย, 2540

บุญเทียม พลายชมภู. พม่า: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2548

บุญเทียม พลายชมภู. พม่า: ประวัติศาสตร์ อารยธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2549

ลัดดาวัลย์ แซ่เซียว. 200 ปี พม่าในล้านนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2545

เสมอชัย พูลสุวรรณ. รัฐฉาน (เมืองไต) พลวัตของชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองร่วมสมัย.
กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2552

โครงการพิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ไทใหญ่ ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์.
เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551

พิทยา พิณสาร. “รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2543

<http://th.wikipedia.org>

<http://commons.wikimedia.org>

<http://www.mfa.go.th>

<http://www.human.nu.ac.th>